

28,618 / B

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b30513649>

VERVARELYKE
SCHIP-BREUK

VAN'T

OOST-INDISCH
JACHT ter SCHELLING,

Onder het Landt van BENGALÉ ;

Verhalende desfelfs ongelucken, en den gruwelyken hongers-
nood van 32. Schip-breukelingen op zeker onbewoont Eiland,
daer zy van 't Wrak met een Vlot aenquamen.

Hoe sy van het selve Eiland in Bengale landen / en voortg
in 't Veld-leger van den Grooten Mogol, tot in 't Koninkryck van
Assam Landwaerts opgevoert zyn.

Beneffens een bondige beschryving der Koninkryken van
Arrakan, Bengale, Martavan, Tanassery,

Beschreven door FRANS JANSZ vander HEYDEN.

Den vierden Druk doorgaens met Platen verciert.

Tot Harderwijk, by DIRK en JAN RAMPEN, Boekverkopers, 1707.

52914

V O O R - R E D E N

Aen den

L E S E R.

DE wijl veele, en ook voorname Perfoonen in ons Land, my lang en menigmael aengefogt hebben, om de vremde en wonderlyke ontmoetingen, die ons in den Jare 1661. ten dienste van de Oost-Indische Compagnie van Batavia na Bengale varende, door de Vervarelyke Schip-breuk van het Oost-Indisch Jacht ter Schelling, soo ter Zee als te Lande zyn bejegt, en ik tot mijn eigen Memorie had aengeteekent, door den Druk aen de Weereld bekent te maken; soo ben ik ten laesten gedrongen geworden haer verfoek niet langer tegen te staen, maer myn Geschrift in Boek-verkopers en Druckers handen over te geven. En of schoon het selve niet seer gierlyk en na de Konst van Schryven gestelt is, soo durf ik evenwel hopen en vertrouwen, dat myne eenvoudigheid, door het opregt en waerachtig verhael, van alle het geene ons op die ongeluckige reyse gants droevig en deerlijk wedervaren is, by de goede Lands-genooten voor aengenaem opgenomen sal worden. Hier door vinden wy ons allesins aengeport, om de onbegrypelyke bestieringe van d' Almachtige hand Gods met ootmoedige onderdanigheid te vreesen, te eeren, en te verheerlyken. Wy sien daer in ontallyke gevaerlykheden en ellendige rampen der Zee-varende lieden, het vervaerlyk geweld der Winden en Golven; de verdervende en dikwils onvermydelijke zwarigheden der Zanden en Zee-banken; onbewoonde en woeste Eilanden; onbegrypelyke Hongers-nooden; verschrickelyke magerheden, swakheden, en uitgeteertheden, het eeten van onbekende vergiftige Kruiden, Vruchten, vremde Bladeren van Boomen, van vuile Zee- en Land-gedierten, Slangen, Padden, en Slacken, en van verrotte stinkende Krengen, het opnemen van grouwelyke en wanhopige besluiten, en hoe onverwacht, en op wat voor verscheide wyfen dusdanige menschen noch dikwils wel wonderlyk gereddet worden. Wanneer wy nu de gevaerlyke en tware tegenspoeden der Zee noch geluckig ontworstelt waren, (daer in selfs onse hoop naer een goede uitkomst schier niet anders dan een ydele wanhoop scheen te wesen) en dat de genade des Heren

V O O R - R E D E N .

ons weder aen bewoonde en Volk-rijke Landen gebragt had; soo kan yder een hier in met verwondering vernemen, hoe menigerhande en twyffelachtige toevallen, soo wel in het bevaren van Rivieren met Vaertuigen, als in het reifen te Lande, wy hebben moeten uitstaen en overkomen. Daer-en-boven is hier te lesen van veele ongehoorde bedryven eeniger vremde Natien; insonderheit van het wonder machtig Ryk des Grooten Mogols, en met hoe schrickelyke sware Heirlegers die Volkeren dikwils ten Oorlog optrecken, waer van wy lange Maenden selfs, een bygewoont hebben, door een sijner Veld-oversten gevoert, dien wy daer in gedrongen waren te dienen, gelyk de Heer Matthys van den Brouk, tegenwoordig Bewindhebber ter Kamer van Amsterdam, doenmaels Directeur wegens de Compagnie tot Ongely, de voornaemste handel-plaets van Bengale, daer van noch goede kennis kan dragen. Dit Leger hebben wy dikwils van geloofwaardige Lieden aldaer op agtmael hondert duifend man hooren begrooten, en het is my niet mogelijk d'onbegrypelyke uitrusting des selfs te beschryven, als ook van wat grooten sleep dat gevolgt word, en hoe sy alles konnen met sich voeren, wat men tot onderhoud des selfs te vereiffchen heeft. Hier mede ging men den machtigen Koning van Assam beoorlogen, die voormaels noch driemaal magtiger Heir had weten af te keeren en uit te hongeren, en dat van wegen sijne vaste Plaetsen, daer hy ses maenden in 't Jaer het water tot sijn voordeel had, waer door sijne Vyanden dan sonder toe-voer vast besloten moesten blyven sitten. Dit ons Leger is mede te dier tijd wel ruim de helft daer in verfmolten, doch door een geluckige Water-strijd, en een sware nederlaeg te Lande, is de geseide Konink van Assam ten laesten noch overwonnen geworden, soo dat hy door Verdrag sijn half Koningryk afstont, gelyk breeder in myn Verhael kan gesien worden.

UE. Dienstwillige

Frans Iansz. vander Heiden.

V E R V A R E L Y K E
 SCHIP-BREUCK

Van het OOST-INDISCH

JACHT ter SCHELLING.

Des Jaers zestien hondert een en zestig / den 3. Sept. zijn wy met ons vier Schepen / als ter Schelling, Wezop, Brouwershaven en Nieuwenhove, van de Rode van Batavia t'zeil gegaen / om onse reis na het Land van Bengale te verbozderen / en in het selve de Handel-plaetse Ongeli aen te doen.

Vertrek
 der Sche-
 pen na
 Bengale
 1661.
 3 Sept.

Ik wierd bescheiden op het Jacht ter Schelling, het welk bemant was met vyf en tachtig Zielen / en gemonteert met ontrent acht en twintig Stucken / en geladen met gelt / als kopstukken / spijlhauter en planken.

Den drie en twintigsten der selve maend ging onse Bootsman Hillebrant in 't Kabel-gat / om eenig Tou-werk / des hy van node had / te halen : alwaer hy / volgens zijn seggen / een Schijnsel / Gesicht / of Spook / in de gedaente van verflege menschen / heeft gesien / die hy booz syne oogen in 't water sag zwemmen / met eenige dooden daer onder : het welk ons docht een quaat teken booz ons te zijn. Dit Schijnsel openbaerde sich booz niemant anders / als booz hem alleen. Eenigen souden dit te recht booz een beuzeling mogen houden : maer het sy daer mee hoe 't wil / het is wel te geloven / dat hy iets / 't zy booz inbeelding in syne gedachten / of in 'er daet en warelyk gezien heeft : naerdien hy sedert dien tijt zoo in gedaente / als in zynen dagelyx wandel / seer verandert was / en sulks seer zwaer ter herte nam : was weemoedig / zedig en treurig / daer hy te boore zich met het Scheeps-volk socht te vermaken en boerten : waer over hy zich nu des te meer bedroefde ; ook deed het hem wee / als 'er slecht een licht woort onder het Scheeps-volk gesproken wiert : sulks hy hen dikwils vermaende en boozhield / dat sy beter op Godt behoorden te denken / en hem aen te bidden / ten einde de Heere toch alles / wat ons booz geleit was / met ons wilde versoeten. Ook wenschte hy dat den minsten Jongen in 't Schip / neffens hem / het mogte geopenbaert worden / op dat een ieder des te beter sich tot Gode mocht bereden : want daer waren vele / die meer den spot daer mee dzeven / als eenige leere daer upt-trocken.

Schijnsel
 door den
 Boots-
 man ge-
 sien.

Den 8. October sagen wy het Lant van Bengale : hoewel wy toen niet wisten of het Bengale was / of 't Lant van Rakan, het welk daer aen grenst : maer hebben zulx namae's te weten gekregen. Wy hielden daer na toe / en quamen ontrent twee mijlen van de Wal ten Anker. Onse Schipper Jacob Jansz Stroom van Amsterdam beval de Schuit klaer te maken / in de welke de Opper-stierman en Bottelier / die een wepnig de Rakkansse sprake verstant (om tot Volk te dienen / by aldien zy Rakkanders ontmoeten / of anders mochten verstaen worden) beneffens den Quartier-meester en zeven Roepers / zouden naer lant

varen / om dooz d' Inwoonders / zoo sy by hen quamen / het Land wijs te worden / en voorts goede giffing daer op te maken. Het is 'er anders gebarelijck varen / om van droogten en meenigten van zant-banken / dooz den fellen stroom / belopen te worden : waer dooz meenig Schip met volk met al komt te blijven. Deele van ons volk gaben de geenen / die in de Schuit waren / gelt mee / om aen landt eenige frupt en verbersching te kopen.

Na dat de Schuit twee of drie dagen was weg geweest / keken wy allen daegs suedig van boven na deselve upt : maer vernamen haer niet ; het geen ons niet wepnig bedroefde / en goeden raet dier maekte. Wy vermoeden anders niet / of ons volk moeste van de Zwartten gebangen of doot geslagen / of de Schuit dooz den stroom verdreven zijn. Wy lichten dan ons anker / en krupsten langs de Wal op onse Schuyt : en onderstonden / of men op d' eene of andere plaetse met het Schip sou kunnen opzeplen. Na lang verlorene soeken / sagen wy drie Daertuygen uit de Wal naer ons toekomen / in welker een Orangkay was / zijnde een Overste van zeker Doorp in Bengale. Dese Daertuygen waren geladen met meenigte van Hoenders en Frupt / soo Pisangs als Soorlacken , en andere dergelijke Gewassen / 't welk het Land van Bengale veel geeft. Wy waren hier dooz seer verblijt / en meenden dooz hen kuntschap van het Landt te krijgen / en dooz hen na de begeerde Pacl of bestemde plaetse Ongeli op te zeplen. Voorts quamen de drie Daertuygen aen ons voort ; maer d' Orangkay of Overste bekeek eerst het Schip wel van buiten / eer hy over in 't selve wilde komen / en was twijffelmoe- dig / uit oorzake het een Dozlog-schip was. In 't aenkomen beval hy aen sijne ondersaten alle de Hoenders en Frupt over te geven : het welk ons tot groote verbersching strekte : wiert toen dooz de Schipper in de Kasuyt ghaelt / en seer vriendelijck ontfangen. Middelerwijle de Schipper met hem in de Kasuyt was / om na de gelegentheit van 't Landt en ons volk te vernemen / soo koimen wy op een sant-bank te stoten / en vast te raken : waer op aenstonds dooz bevel van de Schipper het Anker in het diep wiert uitgebracht / om het Schip van den bank af te winden.

Komen
op een
santbank.

d' Orangkay ondertusschen / verschrilt dooz het groot geroep en geraes / (sonder te weten / waer het ons om te doen was) quam schielijck en bupten lemands weten / upt de Kasuyt / en trad de Walreey over in zijn Daertuyg / roepde een stuk weegs van ons schip af / en bleef een tijt lang daer ontrent drijven : sulx wy noch meenden dat hy weer aen voort zou komen : want het gelt / 't geen hem vooz sijne goederen was getelt / had hy dooz de haestigheyt en schrik laten leggen / daer hy nochtans geen quaet van onsen kant te verwachten had. Ons Schip raekte met den eerste weder blot. d' Orangkay , na een wijle tijds het aengesien te hebben / roelde met sijne drie Daertuygen weder na de Wal toe / sonder ons eenige kuntschap van de gelegentheid des Lands gegeven te hebben. Wy zagen ook onse Schuyt niet opdagen : en quamen weer ten Anker : maer staken / na verloop van acht dagen / die wy met het soeken van de Schuit verquist hadden / weer t' Zeewaerts / op hope van een van onse drie vermiste Schepen op te zeplen.

Eindelijck quamen wy weder met zware stoten op een Bank te verballen / en na een wepnig voort zeilens / weer op een andere. Wy setten dan onse Boot uit / om de diepte te peplen / roelden een stuk weegs van 't Schip af / en peilden geheel in 't ronde / maer bevonden het rontom droog / sonder een kil te bekomen / daer 't Schip over mogte blotten. Wy leyden het Schip vooz twee Ankers / wisten geenen uitweg / om uit dese kull te komen / tot ons groote droefenis : hoe-
wel

Van het Oost-Indisch Jacht ter Schelling.

7

Wel onse Stuurlieden sich des weynig kreunden: maer zorgden meer booz hun dzank / die zy eerst bergden / als booz hun lijf en goet. Wy lagen daer in groot ontweer / en kregen een lek in 't Schip / kaptten onse boeg-spiet / dooz dien deselve het Schip anders heel schadeloos sou gearbept hebben / en verloren oock het schegge van de Steben. De Boot / met een man daer in / Hendrik Hendriksz. Verbeek van Amsterdam, ree dooz het harde weer onder deur: hoewel wy den man noch behielden / die half doot wiert over gebracht; maer bequam weder.

Nu was de Schuyt en Boot weg / en 't Schip in groot gevaer / zonder eenig Landt in 't gesicht te krijgen / daer wy eenige hoope op setten mogten. De twee Anker-touwen / daer het Schip aen lag / wierden dooz de steert van een Orkaen in stukken gebroken; doch wy maekten ter pl twee andere Ankers in de gromt te krijgen: dan dooz dien d' Ankers het weer niet konden uitstaen / raekte het Schip aen 't dzyben / en met sijn achter-gat tegen een Bank aen te stoten: waer ober wy genootsaekt waren d' Anker-touwen af te kappen / en d' Ankers in de kull te laten zitten. Ook konden wy weynig zeils gebruiken / uit oorzake de siefs om leeg gestreken waren. Wy stonden / soo klein als groot / in de t'zeventig man aen het focke-karteel / om de focke-ree een weynig om hoog te krijgen; maer konden niet een voet winnen. Het Booz-mars-zeil was al in 't begin van de re afgewacit. Eindelyk wisten wy geen anderen uitweg / noch koers te stellen / als met een vliegenden storm op de Banken aen te lopen. Dies wy ons in de handt des Heere begaven / en hem om bystant aenriepen: want daer stont sulck een hol water op de Banken / dat het vrezelyk om te sien was. Als wy met het Schip op de Banken gekomen waren / soo haelde ieder zee het selve ter neer: niet anders als of met ieder stoot het van malkanderen zou vallen. De meesten waren hier ober seer bedrukt / en stozten hunne gebeden tot God / hoewel de Stuurlieden van geen bedaren wisten: want in dese grootste noot / stonden sy noch al met het glaesje Arak in de handt / en riepen overluyt booz het scheeps-volk: Daer dit leit, sal geen water leggen: ja sy kosen geen andere toeblycht / als tot hunnen dzank / om dien op te maken. Wy sijn / tot een groot wonder / met 't Schip ober de banken gehaelt / daer wy anders schielijk hadden moeten vergaen: hoewel 't niet lang daer na met zware stoten te versten stiet. Wy ballieden op vier plaetsen: te weten uit het kabeel-lupk / in 't groot lupk / in 't achter-lupk / en achter uit de kamer: waer by de pompen oock haer boozdeel deden. Daer-en-tegen wiesch het water al tegen ons aen: oock konden wy elkanderen niet verlossen / waren noch vijf en t'zeventig Eters / welker veele dooz zwakhelt niet konden doen; doch gaven elkanderen uitterlijken goeden moed: alhoewel zoo wel d'een als d'ander in 'er daet niet veel moeds had.

Hoe men nu het Landt sou opzellen / wist niemant. De Schipper en Stuurlieden scribbelden hier ober dwers tegen elkanderen aen: hoewel het geboelen van de Schipper wiert vast gestelt: want soo men dat van de Stuurlieden had gevolgt / zy souden ons meer t'Zeewaerts ingeboert hebben / gelijk de minste Jongen zulx daer na kon bemerken. Wy daer en tusschen waren noch altijd hier in twijffelhoedig / en alle dzuck in 't werk / sonder te weten of het na Zee of na de Wal ging / flaeuwden hoe langer hoe meer: wassende het water al geduurig tegen ons aen. Wy hadden oock weynig t'eeten / uit oorzake de Rijs al van begin af onder water had gestaen. Ondertusschen wiert ieder een halfje Arak gegeven / het welk ons de vaek een weynig uit de oogen verdzeeft / naer dien wy in se etmael weynig of niet geslapen hadden.

Zien
Land.

Inmiddels deed / door een sonderlinge bestiering Gods / het Lant sich op Willem Albertsz Kunst, tegenwoordig Blotschuit-voerder tot Amsterdam / was d'eerste die t Land in het gesicht kreeg / en Land riep / waer door wy malkanderen een nieuwen moet gaven / om het soo langh boven te houden / tot dat wy het Schip met malkanderen aen de Wal bragten. Doozts liepen wy ook het Lant hart in / en kregen tegens den avont een harde ebbe tegen / en setten het op vier vadem water / ontrent drie mijlen van de Wal voor een Anker: want nader konden wy de Wal / met vallend water / niet komen. De meening was dien nacht het noch boven te houden en met den dag ons Tou te kappen / om het dan met den vloet soo na aen de Wal te brengen / als 't mogelijk was. Wy hadden het dien nacht noch geerne boven gehouden: maer konden niet door de groote flaeuwte / dewelke ons toen met de gemeene man over quam. Dies niet tegenstaende ballieden wy soo lang / tot dat veele van ons uit onvermogen onder de voet bielen / hoewel wy het noch dien nacht in 't algemeen met pompen en ballien mosten opgeven; naerdien wy met sant geballast waren / tot ons groote verlegenis: want wannere wy een putz of balpe water scheppen souden / zoo was de helft wel zant / sonder het welk wy het mogelijk nader aen de Wal souden bracht hebben. Veele maekten zich / na hun krank vermogen / bereit ter doot. Ik en meer andere souden ons geerne / ter oorzak van de vermoeitheit / tot slapen hebben begeven; maer weynig wilden zulx met den cersten avonturen: naerdien wy noch zwaarigheyt te verwachten hadden. Veele / die over eind bleven / klaegden van grooten hunger; waer op de Schipper last gaf / om noch een musje Arak uit te deilen / en een stuk spek voor ieder bak van de Bottelier te halen; hoewel die geen spek wilde geven / voor al eer een ieder sijn bak had by gebracht. Hy deilde noch soo pertinent het spek / en heeft het noch om laten staen / als toen wy van Batavia t' zepl gingen. Doozts openbaerde haer de simpelheit meer en meer / het welk insonderheit door het lang waken was veroorzaekt: want wy in langen tijdt niet geslapen hadden. De Krok quam oock met sijn geheele broek vol Meeuwen van boven af / en zepde aen sijn bakx-volk / als dat hy daer des morgens een schoon kosje van wilde toemaken; soo dat het hem / beneffens den Bottelier en meer anderen / in de memorie was geslagen / sonder eenige wetenschay meer van 't Schip te hebben / als te voore / toen het Schip en alles noch in wesen was. Zoo dra wy het met het Schip opgegeven hadden / en het selve allen oogenblik stont te vergaen / quamen de grote en Fockerees / die om leeg gestreken waren / soo vol Meeuwen / als daer op konden zitten / en lieten haer met de handen grijpen.

Simpe-
heit des
Volks.

En van ons had nog Kirfery (welk is een seker slag van boontjes) in sijn kist / de welke wy met drie of vier stucken speks / in de Kroks ketel ten deele ter nautwer noot gaer kookten / en daer voor 't laest noch een lustige maeltijt mee deden. Daer na storte door de Kroks poozte geweldig veel waters in / dies men gaten in den oberloop most kappen / om het water in 't ruim te lozen. Doozts wiert de poozte met veel arbeids weer toe gekregen en wel versozgt. Die toen noch over einde waren / mosten sich gesamender hant mee tot leggen begeven / uit oorzake wy ons niet langer konde over eind houden / hoewel ik my in geen kop betrouwde te leggen / noch tot machelijck slapen te begeven. Ik ging dan op een korte kiste leggen / en liet mijne voeten op den oberloop rusten / om soo het water aen mijne voeten mogte komen / het des te beter gewaer te worden.

Na ontrent een uur of twee rustens / helde het Schip op sijn zyde over. De meesten

Van het Oost-Indisch Jacht ter Schelling.

meeften / die toen noch vast in slaep waren / wierden dooz het geroep en gelier in het water oek gewaer : het welk ons soo schielijk achter na joeg / dat wy mallianderen / in 't opgaen van de luiken / veel in de weeg waren. Wanneer wy met mallianderen boben op de Schans of achter de groote Mast gekomen waren en by de hoofden omkieken / soo misten wy dzie man die ongetwijffelt om leeg verdronken waren.

9
't Schip
helt op
zy.

Na het Schip twee uren op sijn sijde had gelegen / rechte het sig op den gront soo recht over eind / als een Schip op 't water kan leggen / het geen met recht een mirakel van Godt scheen te wesen : want soo het Schip sich niet weer gerecht had / wy souden by geen ronthout hebben kunnen komen / om een blot daer van te maken / en souden alle hebben moeten vergaen. Staende nu by mallianderen op het achterdek / wierden eenige kisten geopent / en daer uit vele klederen en hoeden aen 't volk uitgedielt. Ook was 'er dzank in overbloet.

Recht sig
weer op.

Het was toen in korten tijt veel verandert / want als eenigen sich frael hadden aengetrocken / en een nieuwen hoet op 't hooft geset / dzonken zy op die koopmanschap des te beter om / sonder op eenige toebereiding te denken / hoe men van het Schip sou afkomen : maer gingen in en booz de Hut / met het hoetje op een sp / by de Stuurlieden hun hert laben : ja souden eenige een deuntje gesongen hebben ; 't en zy het hen belet was geworden. Zommigen ook dooz den dzank haestelijck bevangen zijnd / dochten om het verwesen Schip niet meer / daer het nochtans allen oogenblik dooz het gewelt der Zee scheen te sullen gesloopt worden / en anders geen uitkomst was / als om een blot van het ronthout te maken / en daer mee op Gods genade te drijven. Bele daer en tegen waren beklemt van herten / en deden niet als wenen en kermen tot den Heer / aengesien sy geen uptkomst booz handen sagen.

Renke-
loosheit
des volks.

Adriaen Raes, Opper-timmerman / en Jan Gerritsz van Meiërt, en meer andere / sloegen eerst de hant aen 't werk / om een Blot toe te stellen / maekten de Hees kael / en kurben de Masten / hechtende een partje van 't ronthout met ons lopend wandt aen mallianderen / en kregen eindelijck met veel arbeyt een Blot gemaakt / hoewel dit naulijx veertig man kon voeren / daer wy nochtans met ons alle meenden op te gaen : want zwaerder / om met alle man daer op te gaen / sagen wy het niet te krygen / uit oorzake van den kleinen bystant der andere. In vele bespeurde men een groote onbeleeftheyt / die de hant niet eens wilden uit stekken / daer ons nochtans de doot op de lippen lag ; maer dzonken elkianderen lustig toe / sonder eens te denken om hun leven te behouden. Het was niet anders als of men op een Boere kermis / en niet op een verwesen Schip was.

Wort een
Vlot ge-
maekt.

De Key-maet / Harmen Lubbertsz. een oud man / in de wandeling Pay Harman genaemt / die wel eer in 't Jaer 1619 met Willem Ysbrantsz. Bontekoe, op de Schip-baert naer Oost-Indien, was gesprongen / wiert by velen van ons om een mesch of twee versogt ; maer wilde niet een misschen / hoe seer wy daerom verlegen waren / daer hy nochtans self niet arbeide / en vele messchen van particulieren in sijn sak en gozdel had gesteken. Gebzagt dan of hy liever versuipen wilde / als mee een hant aen 't werk te slaen / en eenige toebereiding te maken / so sloeg d'oude man al mede de handen om hoog / en seide : Ik sal 'er wel afkomen. Het scheen niet anders / als of de herten der menschen opgesloten en versteent waren / daer de Stuurlieden / beneffens eenige oude luiden / hen in boozgegaen waren. Doozts wiert het blot booz twee touwen vast geleit ; en waren midlerwijle de Timmerlieden besig met eenige schep-riemen te maken. Onder-

tuffchen wiert aen pder man tien kop-ftucken uitgedeeft/ tot reis-gelt/ wanneer men mogt komen te landen: het was toen slechts val booz den genen / die op het blot wilde gaen/ (want niemant wiert gedwongen) met beloften van d'inwoonders te fullen aendienen van de rest des obergebleven volks op 't wrak. Op het fcheiden wiert noch eens gedronken. Ik was mee gefint met het blot te trecken; doch kon mijnen Maet Willem Bastiaensz Brok van Hellevoerfluyt, niet met my op het felbe krijgen / die my sulx tot mijn beste afried/ en by den Schipper en het ander nagelaten volk te blijven: uit oorfake het meeste volk beschonken en tweedrachtig/ en het blot overladen was; het welk ik booz goet keurde/ en het blot weer uit den fin stelde. De boben kant van 't blot / wanneer het volmant was/ ten getale van drie of vier-en-veertig man/ lag gelijk met het water. Op het afsteken wiert d'Onderftuurman booz den Schipper belast mee op het blot te gaen/ die by booz fijn ober groote dronkenschap daer op mosten dragen en fleepen. Nauwlijks was het blot afgesteken / of eenigen kregen roukoop om mee te gaen / en raekten daer met zwenmen weer af. Wy telden toen ons nagelaten volk by de hoofden om / en bevonden ons twee-en-dertig koppen sterk; dies wy rehendens op het blot veertig man te zijn. Drijvende het blot van ons af/ wierd daer na het zell van de Boot daer by opgehaelt/ hoewel met wepung voortgang / naedien het heel still wierd. Het lag seer zwaer op 't water/ en kon het volk niet ober eind staen/ maer moste still by malkanderen neder fitten.

Als wy het blot een groot end hadden na-gekeken / tot dat het ons byna uit 'et gezicht gedreven was/ wierd een gebed gehouden. Daer na de Schipper een salt Zeeusche beschuit en eenig spek deed booz den dag brengen / het geen ons toen wonder wel te pas quam / en met groot smaek genuttigt wiert. Na wat tijts foek gebragt te hebben / sonder te weten wat wy fouden uitregten/ quamen wy het blot heel Zeewaerts te sien / en eindelyk uit 't gezicht drijven: het welk ons onmogelyk docht te zijn / daer het met den eerften sulck een schonen voortgang na de Wal had. Hier ober stonden wy seer verflagen/ en keken elkanderen als arme menschen aen. Ongetwyfelt is al het volk / 't zy booz honger snoot / of booz 't finken van 't blot/ ter oorfake van hare zwaerte/ gefneubelt: naer dien men sedert geen beschelt van hunne behoudenis heeft vernomen: want op het blot was geen eeten/ noch dreg om het gety te stoppen. Ook stont ons de doot booz oogen: naer dien wy bupten alle hoop waren / en op het wrak geen een nacht levens booz ons oberig was / dies wy uit noot korte toebereiding mosten maken / om daer af te geraken. Wy vielen dan gefamender hant in der haest aen den arbeit/ en kregen een partje hout met ftucken en brocken by een / en waelden het met tou-werk vast te famen / en fpykerden daer planken boben op; doch het blot was niet stijf genoeg / en slechts bequaem om tien of twalef man te voeren/ dies wy daer alle niet mee voort mochten. Wy deden grooten arbeit om de mars van de groote Mast / die in 't ceest al gekurven was/ af te krijgen/ en desgelix met zagen om den gehelen top quijt te maken / en voort de Mast te gebruiken; maer konden wepnig boozdeels doen/ uit oorfake de top/ booz de zwaerte van de mars/ te veel onder water weegde. Het booz-marszells ree was ook in 't water blyven leggen; dewyl het van zeyl en lopent goet gansch ontredt was. Maer dapper queet sich Willem Bastiaensz. die met een loot-lijn om fijn lijf gebonden ober booz fprong / en met een mesch de Rze kael sneed / de welke / tot meerder stijbing / aen 't blot werd geklamt. Het was reeds laet in den nacht geworden / en de branding floeg seer fel aen / waer ober wy vreesden een uur daer langer te blyven. Wy / sterk

Drijft
't Zee-
waert in.

Een twe-
de vlot
gemaakt.

seven of acht / kappen dan op het aenraden van de Schipper / de Focke-mast / die noch ober eind stont / met drie haesten om verre.

Ondertusschen spanden ses of seven te samen / om met het blot weg te gaen / en de rest aldacr op het wazak te laten staen : gelijk zy ook in stilte op het blot gingen / en beide de touwen / daer het blot vooz lag los sueden / en met de schep riemen dwers wilden af scheppen ; maer juist / als dooz een sonderling mirakel Gods / quam de Focke-mast / die eben gekapt was / recht vooz het blot te vallen / en stierde het selve weer aen het wazak : anders moesten wy dien selven nacht nootwendig vergaen hebben : want de branding begon meer en meer toe te nemen / sulx het al schudde en kraakte wat 'er om en aen was. Omtrent den middernacht kregen wy de Focke-mast aen het blot vast / dat toen bequaem was / ongebaer twintig man te voeren / daer wy twee en dertig sterk waren. De bloet was nu al half verlopen / dies wy dien nacht daer geerne souden gebleven hebben / om met den vooz bloet op Gods genade heen te drijven ; maer de harde brandingh deed ons kort haesten.

Daer wierden toen weder aen ieder man sesien klopstukken uitgedeelt / de welke beken aennamen / en eenigen niet eens aen wilden sien / noch na geen gelt trachten / vooz een ieder sich gercedt maekte / om op het blot te gaen ; hoewel niet meer met sich te nemen / als men aen sijn lijf had : want naer dien wy toen reeds tien of twaelf man te veel waren / soo was het niet geraden enige zwaerte meer op het blot te nemen / als onse spijse / twee kompassen / twee houwers / des Schippers degen / een enter-bijl / enige schep riemen / uit den rouwen gekapt / en een party keers / met een lanteren en brandende keerse daer in / om het kompas te lichten. Wy staken dan / op Gods gelei / met hee blot af / en setten ons op de kant twee aen twee in 't water neer / ieder met een schep-riem in de hant / en deden met scheppen ons best / om met dien half verlopen bloet noch stuk weegs heen te komen. Doozts begon het / tot onse groote vertroosting / te dagen : want de koude / de welke wy dien nacht hadden uitgestaen / was byna onberdzagelyk : naer dien wy met ons gansch onderlijf in 't water moesten sitten / en 't water pselijck kout was. Wy kregen den stroom weer tegen ; maer hadden niets om het gety te stoppen en moesten ons laten drijven / na den loop des strooms die ons ook heel 't Zee waerts in dreef / sonder ergens eenig Lant te kunnen sien. Dooz de groutwelijck baert des strooms was ons onmogelijck het blot met de schep-riemen eenigsin te stutten. Daer na kregen wy weer Lant in 't gesicht / en dede veel weer met onse schep-riemen / om het selve aen te doen ; maer de stroom liep weer seer tegen / en maekte ons byna moedeloos. Ook waren veel onder ons geheel slecht en simpel / en wy hadden met eenigen genoegh te doen / om hen op het blot te houden / niet eens wetende dat sy op een blot waren / ja eenigen wilden na hunne kisten / om dzoog goet aen te trecken : andere na de Krombuis / om sich te warmen / niet beter wetende / of sy waren noch op een Schip / gelijk als vooz henen. Willem Bastiaensz. quam dese sothet eerst ober / die ons toeriep : Mannen, waer wilt gy heenen roeyen ? Doozts keerde hy sich terstont om / en scheypte tegen hen aen / en seide : Dit gaet na Hellevoetsluys : want ik sie den tooren. Waer op een ander zeide. Hy is gek. Niet lang daer na quam het ook den Timmerman aen / die in de lucht begon te spekuleeren / en zeide : Dit moet een schone Kerk zyn ; want daer zijn schone sterren in ? Daer op ging hy sich ontkleden / en seide : Ik swem na de kerke. Waer op ik Willem Kunst hem seide : Al weer een gek ? Hoewel ik weynigh daght / dat het my ook soo na by was. Niet lang daer na begon de zot-

Steekt af.

heit haer in my ook te openbaren / en quam de selve my aen / terwyl ik by den Schipper zat. Eerst begon ik te seggen: Ik moet eens na het voor-Schip gaan. Want ik kon niet anders sien / of ons volk was met allerhande spelen louter bzo-lyk: Ik seide / dat ik daer by wilde gaen. De Schipper dit siende / seide: Willem, al mée gek. Doozts ging ik na ons ander volk toe; want ik wist niet beter / al sou ik hebben moeten sterben / of ik was nog in ons schip. In het voortgaan na ons volk / dat my bzo-lyk scheen te zijn / soo liep ik plots van het blot af in 't water / daer my de Meester terstont weer upt help. Toen seide ik: Meester geest my uwe Rok, want ik ben kout. Die my antwoord gaf / dat hy selfs die van doen had. Waer op ik hem weer seide: Bewaert hem dan, Ik ga na de Koks kombuis om my te drogen en te warmen. Doozts ging ik by een vat sitten / dat op het blot stond: niet anders wetende of ik sat by de kombuis. Eyndelyk raekte ik aldus in slacp: toen ik wacher wierd / was ik heel bedaert geworden.

Wy dzeven het Land / 't geen laest gesien was / weer uit het gesicht: dies wy buyten alle hoop waren / en den Heere om een zalig einde baden. Niet lang daer na kregen wy in 't voortdzyven laeg land in het gesicht / derwaerts wy met lustig te scheppen en booz stroom na toe zetten: want wy niet wisten / hoe lang de stroom ons dienen zou. Wy quamen so na onder dit Land / dat wy Roe-beesten daer op schenen te kunnen sien lopen; maer bonden ons wel haast bedrogen / gemerkt het niet anders als een Zand-bank was / daar eenige branding over bloog. Toen wierden wy weder radeloos / sagen nog wisten geen Lant meer op te doen. Doozts wierd het Blot soo zwaer en sakte allengs / dat wy niet langer kans sagen / om ons daer op te houden. Waer over eenige besloten / by nacht eenig volk van 't Blot af te stoten / om dooz dese lichtung het Blot met hun 10 of 12 des te langer te houden. Ik en anderen waren des onbewust / en kregen het eerst namaels in Bengale, in 't Mooyche Leger / onder den drank / te weten; maer wanneer des nachts het bezaet sou aengaen / quam d'Opper timmerman des abonds by den Schipper / met aenseggen / hoe op het Blot veel gelts / als krostukken was / het geen men aen een pakje sou kunnen maken / en te gronde / in plaets van een Anker / laten gaen / om het Blot by tegen-stroom te stutten. Wel gebiel dit den Schipper / die eenen ieder aenstonds beval sijn gelt by een te brengen: het welk eerst in een dubbelde broek geleid / en daer noch een dubbelde broek om gedaen / en boozts met tou-werk wel besorgt / en eindelyk in een groote rok wel vast gehecht wierd. Tot een tou / om booz te leggen / wierde het zwaerste lopend Want van 't blot los gemaakt; aldus lietmen dit silver-Anker te gronde gaen. Ook wierd een kleyn bondel van krostukken gemaakt / 't welk een diep-loot sou ver strekken / om te weten hoe wy dzeven; hoewel 't blot dooz bequame stilte met den stroom niet veel wiert afgezet; maer leiden booz het gelt / als een schip booz sijn Anker. Wy lagen daer d'Ebbe ober / en haelden met de Bloet het silver-Anker weder op / en dzeven baetwaerts aen / en kregen kort daer na / tot onser aller blytchap / Land in 't gesicht / 't welk wy hert in-lypen. Het was toen omtrent twee uren / aen de Zon te zien / in den achtermiddag.

Wy braken en leiden toen ons Anker weder van malkanderen / om het geld weder onder 't volk te verdeelen / hoewel ieder juyt soo veel niet kreeg / als hy wel bygeleit had: want weinigen wisten te seggen / hoe veel sy hadden bygeleit; maer namen het slechts by de greep af. Die misschien veel had bygelept / liet sich met een wepnig ver genoegen; en die wepnig had by geleit / nam 'er veel af / sonder op elkanderen t'onvrede te zijn. Ook schoot 'er noch eenigh geld over / het welk sich

Zien weer
Land.

Anker
van geld
gemaakt.

niemand toe-eigende. Daer-en-hoven wierd een sakje met Kopsuckien in het Brood-bat gebonden / sonder dat 'et iemand wilde aennemem; maer wierd door den Schipper / by middel van eenen eigenaar / by zijn ander geborgen. Doorts wierd het overgeschoten geld van 't Nulter aen de Luiden uitgebeelt / die sonder geld op het Blot gekomen / om sich / wanneer men te Lande sou komen / daer van te bedienen: want de Kopsuckien zijn in Bengale wel getrocken.

Du waren wy de Wal soo na gekomen / dat wy / naer het scheen / verscheelde Visschers vaertuygen aen strant saken leggen / en de Visschers hunne netten over stokjes scheeren / om te droogen te hangen: en komende noch nader / hebben wy vele menschen op 't land gesien: en meer en meer naderende / konden wy op het selve een deel Hollanders bekiennen / die wy vooz ons Scheeps-volk aensagen: ja bekienden hen soo na / dat wy sonder bezrekijker hun kleding konden onderscheiden: cenige met hoeden op 't hooft: andere met mutsen en oozlammien. Daer waren'er in Basta en Zeildoelt gekleet / en sommige met het boben-lyf naekt. De Schipper sag door sijn bezrekijker / en hielt het vooz ons Volk van het ander eerste in Zee gedreven Blot: het selve bevestigden door het sien met de bezrekijker de Stuurman en Barbier: sonder iemand van alle de twee-en-dertig Zielen in twijffel trok / of alles sou na oogenschijn vast en waer zijn.

Vreemt
gesicht te
Lande-
waerts

Daerdien de stroom het Blot langs de Wal hene setten / konden wy in 't eerst niet Landen / het welk ons / door het groot verlangen / seer moeselijk viel. De Proboost was d'eerste / die met zwemmen socht te Landen / om een Koebeest / uit last van den Schipper / te laten slachten; maer in het afspzingen vooz van 't Blot / had hy genoeg te doen / om het achter weer te vatten.

Komen
te Lande.

Wy bonden raedsaem dooz last des Schippers / het Spek in Zee te werpen : want d'inwoonders zijn byanden van 't spek : desgelijc wiert een vat met broot over boort geworpen ; hoewel ik en meer andere / die sich moede getroeft hadden / wel anders wat souden gegeten hebben ; maer achten het niet der pijn waert / en vasten op een goet mael te Lande. Wanneer wy nu met het Blot aen de Wal waren gekomen / soo gingen wy alle van het selve / en lieten het drijven / sonder semant van ons meer aen zwaarigheid docht.

Gesprek
over het
gesicht
te Lande.

De Schipper met 10 of 12 man / die rad te voet waren / ging boortheen / en beval den anderen hem kort te volgen. In het weg gaen belasten wy hen een goet vuur aen te leggen / een brabe zode visch kilaer te maken / en dier gelijken mee / d'een dit en d'ander dat. Wy passeerden over een breed vlak strand. Op wegh hadden wy eenig gesprek van wegen de menschen / eerst van de Zwarten : en daer na van de Hollanders, die wy gesien hadden : waer sy souden mogen wesen / of waer wy hen souden kunnen vinden / en boorts wat wy meer uit Zee op Land gesien hadden. D' Een seide : sy souden in de huisen zyn / die in 't geboornste stonden / daer wy op aen gingen : d'ander / dat zy alle reeds by den Schipper waren / die boort uit was gegaen / daer wy ons in 't eerst ten deele in gerust stelden. Maer gekomen by 't geboornste / vernamen wy gene betrede of berede paden / noch oock huisen of menschen. Wy riepen overluid / om ons hier of daer te doen hoorzen ; maer kregen geen bescheit. Wy gingen dan met elkanderen langs het Bosch dooz / en waren beducht hoe wy ons ander volk souden mogen opsoeken / of waer zy souden mogen zyn : vreesden daer en boven van te dwaalen / en dan by nacht van 't ongedierte verstonnen te worden. Eindelijc / na een weinig boortgaens / bonden wy ons volk by malikanderen leggen slapen / het welk ons seer droevig boortstond : leiden ons oock neffens hen ter ruste / en namen een goeden slaep op / naer dien die ons in lang niet had mogen gebeuren.

Vuur van
dorre
Bomen
gemaekt.

Wat belangt de Daertulgen en Netten met menigten van Zwarten en Hollanders, die wy alle oogschijnlijc gesien hadden / daer van openbaerde sich niets / en alles was boort ons verdwenen. Derhalven viel ons meer en meer in dat onse oogen verblint waren geweest. Boorts kregen wy den avont op handen / als manneer de Schipper ons belaste een partje hout (want daer lagen vele dorre bomen te neer gebest) by een te dzagen / gelijk wy aenstonts deden / en leiden het selve aen drie hopen / en staken 'er toen den bzant in / dooz middel van een keerse / detwelke wy noch in de Lanteerne bzandende hadden : want sonder deselbe souden wy weinig kans op 't Cilant hebben gesien / om vuur te bekomen. By ieder vuur wiert een man tegen 't ongedierte te waken gestelt : want wy torn nog geen kuintschap van het Lant hadden bekomen / hoedanig het selve mogte zyn. Het was des nachts seer bitterlijc kout / als of het vriesen wilde / daer wy nochtans seer dun tegen de koude gekleet waren.

Simpel-
heit van
de Do-
mine.

Onse Domine was soo simpel geworden / dat wy hem tot geen ruste konden krijgen : ja hy wist niet beter / of hy was noch op Batavia in een herberg / daer hy te gebieden had. Wilde de dienaers van den huise met de muilen van sijne boeten werpen / en schold op de Jongens en Meiden / waerom zy niet op en pasten. En hoe wy hem meer raden wilden tot rusten / hoe hy stimmer wiert.

Geld by
den Bar-
bier ver-
mist.

Maer des volgenden daegs maekten wy ons reisbaerdig / om het Lant beter bekent te worden ; maer moesten eer geen toebereiding maken / om te ver trecken / boort wy onsen Barbier hoorzen sprekken / die in onser aller by sijn inzagt : hoe hy senig geldt in ses sakjes had verdeelt / warr van hy drie vermiste / versocht boorts

op ons / om deselve wederom te geven / en seyde / soo wy ons schaemden het gelt wederom te geven / wy het selve by hem neer konden leggen / als die siep. Dan het schijnt sy het selve niet genomen hadden / om wederom te brengen / sulx hy sich daer in moste gerust stellen. Wy maekten ons dooz klaer / en trocken op reis ; maer de Domine had de wetenschap niet om te volgen / dies hy daer alleen achter bleef : want om hem te dragen / hadden wy weinig moeds. Ook seide de Schipper / dat de plaets ons wel bekent was / wanneer wy hem wilden hebben.

In het dooz trecken gingen de Proboost en d' Onder timmerman dooz ons hene / en bonden een Schilpat sonder hoeft aen strant. Wanneer wy wat doozder quamen / sagen wy een dooden Buffel aen strant leggen / wiens hoeft de Wurmen hadden doozgegeten. Men sag de Leguanen sig aen sijn verlope smeer / daer hy in de Son lag te braden / en aen sijn ingewant / dat al meest verteert was / spysigen. De stank van desen Buffel deed ons den wegh mijden ; maer dachten toen weinig van noch twintig dagen te leggen / en dan tot behoudenis van ons leven gegeten te worden / en de hui / daer hy in lag / dooz het beste te houden.

Een dode Buffel; en Schilpad aen strant gevonden.

Daer na quamen wy by de Sibier / en sagen aen hare ober zijde acht zwarte Menschen staen / tot ons grote blytschap. Wy wilden de Sibier wel geerne ober / om by hen te komen ; maer bleven / dooz dien het hoog water was / aen de kant zitten / tot dat het water weer ten deele gevallen was. Wy quamen hen toen by / om eenige kuntschap van de geschapentheit des Lants te bekomen / en of het vast Lant of een Eilant was : maer konden van hen geen bescheit bekomen : want wy konden elkanderen weinig of niet verstaen / en waren van beide kanten verlegen. Alleenlijk riepen zy op hunne sprake ober luid / en kerremden / wilden ons geduurig de boeten kussen / en daer mee hun noot ons te schijnen klagen. Zy wesen ons oock een Blot van Bamboesen / hoewel langer onbequaem / daer zy mee op 't Eilant gekomen waren : te weten / vier Mans per soonen / twee Vrouwen en twee Jongens / die / soo wy vermoeden / misschien van hunnen Meester afgelopen waren.

Zien acht Zwaarten.

Doozts verlieten wy hen / en sagen na een plaetse uit / om onse nacht-ruste te nemen / de welke aen strant was : alwaer wy weder een partje hout by een Drogen en daer den brant in staken.

Toen setten wy ons aen den Schildpad te werk / en kookten den selven / na hem schoon gemaekt te hebben / in sijne Schilpat / en leiden het gekookte vleesch aen een en dertig partjen / het welk met groote smaek wiert gegeten. Wy wensken toen wel om onse spijs / de welke wy uit verblindheit hadden laten drijven ; maer sulx scheen een straffe Gods te zijn. Na het Gebedt begaben wy ons ter ruste / en des anderen daegs met den dag weer op reize.

Schildpad gekookt.

De Schipper deelde eenen ieder eerst een stukje kaes om : want hy had een kaesje van drie pont zwaer met sich van 't Schip gebragt : en ons oock gesepd ; dat sulck een stuk ons het hert sou stercken. Op aenraden van den Barbier namen wy een teug water op de kaes / om des te beter den buik te vullen ; hoewel het water heel brak was : want wy anders geen water konden bekomen / als dat wy aen strant mosten scheppen.

Wy quamen aen een hoek van 't Lant / en sagen toen als dat het Lant heel rondt strekte / en wy op een Eplandt stonden / sonder eenige uitkomst te sien / het welk ons niet weynig bedroefde : want ons stont anders niet dooz als sonder hulpe daer te moeten van honger en kommer vergaen / naer dien wy daer anders niet sagen als hoge boomen / daer wy de bladen van moesten eten / om 't leven te behou-

Zien dat zy op een Eiland zyn.

behou-

behouden. Het Eiland was negen mijlen t' Zeewaerts van het vaste Land gelegen.

Wy waren dan gansch bedroeft / en wisten geen anderen weg te kiezen / als dien wy gekomen waren. Bekomen booz by de plaetse / daer wy daegs te voozen de Schippad gekookt hadden / so gingen twee mannen booz ons af ; d' een met een Enter-bijl / en d' ander met een houwer / om by den stinkenden Buffel / dien wy aen strant hadden blinden leggen / eenige Leguaen sien te bekruppen / en boozts in stukken te kappen. Wy ondertusschen quamen met onsen ganschen tresep sachjes aengaen / en sagen hen beide met een Leguaen op schouder naer ons toekomen : waer over wy seer verblijt waren.

Komende by de plaetse / daer wy onsen Domine gelaten hadden / keken wy overal om en by na hem / en riepen menigmael oer luid ; maer konden hem niet te sien krijgen.

Boozts lieken wy na een goede plaetse uit / daer de beste gelegentheit mogte wesen / om aldaer eens booz al huis te houden / ter tijdt toe de Heer ons andere uitkomst wilde toefenden.

In 't Bosch mogten wy ons niet betrouwen ; maer sijn eben aen den buyten kant van 't geboomte by het strant gaen wonen / om by der hant te zijn / en / als 'er eenige Daertuygen mogten booz by komen / de selve des te beter gewacc te worden / en dat zy ons niet mis souden lopen : want hier alleen setten wy onse hoop op / om dooz het een of het ander Daertuyg van dit droebig Eiland / met Gods hulpe afgehaelt te worden.

Leguaen
gegeten.

Daer na bragten wy eenig hout te samen / om vuur te stoken / en lelden de Leguaen aen deelen / en sijn vel mee aen deelen / hoewel de deelen heel klein waren. De Leguaen was van de grote / als een gemene Kat geweest / en wilt van smaek. Wanneer een ieder wat van sijn deel wilde behouden / most hy het halfracien eeten : waer op dan een hartige teug Zee-water gedronken wiert / dat den buik deed zwellen. Boozts deed de Schipper ons by malkanderen roepen / om het gebedt aen te hoozen. Wy hadden twee Testamenten / uit welker een de Stuurman het gebedt deed. Na het gebedt verboegde sich ieder weder op sijne bescheide plaetse ; naerdien wy alle by een vuur niet konden sitten : dies wy ons verdeelen mosten. Na het eindigen van den nacht / baden wy des ochtens God met gebouwte handen / om een haestige uitkomst : want wy hadden niet om t' eeten / noch wisten niet uit te rechten / om van het Eiland verlost te worden.

Bladen
van Bo-
men ge-
seten.

Onse Barbier trad een stuk weegs Boschwaerts in / en moste / uit hongers noot / de bladen van de boomen tot lijfs onderhoud plucken ; want hy anders niet wist te krijgen / en kreeg daer in ook noch eenige smaek. Op sijn voozgang / en sonder lang te beraden / hebben wy mee bladen van de boomen geplukt en in den mont gesteken ; maer mosten in 't eerste langh kanten / eer sy dooz de keel wilden ; hoewel wy daer na beter smaek in de bladen kregen / als wy dit booz of na in broat mogten hebben. Dies wel te recht het spreek-woort waer is : dat de honger alles soet maakt.

Gaen op
de Verken
jacht.

Wy sagen meenigten van Verkens / Buffels en Herte-beesten ; maer konden de selve / by gebrek van schiet-geweer / niet deeren noch bekomen. Wy hadden slechts twee houwers / des Schippers degen en een enter-bijl : daer mee / en met een partje stocken wy op de Verkens jacht togen. De Verkens quamen in menigte by het strant in 't moerasch / daer zy dan in de heete Sonneschijn lagen te bakeren. In het passeeren een stuk weegs langs het strant / quamen wy twee groote

grootte Slangen te sien / die in bogten opgeschoten waren ; dan wierden dooz den
 honger so hert getrocken / dat wy deselve onaengerant niet mogten vooz by gaen ;
 maer bleben daer by staen / en bespzaeken daer elkanderen ober : want dooz dien
 de slangen groot waren / soo vreesden eenigen / dooz deselve / in het acntasten / be-
 schadigt te worden : daer weinig gehooz na gegeven wiert ; maer geseid : Wanneer
 wy slechts gelijkelijk toeslaen , soo sal hunne macht benomen worden. Op die
 woorden besloten wy ons in een halve maen / en meenden met een furie aen te val-
 len : en op onderling vzaegen of ieder klaer was / seiden wy alle ja : hoewel niemant
 d' eerste wilde zijn om op de slangen toe te slaen / uit vrese van dooz hen beledigt
 te worden. Evenwel konden wy de slangen niet wel verlaten. Dan aengesien
 wy self weynig moeds hadden / om hen aen te doen / so zonden wy een van onse
 jongens na ons ander volk toe / en lieten hen weten / als dat ieder ons ter pl met
 een grote stok sou by komen / want wy vreesden dat de slangen ons mogten ont-
 kruipen / niet tegenstaende sy gedurig bleben leggen / tot ons grote verwondering.
 Wanneer wy ons ander volk te hulpe kregen / rangden wy ons in 't ronde / bielen
 met ons geweer en stocken op de slangen aen / en sloegense doot. Sneden toen de
 hoofden en steerten af : (nadien men seid daer in 't meeste vergif te zitten) smeten
 d' ingewanden en vellen in 't Bosch weg : maer dagten weinig deselve nog nader-
 hand te moeten eeten. Doozts parten wy beyde slangen aen een en dertig parten /
 dewelke met sulst een smaek by ons gegeten wierden / als ons vooz of na eenige
 spijs heeft gesmaekt : sonder deselve ook qualijk bequamen of eenig letsel deden.

Twee
grootte
Slangen
gesien.

gedoot.

en gegeten.

Mijn maet Willem Bastiaens van Hellevoetsluis, en ik / gingen veeltijds t'za-
 men / dooz dien wy best met elkanderen ober een konden. Soms tijts gingen wy
 langs het strand / om te sien of de Zee niet wat vooz ons opgeworpen had ; maer
 hebben noit iets gebonden : soo dat wy dikwils met tranen in d' ogen weer na
 ons leeger plaetse keerden : want als wy wat eeten wilden / mosten wy bladeren
 van de boomen plucken. Eenigen van ons volk waren ook Boschwaerts in ge-
 weest / en hadden menigten van bonen geplukt / daer wy een partje van kregen /
 ende selve met grote graegheit op aten / dewijlse seer soet van smaek waren. Wy
 rookten daer op een pijp van doore bladeren / die by ons niet verloren gingen :
 want de groene verstrekten ons vzoet. De bonen / die wy eerst gegeten hadden /
 bequamen ons seer qualijk : want nauelijc hadden wy de selve een uur in 't lijf ge-
 had / of wierden soo qualijk / dat wy niet wisten waer wy ons lijf souden neer
 leggen / nadien wy onse aessem niet konden scheppen ; en hoe wy ons wenden
 en keerden / soo konnen wy geen verlichting bekomen / en meenden niet anders
 of wy souden alle daer van gebozsten hebben. Aldus lagen wy drie uren langh
 met grote pijn / en kregen toen / dooz Gods hulpe eenige verlichting / soo dat wy
 ons weder konden oprichten / hoewel seer verzwakt.

Bonen tot
spyse ge-
nuttigt.

Die hen
qualijk
bekomen

Wyders / des avonds mosten wy ons altijd bereiden / tot het halen van grote
 stucken houtz by ons buur / het welk ons vooz ongemackelijc viel. Ook verna-
 men wy van dag tot dag het afgaen van onse krachten ; want het hout / dat wy
 den eenen dag bequaem konden dzagen / mosten wy des anderen daegs uit onber-
 mogen laten leggen. Derhalven wy ons seer zwak behoelden / en hadden geen
 moed / om ons daer langer op te houden : want het was een doz Essant / daer
 niet als bomen groeiden niet harde bladen / hoewel eenige ook zagte hadden ;
 maer als men deselve laeste inden mont sou steken / soo bleef daer een stank van
 na / even als die van weeg-luizen. Ik besogt ook dikwils gras t'eten ; maer dat
 schuurde dooz sijne hert en scherphheit den mond geweldig.

Vervarelijke Schip-breek

Wort een
Vlot ge-
maekt.

18
Wanneer wy eindelijk gene uitkomst meer sagen en alle daegs veel in kracht ten afnamen / hielden wy met elkanderen een kleinen raet / en bonden goet / van de droge bomen / die'er vele aen strant lagen / een Vlotje te maken / waer mee eenige mannen / op Gods gelei / na het vast Lant / booz wint en stroom soudent ober steken / om aldaer berecht van het ander ober gebleven volk op dat Eiland te doen. Hier op droegen eenige / op ordze van den Schipper / eenige bomen by een ; andere schilden in 't Bosch een partje vast van bomen / om daer mee de droze bomen t'zamen te hechten. Als nu het Vlotje gemaekt was / kon het niet meer als vijf man voeren / daer toen ieder mee weg wilde; doch wiert sulx in 't believen van den Schipper gestelt / die daer vijf mannen toe uit koos: als Hendrik Hendriks van Amsterdam, Adriaen Raes van Middelburg, Jan Gerrits van Meyert, Ype Jans van Leeuwaarden en Klaes Lamberts van Meyert.

Waer mē
vijf man
vertroc-
ken.

De Schipper beduide hen: het Eiland langs te baren / tot dat aen de buitenste hoek / die tegen het vaste Lant ober leit / en van daer af te steken. Dan soudent sy / met recht uit te drijven / twee Eilanden outmoeten / en met hoger op te drijven / het vaste Lant krijgen: het welk gegift wiert negen mijlen van dit Eiland te leggen. Hier op namen sy afscheit / met belofte; soo sy te recht quamen / op hun aenkomst plaetse aen te dienen / hoe noch ses en twintig Zielen op het Eiland gebleven waren / sonder daer van te kunnen geraken. Zy hadden met sich tot spijs genomen / alleen bladeren van bomen: en waren boozsien met twee kompassen / een Scheeps kompas en een koper kompasje: beneffens eenige schep-riemen / uit den rouwen van 't geboomte gehouwen: maer hadden niets om het Vlot booz te leggen / dies zy moesten drijven / daer hen stroom en wint boerde. Het vertrek met dit Vlotje was op den dertienden dag / sedert onse komst op dit Eiland.

Boozts trocken wy weder ieder zijns weegs / om hier of daer eenige levensmiddel op te lopen / dog na lang dit droevig Eiland dooz-gekruist te hebben / konden niet anders vinden / tot onse groote droefenis / als hooge bomen / daer wy de bladen tot spijs af plukten / en veele dagen ons daer mee erneerden / sonder iets daer toe te hebben / als wy niet lang te kauwen in 't lijf konden krijgen; maer als wy iets daer toe hadden / al was het ook noch soo weinig / so konden de bladen met seer goede smaek gegeten worden. Men wenschte en liep langen tijdt na het lichaem van onsen Domine, die eerst in 't Bosch dooz simpelheit was komen te dwaalen / om het selve aen te tasten en tot spijs te nuttigen: het welk ons / na het seggen / veel sou versterken / na het eeten der slangen; behalve dat menschen vleesch / naer men seid / seer zoet van smaek is.

Voorflag
om een
van de
jongers
te doden.

Enige sloegen booz om eenen van onse jongens aen te tasten; maer het is / de Heere zy gedankt / daer noit toe gekomen: want indien sulks eens geschiet was / en wy de smaek daer van gehad hadden / het sou ongetwijffelt al verder boozt gegaen zijn. 't Was wel alree in 't openbaer geseit / menschen vleesch booz huane dood op 't Eiland te sullen moeten eeten: waer ober wy veeltijts bezreest waren / om ons tot ruste te begeben.

Des abonds kregen wy van ons ander volk te weten / dat de vijf mannen met het Vlotje aen de Landhoek van 't Eiland waren gaen leggen / en het Vlot met droge bomen vergroot / en op ernstig versoek / noch twee goede bekenden met sich op het Vlot genomen hadden: als Evert Lubberts van Amsterdam en Lukas Jans van Barlette.

Ondertusschen quam Karel Dobbel van Amsterdam, ons aenseggen: Hoe hy een Slang van pzelijke lengte / en dikte als een gemeene man had sien leggen /

Dera

derwaerts wy des ochtens/ na het gebed/ met een partje stocken in de hand / na toe trocken. Op wegh quam ons een Leguaen uyt eenen boom dooz de voeten ballen / die wy aenstonts de pen van onse Enter-bijl in 't hooft setten/ en deselve dooz enen van d' onse na onse woosninge deden bzingen/ met bevel van daer by te blijven. Wy waren dan seer verblijd / van weer iets gekregen te hebben / daer wy de bladen mee konden in krijgen.

Leguaen
gevangen

Wy namen dan onsen hoers haestig en blygeestigh na de Slang; maer gekomen by de plaetse en plek/ daer hy sou leggen/ so vonden wy deselve leedig: dooz-keken evenwel alle gaten en plaetsen om en by / op hoope van den selven noch te binden; maer al het soeken was verloozen / tot onse groote droeffenis. In het wederom komen deden wy soo by / als in het Boscch veel soeckens na onsen Domine, met betrouwen van hem hier of daer noch wel te binden: om/ so wy wat aen sijn lichaem mogten binden / met slucken op kolen te leggen/ en also t'ecten; maer te vergeefs gesocht. Bekomen met elckanderen weer op onse Legerplaets/ wierd de Leguaen in 24. parten geleit/ dewelke heel kleen waren: naerdien de geheele Leguaen geen vier pond zwarr was. Het diende evenwel om de bladen daer mee in 't lijf te kunnen krijgen / die toen heel anders smaecten als alleen: want men deselve alleen qualijkt/ schoon met lang kauwen/ in 't lijf kon krijgen. Na de Leguaen op was/ bzingten wy lange tijd dooz/ sonder iet anders te bekomen.

en gegeten.

Eindelijck had de Timmerman / Paulus Jacobs van Schoonhoven, een Moerassch opgelopen/ daer beele Slacken/ sonder schilt of hoozen (gelijck men hier te Lande in eenige huisen vind) in vergadert waren: daer hy een geheele muts vol van mee bzingt.

Slacken
gevonden

Wy broegen hem aenstonts de plaetse af / sonder den tijd af te wagten / of deselve hem wel of qualijkt bequamen/ togen derwaerts/ en versozgden ons wel van Slacken. Eenige staken hunne mutsen/ sacken en hemden-boesems vol Slacken: uit vrees van dat deselve te dra souden weg geraken / gelijck sy ook op die reyse meerendeels weg gedragen wierden. Wyders / de mutsen / sacken en hemden/ wanneer wy de Slacken in onse Leger-plaetse uit deselve namen/ waren so blaen als een lazuur of Indigo uitgeslagen; waer uit hunne vergiftheid te bemerken was. Ook hielden eenigen hen vol vergift te zijn. Van weinig wierd daer na geluistert; maer seiden: Sijn ons de Slangen wel bekomen; wat kunnen ons de Slacken deeren? met by voegen: soo daer eenig vergift mogt in zijn / het selve dooz het buur genoeg soude uitgetrocken worden. Ook waren sy den Timmerman / die daer hertig van gegeten had/ in 't eerst niet qualijkt bekomen.

en gegeten.

Wy leiden dan beele Slacken in de heete asch/ en stookten vuur daer boven op/ om dooz dit middel het vergif te doen uittrecken/ en deselve gaer te maken. Na de selve een weinig daer onder gelegen hadden / tegen wy datelijck aen 't schranssen/ en aten de Slacken met sulck een soete smaect / als ons oit spijsse gedaen had. Hoe meer wy ook daer van aten / hoe meer wy eten wilden: naerdien zy heel soet in den mond waren. Na een hartige maeltijt daer mee gedaen te hebben/ nam ieder een dzonk Zee-water daer op / en rookte na gewoonte een pijp dooze bladen met groote smaect.

Na verloop van een uur of twee/ viel de Timmerman in eene flacubate; waer uit wy bespeurden, dat sulks ons haest mee te beurt sou vallen. Men seide/ menschen dzek een sterck genees-middel tegen het vergif sou wesen / om het selve uit te dzyben. Wy konden van selfs nooit / soo lang wy de bladen hadden gekauwt / afgang krijgen / en hadden / als het ons over quam/ en wy niet konden loosen/

Die hem
qualijkt
bekomen

sulck een snijding in 't fondament / dat ons Hemel en Aerde te naeuw wierd / en er barmhertigh het geheel Bosch door deed roep en kermen. Daer en boven hadden wy toen noch sulck een zwaren stoot boor handen / dien wy byna met de doot moesten bekopen. Ik kan self niet na-denken / hoe sterk de honger ons quelde: want schoon wy in 't eerste selfs sagen / dat sy alle van de Slacken met vergif uitfloegen / ook over al / waer sy aentackten / een blaauwe plek maekten / soo drong evenwel de groote honger ons / dit vergiftig ongedier te t'eeten.

Het geen den Timmerman was over gekomen / het selfste vernamen wy kortst daer na mee: lagen eerst in een flauwte / de welke ons hoe langer / hoe zwaerder aen quam / en ons so benauidt maekte / dat wy by na geen aedem meer konden scheppen / en allen ogenblik meinden te versten: het welk omtrent twee uren / na giffing aen de Zon / duurde / als wanneer wy door geduurig bidden tot God / verlichting kregen; hoewel wy / seer verzwakt waren geworden / en nauwelijks ons over eind konden houden. Wy knauden dan weer tot versterking eenige bladen; maer wierden daer van tot den afgang trager / en van dag tot dag slimmer. Wy sochten met messen en scherpe houtjes eenigen raed te doen en opening te maken / en hier door elkanderen een weinig te verligten: maer met weinig voordeels / en niet sonder groot gekerm en droebig geweest. Derhalven wisten wy hier toe niet anders te doen / als God om andere spijse aen te roepen / en van de bladen verlost te worden: want door eens hartig van de bladen t'eeten / waren wy zware pijnen te verwagten. Wy stonden als verwondert / en konden niet begrijpen / waer de spijse dog haer plaetse kon nemen daer onse buiken geheel weg geschroeft waren / en het lichaem tot vel en been gantsch uitgeteert was.

Wy hielden daer na een kleinen raed / wat ons het beste te doen stond / of aldaer ons van honger te laten vergaen / gelijk wy alle daegs veel uit teerden: of nog een ander Blot te maken / om daer mee alsoo t'Zeewaerts / op een goede upthomste / te wagen.

Wy hadden op het Blot / dat op het Eiland was gemaekt / eenige hoope gezet; maer zedert niet vernomen / hoe het met het selve en de seuen man was afgelopen. Ons vermoeden was / dat sy op 't water souden vergaen zijn; naerdien ons volk hen met het Blot in 't eerste Zeewaerts had sien indrijven. Wy stonden dan in groote benauidheid / en wisten niet uit te regten / om van dat ellendig Eiland te geraken. Want de groote slaphheit had het volk moedeloos gemaekt / om een ander Blot te maken. Dies wy raedsamer bonden op 't Eiland te blijven / als op 't water verdruben te worden / en dan nog evenwel van honger te vergaen.

De Schipper bond raedsam by avond aen strand groote vuuren te stookken / tot een teeken aen die op 't vaste Land / van eenig volk en ongelegentheid op dit Eiland / om alsoo door dit middel daer van te geraken. Hy ging dan ter plaetse / daer de meeste droze bomen aen strand lagen / en belaste ons een partje hout by een te dragen / en den brand daer in te steken: waer van de vlam / na de Schippers zeggem / wel tot 12. mijlen verre aen de Lucht sou kunnen gesien worden: daer het vaste Land / naer onse reekening / flechs negen mijlen van dit Eiland lag. Wy zagen het met vuur stookken ontrent drie of vier dagen aen / sonder onderusschen het vernomen te hebben; als wanneer wy maekanderen meer en meer in 't hout dragen afvielen: sulcks de Schipper langer qualijk hout-dragers kon bekomen: dies niet te min wilde hy het vuur-stookken alle avond onderhouden hebben / met vaste hoope van onse verlossing. Wel sochten wy den Schipper het vuuren af te raden; naerdien het veel arbeids in zich had / en evenwel niet voortbragt;

Groote
vuuren
stookt.

bragt; maer sulx nam hy ons seer qualijk af / met te seggen / dat men dooz dit middel van het Eiland moeste soeken te raken.

De Schipper hield zich een lange wijle kloek / sonder aen hem noch qualijk te kunnen sien / dat hy op een Eiland was geweest: want hy was grof en vet van lijf geweest / daer hy lang op teerde. Dies men veeltijds zeide; Zoo het iemand daer van sal brengen, het sal de Schipper zyn. Derhalven moesten wy geduld in ons liden nemen; met God om een wepnig versterking aen te roepen / so noch eenige uitkomst booz ons mogte open zyn; want het was so veel als wy ons lijf langer konden dzagen: en sich tot leggen te begeven / was ter doot gaen; naerdien d'een den ander het niet zou in den mond steken; maer meer na sijne doot / als na sijne opkomst verlangte hebben: 't welk meenig op de been heeft gehouden / die sich anders ober lang tot leggen wilde begeven.

Mijn maet Willem Bastiaens was mee gansch zwak geworden / en wilde sich my dikwijls begeven / klaegde en seide my: dat hy / sonder versterking te genieten zich langer op de been niet kon houden; maer my begeven moeste; naerdien aldacr langer geen leven booz hem ober was. Ik ried hem sulx t'allen tijde af / en hield hem het hooft / soo veel als mijn krank vermogen kon strecken / op eenige stucken booz / die my voortijds gelcert waren.

Mijn maet Willem en ik quamen malkanderen daer wel te pas / want ik bekennen moet / eerst dooz Godt / daer naer dooz hem mijn leven dus bezre behouden te zyn; dewyl ik anders / sonder sijnen raed gedaen te hebben / met het eerste Blot was weg gebaren / daer ik een langen tijd op was / na hem te wachten; nadien het geheel t'Zeewaerts in dreef / en soo buyten twijffel gebleven is. Dan hy wierd dooz Gods genade weer versterkt / en kortz daer na de kloekste van ons beyde / tot een merkelyk teeken booz ons allen.

Daer na ging hy eens alleen wt / en quam met een groote Padde weder / die wy in een pot / te boozen van de Zwartten gehaelt / kookten. Op sijn dzagen / of my van de Pad niet luste / dacht ik by my selven ober / hoe wy tot twee malen toe dooz dat vergiftig goet in ellende hadden gelegen / om ieder oogenblik meenen te versten; maer schoon het de derde reis sou geweest zyn / so was my onmogelyk / booz de groote honger / sulx af te slaen: en wy hadden toen ook noch geene Padden gegeten / soo dat het weer op avontuur aen was / sonder te weten of het ons wel of qualijk mogte bekomen.

Wy dischten van de Pad op / en aten deselve met bladen van de Bomen smakelyk op / sonder eenig letsel gehad te hebben; dies wy ons toen booz Slangen of Padden breezden / dat sy ons qualijk bekomen souden.

Daer na ging onse Timmerman / Paulus Jacobs van Schoonhoven, het bosch lang dooz kruißen / om let van onsen Domine op te lopen; maer bond alleenlyk een van sijne muplen / in een Boom tusschen een milk steken. Wy des vet wittigt / pozden elkanderen op nieuw kloekmoedelyken aen / met te seggen: wanneer ieder suedig uitsiet / sullen wy hem wel oploopen; want dooz sijn simpelheit heeft hy het niet bezre kunnen bzingen. Gekomen ter plaetse / daer de muil gesteken had / soo spreiden wy ons van malkanderen / en sou ieder suedig op den Domine uithijken / of wy hem wel heel of half / of slechts eenige stucken konden van hem vinden / om te eten: het welk al soet zou opgegaen zyn.

Du wijle ontstond ook wel twist onder malkanderen: want gemeenelyk grote armoede dien mee sleept. Dan die eenig geschil had / most booz vast stellen / het self te slegten; gemerkt niemant daer hand aen sou slaen / om het te slegten; maer roepen te meer; Sla doot, zo krygen wy wat t'eten.

Pad gegeten.

Soeken na den Domine.

Twist.

Onse Barbier Willem Lap hield sich wel op de been / so met wandelen langs het strand / als door het Bosch / en doorkeek veel geboomte / en vond onder anderen eenen boom met seer groote sachte bladen / daer hy een groote meeningte af plukte / en den Schipper en Beelhouder mede deelde; maer hielt de plaetse bedekt / en wilde niemant den boom bekend maken: want hy wel wist / so wy daer by gekomen waren / daer wepnig aen souden laten. Wy gingen hem ber scheide reysen na / wanneer hy uitging / om hem eens den boom af te spruen; maer was ons daer te gauw in: want sulx vernemende / veranderde hy synen wegh daer dwers van af / en maekte veel kromme wegen / om den boom voor niemand te ontdekken. De bladen van desen boom waren seer goed van smaek / als men zenige t' samen bond / en alsoo in de heete asch liet stoben of braden.

Mijn maet Willem en ik zijn over een gekomen / om het Epland een stuk weegs rond om te gaen / om te sien wat God ons wilde toe senden. Wanneer wy dan het strand een stuk weegs langs gingen / quamen wy voor by den stinkenden Buffel / die sulken stank van hem gaf / dat ons in't eerst 't geheele strand om en by na te naeu was. Dies niet te min / door den over grooten honger / sou ik my byna ber stout hebben / van den stinkenden Buffel t'eeten; schoon my dat noit te voozen in gedachten was geweest. Ik maekte mijn maet Willem bekend / hoe mijn lust daer seer toe getrocken / en of het niet geraden sou zijn / een stuk van den stinkenden Buffel te snyden / en voozts te besoecken of den stank met braden niet een wepnig sou kunnen uit-getrocken worden; maer hy wilde daer geen gehoor na geven / en seyde: Het is nu zeventien dagen, zedert wy op dit Eyland zijn gekomen, en de Buffel heeft ongetwijfelt wel tien of twaelf dagen voor onse tijd leggen stinken. Wat lust komt u over, van den selven t'eeten? Hier door liet ik my geseggen; want sonder syn afraden / sou ik anders den Buffel toen hebben aengedaen.

Voozts zijn wy het Epland langs gegaen / tot aen de buitenste hoek / na de Land zijde / sonder iets opgedaen te hebben / en rusten aldaer een wepnigh aen den Zeekant / en klaegden elkanderen onse droevige nood / en stichtten elkanderen met vermaningen / en bitterlyk schreyen en roepen tot den Heere.

Na een wijle tijds aldaer door-gebragt te hebben / keeken wy noch eens ter degen Zee waerts in / of men ook eenige teekenen van ons Blot konden bespeuren; maer vernamen niet als d'openbare Zee. Wanneer d'avond begon te genaken / soo namen wy / sonder iets te bekomen / onsen weg weder na onse oude leger-plaetse / en vonden aldaer onsen Schipper / beneffens vier andere / een party hout by malkanderen op een hoop te dragen / en voozts den brand daer in te steecken; want de Schipper het vuur-stoken geduurig onderhield. Op sijne vrage van waer wy quamen / maekten wy hem ons wederbaren bekend.

De Schipper wil het Vuur-stoken aengehouden hebben.

Wanneer wy den Schipper vroegen / of hy geen verdriet in het vuur stoken kreeg / daer hy wel sag hoe vruchteloos het was / seide hy: soo men van het Eiland verlost wilde zijn / men het soo moeste aenbangen / op dat die van het vaste Land / of eenige ontrent gelegen Eplanden / of eenige Daertulgen / by nacht daer ontrent komende / sien mogten / dat daer menschen waren: want sy het by avond anders niet souden wijs worden / als wy daer geen teekenen van deden: want op dit middel van verlossing / door vuur stoken; had de Schipper groote hoope.

Dan niet wel kon de Schipper sich by ons vergelijken: gemerkt tusschen hem en ons een groot verschil was: want hy alleen grote houten kon dragen / die wy niet ons vieren moesten laten leggen; en hoewel wy een selve spijse aten / so was

evenwel het verschil tusschen een vet en mager mensch seer groot. Men seft booz een spreekwoort: Een vet mensch kan lang op sijn smeer teeren: 't welk men hier warelijken bebond. De Schipper / die grof van lijf / als ook uitstekend van built was / was sijn buik wel veel ingeballen / als ook sijn lijf veel afgenomen / en sijn gedaente geheel verandert; maer was evenwel / als een van ons by hem stont / als een doode by een levende te vergelyken. Boozts namen wy ons afscheit / en deden ons abontmael met bladen / die wy op weg bekomen hadden. Na het Gebedt / begaben wy ons ter nacht-ruste.

Des anderen daegs brachten twee van ons volk / uit het Bosch een Leguaen, die misschien / soo sy vermoeden / uit eenen boom was gevallen / door dien hy niet langer boozt kon / en behandighden de selve aen de Schipper: want de Schipper in 't begin had ingestelt / dat men al het wilt / dat wy op deden / met elkanderen soude deilen.

Dan naerdien het selve sulck een klein beest was / so hebben sy daer eenen ieder geen deel willen van toestaen; waer door een groote onlust ontstont: want sy het niet verder wilden deilen / als aen den Schipper / Boekhouder / Barbier en Stuurman; soo dat sy de selve maer aen ses deelen geleit hebben: daer wy nochtans met ons vier en twintigen waren / die met regt haer deel mosten aen hebben. Doch onse Barbier heeft het ongelijk niet mogen sien; maer heeft de helft / dat booz sijn deel gegeven was / aen andere mee gedeelt. Toen schoot 'er noch achtien over / die niet genooten hadden; maer kregen ieder / na lang bidden / van d' anderen d' helft. Gelukkig waren de geenen / die daer wat van kregen; maer die niet kregen / stonden met groote begeerte na het vel; hoewel sy het in 't eerste niet mogten genieten. Die het vleesch in 't eerst gedeelt hadden / waren ook in de wil het vel te deilen; maer het volk op het laetste mistroostigh geworden / seide te recht aen den Schipper en aen de genen / die de Leguaen gekregen hadden: dat sy het vel van de selve wilden hebben / waerom anders van het begin af ingestelt / dat van al het Wilt / het geen men kreeg / een ieder even groot deel sou hebben: waerom nu dus qualijk gehandelt? dies sy eindelijk het vel tegen hunnen dank sich mosten quijt maken. Dan so als het den eenen in de haut wiert gegeven / gaven d' anderen malkanderen soo veel tijts niet / dat het fatsoenlijk van malkanderen konde gesneden en geleit worden; maer trocken het malkanderen op ses of seven stukken uit de handen. Die de grootste stukken daer af getrocken hadden / peurden daer mee het Bosch in / om hen niet weer ontnomen te worden; maer die daer mee niet konden weg komen / wierden weer door anderen so lang aengerant / tot dat sy het hen afhandig hadden gemaekt: en eindelijk dese dan weer door anderen / zulx sy op 't laetste noch door het vel van den Leguaen aen malkanderen raekten / en hand-gemeen wierden.

Na een kleine wijle / wanneer de Slang opgegeten was / vond een van d' onsen eenig goet van den slang / dat wy om het vergif weg geworpen hadden: want wy te voore de vellen met het ingewant / hoofd en steert weg hadden geworpen.

Eerst vond men een stuk van het vel / met een stuk van het ingewant / 't welk seer blaew uitgeslagen / en yselyk om aen te sien was / ik laet staen van eeten. Maer hy ging evenwel daer mee boozt / en leide beide stukken op de koten / om alsoo een weinig te braden / en het vergift dat daer in mogte zijn / door het vuur uit te doen trecken: gelijk boozt heen met den Slang self gedaen was. Doch wat het braden van dese stukken belangde / daer wilden d' anderen booztaen niet meer na hoozen; maer wy gingen met ons ses of sevenen / sonder den tijd eens af te

Krygen
een Le-
guaen te
ecten.

Stucken
van den
Slang ge-
vonden
en gege-
ten.

wachten / hoe het hen mogt bekomen / aenstonds heen / om de rest daer van te halen.

By de plaetse komende / daer d'oberige stucken lagen / so bond men deselve wif van kleine Woymen / die daer op saten : en wanneer men die daer af streck / so was dit ingewand so blaauw als een Lazuur uitgeslagen : waer over eenigen seiden / dat het klaer vergif sou zijn. Andere daer en tegen seiden / het mogt soo vergiftig zijn / de Woymen souden daer wel van bersten. Welk laeste seggen ons oock ten deele stijfde.

Madat wy dit stinkend goet meest met stucken en brocken hadden by een geraept / zijn wy daer mee by onse leger plaetse gekomen / en gebzaegt door eenige van d'onzen / of wy daer al het goetje hadden : en of'er niet meer van lag ; want sy toen reeds den ander het graeg hadden sien op eeten. Waer op wy seiden / dat daer noch meer most leggen ; want wy het soo naeu niet hadden op gesocht ; door dien de Wurmen hier en daer met de stucken verstrooit lagen.

Toen gingen sy noch met hun drie of vieren heen / om de rest op te soecken ; want die wat hebben wilden / diende wel een van d'eerste te wesen : naer dien hem anders niet sou gebzaegt worden. Doozts hebben wy het stinkend vel en stinkende ingewand seer smakelyk met bladen van bomen gegeten / en ging het selve also smakelyk op / als vooz hene de slang self / sonder het iemant qualijk bequam.

Daer na ging ons ander volk derwaerts heenen ; maer vand'er welnig. Onder dese was een Pieter Jacobs van Duinkerken , die te voren een stukje van een Leguaens vel op kleine kooltjes leide ; maer gaende heene / om eenig goet van den Slang te halen / bebal hy eenen ander / soo lang na het stuk te sien : die het midlerwyle van het vuur nam en haestig op at. Wanneer d'ander / na sijne wederkomste / hem na het stuk broeg / kreeg hy tot antwoort / dat het door versulmenis tot niet verbrant was ; waer door sy aen veele woorden geraekten.

Alikruiken gevonden en gegeten.

Daer na ging ik eens alleen uit / en komende door een moer aschachtige plaetse / vond'er meenigte van Alikruiken leggen / daer ik mijne muts en beide mijne sacken vol van mee nam. Ik beduide ons ander volk de plaetse : en was nauwlijx my het woort ontballen / of sy gingen alle derwaerts. Mijn maet en ik braden en stoofden een partje in de heete asche / en peurden toen aen't eeten. Doozts hadden wy in drie of vier reisen de plaetse soo leedigh gehaelt / dat daer volnigh meer op bleef. Maer niet lang daer na gingen noch twee van onse Maets uit / d'eene was Willem Kunst , en d'andere Cornelis Dirks van Sperwou , om te sien offe iets konden vinden om haer hongerige buiken daer mee te versadigen : in't velt gekomen zijnde / seyden wy tegen malkanderen : Kom laet ons God eerst aenbidden / om van dit droevige Ellant eens verlost te worden ; voozts baden wy God Almachtig / of iets mogten vinden daer mee wy het lijf mogten behouden : het Gebedt gedaen zijnde / gingen wy aen't soeken ; en quamen ter plaetse daer de vooznoemde Alikruiken lagen / en deden onse zacken vol : van daer gingen wy weer naer onse Leger-plaets toe ; doch moesten meenigmael rusten eer wy daer quamen. Het was nu tegen den avondt als wy weer by ons Baksg-volk en Schipper gekomen waren. De Schipper bzaegde ons / wat wy hadden ? wy seyden Alikruiken. Waer op hy seide ; wat doeje daer mee ? Toen stonden wy en keken als slechte menschen ; en seiden : Schipper / bzaegt gy dat noch / daer wy in soo langen tijdt niet gegeten hebben / Hy seide / kom hier mijn kinderen / hier is eeten genoegh vooz u beiden. Daer op wy dadelyk bzaegde ; Of'er eenig Daertuig geweest was ; maer hy seide neen. Waer soude ons dan de kost van daer komen ?

NOTA.

tuen? hy seide; daer hangt een mand aen die boom / gaet heen en siet wat daer in is. Waer op wy terstond heene gingen; en bonden 't gelijk de Schipper ons geselt had. Toen was ons herte gerust / doe wy daer soo een Mand met visch bonden / (dese Visch / soo ik meene / is Harder genaemt / welke omtrent 7. of 8. duim groot was) waren daer ober niet weynig verblift / en seiden: Nu moeten wy eens onse bekomst eeten. Wy gingen terstont Boschwaerts in / en sochten daer Dijshoeks bladen / om onse visch daer in te doen: dit gedaen zijnde / gingen wy na ons buur / maekten een kuyl in de asch / en leiden doe de visch / met de bladeren daer omme gedaen / in de kuyl / en deden buur en asch daer op / om 't selve alsoo te braden. Toen dit nu gaer was / gingen wy daer van seer smakelyk eeten; noit heb ik van mijn leven / vooz of na / sulken heerlyken maeltijt meer gedaen. Toen wy wel gegeten hadden / gingen wy na de Schipper / en vzaegden hem; waer hy de visch gekregen hadde? Hy seide / gebangen. Ik vzaegde / op wat wyse hebt gy se gebangen? De Schipper seide / Ik ging op 't strant een groote kuyl graven / en doe het water wiesch / liep de kuyl onder; en als het water weer viel / was het strant droog: doe ging ik in die kuyl met water / en hoosde deselve met mijn hoet droog / en ik kreeg al die visch die daer in was: doch vooz of naer en is geen visch van ons volk op dit Eiland meer gebangen. Toen mosten wy ons weer met bladen behelpen / en wisten weer niets te bekomen / om deselve in te krijgen / tot onse groote droeffenis. Ook wierden wy van dag tot dag zwacker / en deden warelyken meer als wy konden / om ons ober eind te houden; ja hadden des morgens / als wy op stonden / den moet niet / om dien dag ons op de been te houden.

Wanneer daer na mijn maet eens alleen nit was / bond hy in het Bosch een seer groote Padde / dewelke hy met ingewand met al op de kolen leid / een also een weynig liet braden / en wierd toen met bladen gegeten. Te boozen hadden wy 't ingewand van een andere Padde weg geworpen; maer de honger deed het ons nu soet op maken / sonder eenig ongemak.

Als wy nu langer niet sagen als de doot booz oogen / soo stemden wy met ons byben te samen / van een deel droge boomen / die 'er veele aen strant lagen / een Blotje te maken / om daer mede op Gods genade van dat droevigh Eiland te scheiden: welk ons booznemen wy den Schipper bekent maakten / die raedsamer bond op het Eiland by malkanderen te blijven / als haestig op 't water verdzeben te worden / en also evenwel te vergaen. Voegde voozts daer by: hoe ons ander Blotje / dat met seven man was weg gebaren / lichtelyk dooz den stroom verleit / en t'Zeewaerts in gedzeben / en aldaer noch maer vier-en-twintig man gelaten was / sonder ook te weten van d'andere een-en-sestig / of 'er een man van te recht gekomen was. Dies de Schipper daer grootelyk tegen was / en gaf ons te kennen / als dat 'er geen Compassen meer waren / daer wy eenige giffing op konden maken; want te boozen het kleine Blot twee Compassen mee genomen had: te weten een Scheeps-Compasje / met een kopere Compas. Van dooz lang aen-houtwen / stond hy ons eindelyk toe een Blot te maken. Toen gingen wy na een plaetse / daer de meeste droge boomen by malkanderen lagen / schoten daer een partje licht hout van uit / en liepen in het Bosch / om eenige jonge bast van de boomen te schillen / en deselve in plaetse van touwerk te gebruiken; maer het arbeiden viel ons seer zwarelyk; want wy het niet ons byben af mosten / sonder hulp van ons ander volk te genieten. En wanneer men hen ver socht / en seide / dat sy ons te hulpe souden komen / om ons Blot te voltoeyen / naerdien dat men

Padde
gegeten

Word wea
der een
Vlot ge-
maekt.

door dit middel weer sou kunnen te recht raken/ en alle behouden worden/ so gaven sy geen gehoor daer toe; maer seiden/ dat sy veel arbeids met het ander Blot gehad hadden; doch alles schein verlozen te zijn/ en waren nu langer buiten alle hoop; want een ieder sig anders niet inbreelde/ als op het Eiland te vergaen.

Des anderen daegs kregen wy twee Jongens te hulpe: d'een ons Opper-Stuurmans Jongen/ Cornelis Dirks van Sparwou, en d'ander de Botteliers Jongen/ Jan Zur van Amsterdam, die beide ons menigmael versochten/ om mee op het Blot te mogen zijn/ als het voltoit was/ en beloofden daer voor ons in alles ten dienste te staen/ soo met groene als doore bladen te plucken/ en deselve tot tabak te kerben: het welk wy hen toeseiden/ also het twee ligte Jongens waren; maer belasten hen voor al in 't eerst niet te doen blijken; want anders de Schipper hen sou gehouden hebben. Groot verlangen hadden wy na het volmaken van het Blot/ want door de groote zwakheit/ konden wy langer niet een hout bezeypen/ hoewel het hert goet was/ en wy het soo qualijk konden laten sicken: maer arbeiden alle/ doch met korte poosjes.

Wanneer wy t'eener tijde door het hoog water niet konden arbeiden/ nog ook niet wisten upt te rechten/ voor al eer het water gevallen was/ soo gingen wy by een klein vuurtje een pijp doore bladen rooken. Na een weinigtijds daer gezeten te hebben/ soo wierd ik in mijn selven aengepoort/ om op den Buffel aen te gaen/ en een Leguaen sien te bekrulpen/ nadien die dieren daer veel aen quamen azen. Wanneer ik een wijle achter eenen wortel van een Boom gezeten had/ wilde daer geen aen-komen/ het welk my op 't lest begon te verdrieten/ en begreep by my self/ daer moeste noch iet soets aen wesen: doordien de Leguanen daer by quamen; waer op ik met een nieuwe stoutheit een mes in de zijde des Buffels zette/ na hy daer twintig dagen by onsen tijt/ gelegen had/ en haelde een stuk uit tusschen het vel en de ribben: want my docht/ so'er iet zoets soude aen zijn/ soo moest het aen de ribben wesen. Komende met dit stuk Buffels-blees by ons volk/ waren sy seer nieuwsgierig/ waer ik het mochte gehaelt hebben/ en of'er noch iet was/ om ook een stuk van te halen: gemerkt dit stuk blees voor 't oog sich seer schoon vertoonde; want sy weynigt dachten/ dat sulx van den Buffel was/ nadien wy in 't minste te booren geen gedagten gehad/ van dien Buffel nog t'eeten. Doorts seide ik hen wat ik gedaen had/ en wilde sien/ of men de stank door braden een weynigt daer sou kunnen upt krijgen. Waer op alle d'anderen/ die by het blot bescheyden waren/ sig aenstonds mee na den Buffel toe spoedden. Wanneer ik met mijn stuk doende was te braden/ en het selve met een houtje van de kolen wilde lichten/ soo was het niet anders als slijm/ dewelke ik aen lange braden ophaelde/ en het bet gants uitgeteert en onbequaem. Waer op ik ons volk ried/ dat sy na het schoonste niet sien souden; maer na het heel magere: gemerkt het bet op het vuur verteert/ en men niet als oneetbare slijm behoud. Toen haelden wy daer tot in de veertig pond mager blees af/ en bragten het aen de plaetse/ daer wy vuur gemaakt hadden/ die niet verre van daer was.

Doorts regen wy het blees aen enden van Bast/ en hingen het upt/ om den stank daer wat uit te laten trecken; maer in het aenrijgen kon de bast de zwaerte van 't blees/ schoon het al meest uitgeteert was/ niet dragen: sulks wy het hier en daer op doore boomen uitleiden; bradende ondertusschen een partje van 't selve/ om t'eeten; maer gaf/ wanneer wy een stuk in den mond souden steken/ een onverzagelijken stank in de neusgaten: dies niet tegenstaende machte de honger het soet in den mond.

Een stuk
vlees uit
den Buffel
gesneden.

welk niet
als slijm
was.

40 Pond
Buffels
vlees be-
komen.

Tegens den avond haelden wy ons vlees overal in / en verbergden het in het Bosch / om aen ons ander volk soo veel vlees niet bekend te maken / en hielden daer een weynig vooz den Schipper en vooz ons ander volk uit.

Na wy ons wel besozgt hadden / maekten wy ons klaer om weer na de Schipper toe te gaen : want wy 's avonds altijd by malkanderen in onse Leger-plaets waren. Daer gekomen zijnde / boden wy eerst een stuk van ons Buffels vleesch aen onsen Schipper / en sepden dat het van den Buffel was / dien wy opgesneden en ook daer lustig van gegeten hadden. Waer op hy seide : soo wy daer hertig van gegeten hadden / wy daer noch af eeten souden / en ons het wel bekomen moeste : want het hem niet luste / dooz den onberdrazagelijken stank / daer van t'eeten : en hy alree qualijk wierd / dat wy hem soo na stonden. Doozts ging hy van ons af / seggende / dat wy noch slimmer stouken / als de Buffel te voozen ; maer anderen / dien wy het vleesch ondeelden / was het seer aengenaem.

Dat de Schipper van wegens den stank niet wil eten.

Na een partje stucken omgedeelt te hebben / liet een ieder in 't eerst sich daer mede vergenorgen ; doch wanneer sy daer smaek in kregen / waren sy niet te stillen ; maer stelden sich aen / dat wy anders niet meenden / of sy souden malkanderen aengetast hebben : sulcx wy hen noch van het onse / het geen wy vooz ons eigen eeten uitgehouden hadden / mededeelden ; maer het wierd noch slimmer / als beter.

Ongemeene graegheit na Buffels vleesch.

Sy waren in de wille / om hy donker noch na den Buffel toe te gaen : dan nadien daer soo veele Kaymans of Crocodillen aen 't strand houden / soo wachten sy tot 's ochtens : als wanneer zy met alle man derwaerts gingen : alsoo wy toch geene ruste hadden / vooz al eer wy het tot het laetste stukje al uitgedeelt hadden. Onder andere stelde sich eenen Willem Diuks Kat van Amsterdam, noch wilder aen / als d'andere / daer wy hem noch twee of drie stukken toegesteken hadden / buiten weten van d'andere / so dat hy wel drie pond vleesch op had : en was noch slimmer als of hy geen vleesch gehad had.

Daer en boven had hy dien selven dag een Visch Bagger genoemd / aen strand gebonden / die half van het gevogelt opgegeten was / en maekte ober slag daer twee dagen mee toe te komen : want hy vooz nam met een klein stukje visch sijn buik vol bladen t'eeten ; maer als hy daer een klein stukjen van gesmaakt had / most het ander kort volgen : nadien in plaetse van twee dagen van d'eene Bagger t'eeten / souden hem noch wel twee Baggers gelust hebben ; behalven hy des avonts hertig vlees gegeten had / so was hy evenwel van den honger vermeestert / en viel hem en meer andere dien nacht wel so lang als andere ses : also sy de smaek van den Buffel geduurigh in den mond hadden / en bragten veele dien nacht met waken dooz / en konden dooz den grooten honger tot geen ruste komen.

Des anderen daegs 's morgens maekten wy ons / na het Gebed / weer klaer / om aen ons onvolmaekte Blot een weynig t'arbeiden ; en keekten voozts na ons vleesch om / het welk wy des daegs te voozen in het Bosch verborzen hadden. Veele van ons Volk gingen ook met het aenbzeken van den dag / na den Buffel toe / hoewel wy hen gants niet mogten betrouwen : doozdien ons vlees wel so gereet en ook het beste was / sulks wy genootsaekt waren daer beter op te passen. Wanneer wy met ons Blots-volk een ontbijt deden met Buffels vlees en bladen van bomen / bonden wy een groot verschil van smaek ; sulks dit vlees ons hoe langer / hoe beter smaekte. Ook was 'er de stank dooz het uitleggen vry uitgetrokken / so dat wy een nieuwe lust tot onsen arbeit konden voelen / en ons op nieuwer sterkt sagen / 't welk een groot verschil hy 's daegs te voozen was.

Doozts spoelden wy met ons Blot so veel als wy ons reppen konden / en konden het fract tot den middag uitharden: hielden het middagmael by het werk / en aten het vleesch met sulck een soete smaek / als ons te boozen eenige kost kon smaeken; niet tegenstaende wy den Buffel twee dagen na onse komst op dit Eiland / doot en zwart van de Wurmen aen strant hadden blinden leggen / die sulck een pzelijken stank van sich gaf / dat wy hier om den weg mijden / daer hy lag te rotten en te stinken. Ook waren wy reeds twintig dagen op het Eiland geweest eer iemand na den Buffel wilde omsien: dewyl niemant anders docht / of also boozt van hunger te vergaen. Na het middagmael / gingen wy weer na den Buffel / om te sien wat ons ander volck aen den selven gelaten had / die niet weinig daer afghandelt hadden.

Vlot vol-
maekt.

Daer na peurden wy weder aen ons werk / om ons Blot aen een te krijgen: en konden toen meer in een halven dag arbeiden / als te voore in drie dagen sulck wy met een nieuwen moet en lust het Blot volmaekt kregen / en maekte het by het hoogste water vast. Doozts gingen wy ons vleesch besien namen daer twee of drie stukken uit / om komende in ons Leger-plaetse by ons ander volck / t'eeten: alwaer wy eenen ieder sijn vleesch sagen uitleggen en omkeeren / en in te haelen: het welk een lust om te sien was / en vielen ons toen drie dagen soo lang niet / als anders een.

Wanneer nu ons Blotje klaer was / hebben wy den Schipper sulck aengedient / die daer op ons weer quade moed gaf / en seide; dat sonder Dreg en Zell te hebben / qualijk kans soude zijn / om met het Blot te recht te raken; naerdien wy / sonder de selve / dooz den stroom t' Zeewaerts souden ingedreven worden. Dan wy luisterden weinig daer na: naerdien wy alle gesuit waren / om doch eeninael van dat droebig Eiland af te mogen geraken / en seiden den Schipper; dat schoon wy de vaste Wal niet souden kunnen bedrijven / so sou het nochtans wel kunnen zijn / dat wy eenige Wiffchers of andere Daertuigen mogten ontmoeten: en aengesien het Blot van droog licht hout was / soo sou men het genoeg met de schepreimen kunnen stoppen / als ons de stroom tegen liep. En schoon men al langer op het Eiland bleef / soo quam ons toch evenwel de doot van dag tot dag genaeken. Ook raekt eindelyk het Buffels vlees eens op / en sullen dan de lust niet hebben / om by nood een hand uit te steken.

De Schipper eindelyk dooz dese reden bewogen / gaf ons het jawoord / en stont toe / onsen jongen Assistent mee op het Blot te nemen: want hy kundig in de Portugeese Tale was / het welk ons mogelijk te pas kon komen; also het seggen is / dat in het Land van Bengale en in 't Land van Arrakan meenigte van Portugeesen souden woenen / en dien volgens dooz het Portugeesch des te beter mogten boozt geraken.

Dreg.

Du waren wy met ons sebenen / die met toestaen van de Schipper / met het Blot souden vertrecken. Maer booz het vertrek / heeft een van ons Blot-volk / Karel Dubbel genaemt / van Duinkerken, een goeden raed booz ons uitgebonden / te weten / een houte Dreg van vier kromme micken uit bomen te maken / en een Couw van jonge Bast van bomen te slaen / het welk booz goet by ons gekeurt wierd. Wenstonds gingen wy snedig het Bosch dooz kijken / na bomen met kromme micken / en kregen 'er eindelyk vier / die wy tegen malhanderen aensetten / en de selve met bast van bomen seer vast t'famen hechten. Maer na dien het slechts een houte Dreg was / soo most daer zwaerte aen zijn / waer toe men gemeenlyk een zwaren steen neemt; maer op dit gantsch Eiland was niet een

een steen / 't zy klein of groot / te bekomen; dies wy een ander middel moesten gebruiken. Wy namen dan eerst twee of drie hemds-moutwen / die wy uit onse hemden toonden / en bonden deselve onder toe / en vuldense toen met zand op / en bondense desgelijc toen ook boven toe. Doozts woelden wy deselve met bast van boommen ter deege aen de schaft / en besozgden also de Dzeg wel.

Nu moest ook tot de Dzeg een Touw zijn / waer toe wy in 't Bosch lange bast en Touw Schilden / om lange einden / met Klim-op daer onder gezocht / aen malkander te knopen: want de Klim-op geleek ook redelijck sterck te zijn. Na wy van beyde een partje bekomen hadden / gingen wy daer mede ter plaetse / daer ons Dlot lag / en sloegen 'er een touw van tot een genoegsame dikte / en lengte van twintig vadem / het welk met het een eind aen de Dzeg / en met het ander aen het Dlot wierd bast gemaekt. Wanneer den Schipper onsen arbeid sag / stond hem die wel aen.

Des anderen daegs zijn wy booz het laetst by den Schipper gegaen / om ons afscheit van hem en al het volck te nemen / die ons ook bedulde / hoe wy heen moesten varen. Dit afscheit nemen en scheiden / ging niet sonder groote droefheit toe: also wy niet wisten / of wy oit te recht souden komen / en malkander ons leven oit weer sien. Wyders beloofden wy hen / soo wanneer wy dooz Gods genade souden mogen te recht komen / ter plaetse van onse aenkomste aen te dienen / en ons best te doen booz gelt (want wy noch redelijken daer van voorszien waren) haertulgen te huuren / om hen alle daer mede van het Eiland af te halen. Doozts begonnen wy ons Buffels-blees met eenige Schep-riemen op 't Dlot te dragen / en staken doe met het selve van 't Eiland / om tot aen de buitenste hoek / tegen oberde vaste Wal / om te varen: alwaer wy met ons Dlot aenleiden / en dooz 't laetst noch buur maekten / en toen aen 't bladen plucken vielen / tot spijsse op de reise / des welke wy in een hembt pakten.

Eindelijc / na een goet mael gedaen te hebben / en het gebed tot God / staken wy

Wp in den naem des Heeren af/ ieder met een schep-riem/ uit den rouwen gehouwen/ in de hand: en wiert een aen den stier-riem gestelt / om het Schip recht te houden. Toen schepten wp dwers van het Eiland af / en hadden ook de stroom dwers / om over te steeken: want de selve onder 't Eiland meest langhs de Wal loopt. Na wp de dwarselstroom meest over waren / kregen wp boort den rechten stroom wat / en wierpen / met still water / een sakje met zant / in plaetse van 't diep-loot / over boort / om recht te sien hoe wp dzeben. Zoo dza wp den stroom tegen kregen / lieten wp de Dreg zacken / vierden bequame bot / en besozgden het Dreg-tou wal met bast van bomen booz 't vijlen. Toen bond men goed om met malkander wat t'eten. Dan also wp alle even hongertig waren / so waren wp bezyest booz gebzek van onse spijse; nadien wp niet wisten / hoe langh de reyse sou mogen vallen. Daerom wiert booz goet geoordeelt / de spijse te deelen / en ieder sijn rantsoen te geven tot beter verstracking. Wanneer nu ieder sijn deel van 't vleesch en bladen genoten had / zo wilden wp alle ons rantsoen seer zuinig aenleggen; maer als wp aen 't eeten waren / kregen wp sulken smaek daer in / dat wp niet konden uytseiden: ja aten eenige hun deel in d'eene maeltijd op / die toen wenschten / dat 'et tou mogt bzeken / om weer aen 't Eiland te komen en andere spijse te halen.

In den nacht / wanneer wp het halve gety over gelegen hadden / kregen wp een harde wind / met een heel hol water / dat een ieder Zee over 't Blot heen rolde; waer op wp het bot van ons Dreg-tou tot 't eind toe vierden / en besozgden het wel met kledinge van bast. Na wp een weinigtijds daer booz gereden hadden / so quam het tou te bzeken: waer op wp boortz met onse schep-rijnen weer na het Eiland roiden; want wp hadden de stroom toen mee / en waren maer een groote mijle van het Eilandt af. Ondertusschen was al 't obergeschoten vleesch van 't Blot afgespoelt; alleenlijk had een het sijne behouden: daer wp weinigtijds zwarigheid in stelden / alsoo wp noch hoopten aen den Buffel wat te vinden.

Komen
weer aen't
Eiland.

Boortz roiden wp lustig uit / en quamen weer op de hoek van 't Eiland / op onse oude plaetse aen / daer wp eerst afgesteken waren / en bevolen het blot so lang aen de jongens / om daer by te blijven / tot dat het fraey bevallen was; want dooz het verlies van onse Dreg / wisten wp anders geen stellen. Wp gingen boortz met malkanderen hoger op / om by het vuur te komen / dat wp eerst verlaten hadden: daer wp sekere Swartin / of een vrouw van de Swarten / by vonden sitten. Zoo dza deselve ons sagh / begon sy te weenen en seer droebig te kermen: wilde ons geduurig de boeten soenen / en toonde haer lichaem / hoe sy gemartelt en gesueden was / het welk haer eigen volk sou gedaen hebben. Daer by was sy soo mager / als een ger aemte. Wp bekieken haer / en boegen ons by haer neer / en by haer so een uur of twee by het vuur geseten te hebben / so begon ons grootelijc te hongeren; maer wisten niet aen te vatten / als dzoge bladen: want ons vleesch met het harde-toer van 't Blot was gespoelt / behalven dat van d'eene man / die vleesch tot sijne bladen at; wp versogten van hem om een klein stukje / om daer mee de bladen in te krijgen / want sonder daer iets toe te hebben / kon men deselve niet in 't lijf krijgen / dooz dien wp een tijd aen 't vleesch gewent waren; maer hy wilde ons geensins let geven. Wp sochten de honger met slapen te berdzijven; maer konden dooz desselvs selheit tot geen rust komen. Noit was ons de honger harder aengekomen / als dien avond. Omtrent drie uren booz dag / waren wp deselve man weder om een stukje vleesch aen; al was 't niet groter als een lit van een vinger; maer sloag 'et bot af / en seide: Liever een goed vriend verlegen,

legen, als de man self. Ik en Karel Dobbel beloofde hem/ dat wy met den dag na den Buffel souden gaen/ en daer soo veel af-halen/ dat wy hem dyle dubbeld te goed souden komen; dan te vergeefs.

Als wy ons eindelijk van hunger niet langer bedwingen konden/ sloegen eenige vooz/ om de Zwartin/ die haer by 't buur zat te warmen/ aen te tasten/ en het mes daer in te setten. Waer op Karel Dobbel, eerst ober eind sprong/ om het mes haer byden hals in te jagen/ seggende: Hebben wy so lang van een stinkenden Buffel, Slangen en Padden gegeten: wat kan ons vers menschen vleesch deeren? Maer ik ried hem sullis af/ en seide: dat men noch twee uren sou wachten/ tot dat den dag aenbrak/ dat men dan t'samen na den Buffel sou gaen/ en sien of 'er noch wat van te halen was/ en soo daer niet meer was/ soo sou het nog altijd tijds genoeg zijn/ om het Drou-mensch aen te tasten. Waer mede Karel Dobbel sich liet geseggen. Met het aenbraken van den dagh/ versochten wy ons volk/ of sy de moet hadden om na den Buffel te gaen: en waren meest alle zwak; hoewel d'een meer als d'ander; ik selfs had dooz zwakheit also lief willen sterben/ als soo veer na de Buffel te gaen; want ik heel slaen was/ van in 't koude water te sitten/ en ook dooz de grooten hunger; maer Karel Dobbel was wel de klaekste van allen/ dien ik vast beloofst had met hem te gaen/ en hierom ook niet wel kon welgeren; dog behalve hem/ had niemant lust daer na toe te gaen. Dan wy kregen beide de jongens niet ons/ so dat wy met ons vieren derwaert gingen; de vier andere bleven ter selver plaetse/ die ons beloofden 't beste te doen om een ander Dreg-tou te slaen. Doozts belaste sy ons/ dat wy niet souden nalaten/ den Schipper om 't kleine kap-mes te bragen/ om daer mee vier andere micken tot een Dreg te knappen.

Voorflag
om de
Zwartin
te doden.

Op ons afscheit belasten wy hen/ wel op de Zwartin te passen: want indien wy aen den Buffel weinig of niet souden hebben gebonden/ so sou sy den dag niet onsprongen hebben. Gehomen by den Buffel/ vonden wy daer noch een hoope vleesch aen; maer het vel was al meest boven afgehaelt: want dooz dien het vleesch doozgaens meest bevroet was/ soo was daer-en-tegen het vel daer heel vast by; het welk ook veel beter als het vleesch was/ en kon ook eens soo bevre strecken. Dooz den ober grooten hunger gaven wy ons selven soo veel tijds niet/ om daer eerst een goede partje vleesch af te halen; maer sneden vooz eerst slechts twee of drie stukken/ om t'eeten/ en gingen toen by eene plaetse/ daer wy te voozen het Bosch een stuk weegs in den brand gesteken hadden: alwaer wy de stukken vel en vleesch brieden/ en seer smakelyk met bladen op-aten.

Onder het eeten/ quamen twee mannen uit des Schippers leger-plaetse/ om na den Buffel te gaen/ het welk ons niet lief om te sien was: seggende Karel Dobbel, dat sy al 't geen/ dat aen den Buffel was/ misschien daer souden af-halen; hoewel ik hoopte/ dat sy haer niet een weinig souden laten genoeg. Ik seide wyders hem: So wy hen bekend maken, dat wy verlegen zyn, en hier om vleesch komen, soo sullen sy ongetwijffelt tot het laeste toe willen snijden: en blyven zy daer lang by; soo sullen wy na hen toe gaen, en sien hoe wy het dan best mogen stellen. Na wy het een uur met droevige oogen ingesien hadden/ soo pozden wy malkanderen aen/ en seiden: Willen wy daer wat van hebben, soo moeten wy ons spoeden: want sy het misschien anders alles sullen weg halen: gelijk sy daer ook hert ober doende waren. Komende by hen/ sagen wy dat sy al het vleesch daer af hadden/ en het geraemte omgekeert/ om het bevroet vel/ daer het beest op gelegen had/ ook na sich te nemen; sulx sy daer niet aen wilden laten/

als

als het bloote gebeente. Als wy hen vzoegen / waerom sy het bezrotte vel ook be-
geerden / nadien sy al het vleesch daer af hadden : soo gaven sy tot beschelt ; had-
den sy het vel niet begeert / sy souden den arbeid wel gespaert hebben. Waer op
wy weder seiden : dat sy het niet met ons een wepnig behoorden in te sien ; nadien wy
met ons achten sterk waren / die niet het Blot weg wilden / en in Zee niets kon-
den bekomen. Dan het geleck of sy daer geen gehoor na wilden geben ; en klagen
mocht niet helpen.

Krakeel
om den
Buffel.

Alit ongedult van dit langer aen te konnen sien / soo vielen wy eindelijk met
bep de messen op de huid van den Buffel aen / om deselve voort los te snijden / son-
der hen te willen toestaen daer meer aen te komen. Waer op sy sich aenfronts op-
rechten / en vzoegen of sy den Buffel voor ons hadden omgekeert : settende sich
aldus schrap / om op ons te snijden en te kappen : d'eene met een mes / en d'ander
met een enter-bijl. Wy daer en tegen stelden ons met twee messen tegen hen te
keer. d' Een hummer dzeigde met eede / de pen van de Enter-bijl boven in een van
ons te jagen. Naerdien sy de eerste waren / die den Buffel gesien en gebonden
hadden / en dien volgens behoorde deselve hen ook toe. Waer op ik hen seide : An-
dien hy hen toe-behoorde / waerom sy den selven dan twintig dagen / sonder aen
te tasten / hadden laten leggen. Eindelijk / na veel krakeels / en veel woorden en
weer-woorden / quamen wy met elkanderen over-een ; en wierd ons het vel / met
het geen noch aen 't Beest gelaten was / toegestaen : want het quam met hen so
naeuw niet / nadien sy sich in 't eerste wel besozigt hadden. Hier op begonnen wy
aenfronts de huid onder 't Beest van daen t' arbeiden / daer het rugge-been noch
op ruste ; maer in het afstrecken bleven de stucken van de bezrotte huid aen onse
handen sitten. Dooz veel arbeids kregen wy het gebeente noch een weinig over /
en haelden toen voortz het bezrotte vel daer onder van daen. Ook bonden wy nog
eenig bezrot vleesch aen het rugge-been ; maer het selve was soo kort dooz de ver-
rotting / datmen het met de handen schoon van het gebeente kon afhalen : gelijk
wy ook niet het minste stuk van vel of vleesch aen 't geraemte lieten blijven.

Wy bragten voortz het vel en vleesch na strant / om af te sjevelen / naerdien
het seer sandig en vuil was / en leiden het daer na by een lustig vuur te droogen :
want dooz de natheit sou het ons in 't dragen anders te zwaer gevallen zijn. Wy
namen ondertusschen eenige stucken van de huid / zynde byna het achtste deel van
de gehrele / en aten die met ons bieren in eenie reis smakelijk op : dies daer weinig
Buffels-huid voor ons ander Volk overschoot. Wanneer nu het overschot ten
naesten by droog dooz t vuur was geworden / wierd het in een rok geleit. Wy
lieten dooz een van de Jongens een kap-mesch van den Schipper te leen ver soec-
ken / om vier kromme micken in 't Bosch te kappen / want onse Dreg hadden
wy verlozen. Na wy het selve bekomen / en de micken in 't Bosch gekapt had-
den / besloten wy het kap-mesch met malkanderen wederom te brengen / en den
Schipper te behandigen. Zoo als wy op weg waren / hoorden wy wat ons te
doen stond ; ook souden wy / sonder sulcx uytgerecht te hebben / lijveloos zijn
geweest.

Ten halven wege maekte een van de Jongens ons bekent / hoe hy / in het ha-
len van het kap-mesch / eenig wasch-goet van den Schipper op de bomen had te
droogen sien leggen / waer van sy ver sochten ieder een hembt of een rokje (want sy
waren naekt en beroit) met ons toestaen / te mogen stilzwojgens daer van daen
halen. Dit wierd hen / na lang aenhouden / vergunt ; hoewel sulcx by lichten dag
niet geschieden kon. Derhalven bonden wy goet / tot aen den donkeren avond
daer

daer van daen te blijven / als wanneer wy derwaerts quamen / en bonden hen slapende. Waer op de jongens na de plaetse gingen / daer de Schipper sijn wasch goed had uitgeleid / en namen 'er een rokje met een oud hemdt uit. Zeiden bozders / hoe sy aldaer by ons volk veel vleesch en Buffels-vel hadden sien hangen. Het schijnt dat wy / als door Gods sonderlinge bestiering / voor ons scheiden / eerst dit werk moesten uitrechten / van ons Volk van hun kost en Buffels-vel te berooven.

Ons tweede Vlots-volk scheide van ons / en wy wenschten haer een geluckige reis toe; maer weinig dochten wy dat sy 's nachts souden weder komen / om ons van ons Buffels-vleesch en vel te berooven. Dit vleesch en vel weg zijnde / sagen wy malkanderen droebig aen; doch de Heer gaf dien dag verlossing / tot vertroosting. Het Gebed gedaen zijnde tot God / ging ieder sijns weegs heen / om 't een of 't ander te zoeken; alsoo wy doen niet anders hadden als drooge bladen.

Tegens den avond gingen twee van onse maets uit : en aen de hoek van 't Eiland gekomen zijnde / sagen vier Vaertuigen uit Zee na dit Eiland toe komen ;

NOTA
Sien vier
Vaertui-
gen.

waer op den eenen terstond sijn hembt uit-trok tot een teeken / op dat sy sien sou- den / datter volk op 't Eiland was. Doe nu de Vaertuigen dicht by het Eiland gekomen waren / streeken sy haer Selltjes neer / en bleven daer leggen om te passcharen : waer en tegen d' onse niet anders deden / als roepen en wijzen / kom aen land / want wy vreesden datse met de Vaertuigen soude weer in Zee gesteken hebben. Doen sy nu over die saek eenig waren / quamen sy dicht aen 't Land : waer op sy vzaegden in 't Portugees; Vos qui sentus? dat is te seggen / wat ben je

voor Volk? waer op de onse seide Hollanders, want d'onse die spraeck wel konden. Den eenen was een Portugees/ genaemt Jan Rodrigo, dog kon mee goet Duitse spraken; sijn maet Dirk kon ook goet Portugees: want hy wel drie jaer in Portugal gael een Kruys-heers knecht geweest was. De Swarten vzaegden haer/ hoe sijn op 't Eiland gekomen waren? sy seiden/ wy hebben ons Schip verloozen/ en zijn niet met een Blot hier aengekomen. Doen vzaegde een van haer/ hoe sterck benje op 't Eiland? een van ons seide 6. a 7. man; hoewel wy daer noch 15. man sterck waren/ so jonck als out: maer dit seiden wy/ om dat wy benaucht waren/ want wy vreesden/ indien wy mogten geselt hebben / dat wy daer noch 15. man sterck waren/ datse weer van 't Eiland souden afgezelt hebben.

De Swarten
komen met
de Vaer-
tuigen
aen Land.

De Swarten quamen toen uit haer Vaertuigen aen Landt/ met Piecken/ Pijlen en Bogen/ en seiden tegens onse twee Maets: werpt uwe Messen van u/ 't welck sy deden: eene van de Swarten raeyten deselve weder op. Toen gingen wy na ons ander volck toe/ om haer dese blijde tijding te brengen: en als wy en doe Swarten omtrent den Bosch quamen/ daer ons ander volck in was/ begonden wy met groote blijdschap te roepen: Verlossing mannen, Verlossing!

Eischen 't
geweer
van ons,
't welck wy
haer ge-
ven.

Wy in 't Bosch zijnde/ hoorde wel geroepe; maer wy verstonden datter geroepen wiert: Keert hem/keert hem; soo dat wy meenden datter eenig Wilt te keeren was; waer op wy terstont het Bosch uitliepen/ en begaven ons op 't Strant als verwoede menschen/ met stocken en knotzen; waer ober de Swarten niet weinigh verbaest stonden. Waerlijk ik geloof wel/ dat de Swarten meenden/ verkochte en wel half geleverd te zijn. Terstont schooten zy na ons met Pijlen; doch niemant van ons dooz haer beschadigt wierd; toen quamen onse twee maets vooz uit na ons toe-lopen / en wy riepen: Mannen/ gop u stocken daer weer / het is verlossing: waer op van ons geselt wiert: God sy gedankt in den hogen Hemel. Toen nu de stocken neer gesmeten waren/ quamen wy by mallanderen / en klopten op onse buiken en wesen na de mont; daer mee wilden wy te kennen gebem dat wy verhongert waren. De Swarten vzaegden vooz na ons geweer; wy seiden: wy hebben geen ander geweer als dese twee Houwers/ een Degen en een Enter-bijl. Sy seiden tegen ons/ dat moet gy ons geven/ als mede uwe messen; gelijk wy aenstonts deden: want het scheen als offe vooz ons bezest waren/ om by nacht overvallen te worden. Als nu de Swarten onse kommer en ellende verstonden/ hadden sommige van haer gebraden Rijst in haer kleetsjes / en deelden die onder ons volck om; van welke Rijst wy soo graeg en smakelijck gingen eeten/ dat de Swarten met verwondering stonden en zagen / dat wy zoo verhongert waren. Toen wy de Rijst gegeten hadden/ vzaegde wy haer; offe geen moet hadden om ons aen de vaste Wal te brengen? waer op sy seiden / ja/ om gelt; want wy arme visschers zijn / en indien wy u aen de vaste Wal brengen / zijn wy een reis ten achteren met visschen: waer op wy seiden/ wy sullen u te vreden stellen / en vzaegden; wat sy daer vooz wilden hebben? Sy eyschten 4. Rijxdaelders vooz leder man/ soo jonck als oud; waer op wy seiden/ wy zijn te vreden. Toen vzaegden wy haer/ wanneer wy van 't Eiland souden varen? sy seiden/ onse Vaertuigen zijn noch te klein / wy sullen morgen in 't Bosch gaen om hout te hacken / waer mee wy onse vaertuigen sullen opboesen. Wy vzaegden haer/ offe wel eenig mant-kost vooz ons hadden? sy seiden ja / wy hebben Rijst; en visch sullen wy vooz u vangen. Toen seiden wy / wat zwaarheit isser nu? Een van ons vzoeg haer / hoe veel wy haer souden geven vooz een hoed vol Rijst? sy seiden/ een halve Rijxdaelder / dan sulje visch en zout toe hebben: waer op wy te vreden waren /

in dingen daer niet tegen. Wy waren toen in alles veraccoordert. Coen seiden de Zwarten tegen ons/ nu moetse verhuisen na 't eind van 't Eiland: want onse vaertuigen aldaer leggen; ook is daer de meeste visch te vangen. Wy lieten ons geseggen/ en verlieten onse leger-plaets. Men 't eind van 't Eiland gekomen zijnde/ gaven sy potten en Hysst; wy peunden aenstonts aen 't koken: sy aen 't vissen; maer hoe wy verlangden ter die kost gaer was/ kan sy niet seggen. De Zwar-
 ten quamen met vis / en gaven pot en zout daer by. Coen weder een ander man met de vis te vier. Als dit nu gaer was/ en het Gebed gedaen zijnde / gingen wy niet weinig aen 't eeten: want den eenen kon booz den anderen niet uitscheiden: Het is ons / God dank / wel bekomen. Naer wy hertig gegeten hadden/ dzon-
 ken wy eens water toe; metter tijd quam den avond. De Schipper comman-
 deerde een man van ons/ om op de Zwarten te waken; gelijk gedaen wierd: ins-
 gelijk deden de Zwarten ook; want sy bang waren / dat wy by nacht met de
 Vaertuigen souden deurgegaen hebben; maer wy dat niet eens in ons zin hadden.
 De nacht raekt om; de dag komt weer: toen deden wy ons Gebed weder tot den
 Heere. Sommige van de Zwarten gaen in 't Bosch/ om hout te hacken/ alwaer
 sy haer Vaertuigen souden mee vergrooten/ en sommige uit vissen / en wy aen 't
 koken.

De Zwar-
 ten bren-
 gen ons
 Vis en een
 pot met
 zout.

Dit duurden twee dagen / eer se haer Vaertuigen opgeboect hadden. Tegen
 den avond quamen sy by ons / en seiden: hoe sy ter middernacht aen 't Eiland
 wouden varen; waer op wy gereet waren/ en seiden: al woud je datelyk. Doe 't
 nu omtrent een of twee uren in de nacht geworden was / gingen wy scheep/ en
 verdeelden ons in de vier Vaertuigen / en gaven elk vier Hysdaelders tot vragt.
 Doese nu haer gelt ontfangen hadden / gingen sy alle leggen slapen/ behalven de
 gene / die aen 't Roer stond / en lieten 't soe drijven langs de wal. Coen het on-
 trent 3. of 4. uren gedreven had / waeliten sy op/ en gingen heel sterk aen 't roe-
 pen / tot aen de vaste Wal toe. Coen wy aen 't vaste Landt quamen / was het
 omtrent twee uren na middag; doe gingen wy met de Zwarten boozt na het
 Opper-hoofst Huis. Onder weeg quamen ons 5. van ons eerste Blots-volk te
 gemoet; en wy heeten doen malkanderen wellekom hier. Wy vzaegden haer /
 waerom sy geen vaertuig na 't Eiland gesonden hadden? sy seiden/ wy zijn giste-
 ren hier eerst gekomen / en hebben al een groot Vaertuig vol kost klaer / 't welk
 na 't Eiland sou gebaren hebben / om u lieden te soeken. Al prazende quamen
 wy by 't Opper-hoofst Huis; daer wat gestaen hebbende/ quam hy selven booz
 den dag/ en liet seggen: Wellekom hier mannen! en vzaegde / of 'er noch meer
 volk op 't Eiland was? Wy seiden / datter noch een blot van 't Eiland gebaren
 was; doch wy weten niet waer sy zijn / of hoe het daer mee is. Hy gaf order /
 datter Vaertuigen souden na soeken/ gelijk zy deden. Coen wierden daer groote
 Matten gespreid boozt sijn deur / alwaer het Opper-hoofst op ging sitten: en wy
 alle gingen rondom hem sitten. Coen quamen de Zwarten en brachten alles
 wat sy van ons hadden/ te weten: twee Houwers / een Degen/ een Enter-bijl/
 en 't Gelt/ datse van ons gekregen hadden boozt de vragt/ en leiden alles boozt hem
 neer. Doe seid hy / ieder neemt het sijne / gelijk wy deden/ en ik nam mijn twee
 messen/ die daer ook by waren; maer het gelt bleef daer leggen. Boozts seide het
 Opper-hoofst/ is dit u gelt ook niet? wy seiden neen: maer het komt het volk toe/
 die ons van 't Eiland hier gebragt hebben. Waer op hy weder seide: een ieder
 neem sijn geld na sig; ik sal haer wel te vreden stellen: doch wy seiden/ wy begee-
 ren het niet weer. Zo met praten en weer praten/ kregen sy echter het gelt. Ter-
 wijl

Komen
 aen 't vast
 Land.

Worden
 verwel-
 komt van
 't Opper-
 hoofst.

Wijf wy daer noch zaten/ komt'er een Cappater, ofte een gelubde man/ met ordre van d'Opperhoofst's Vrouwen; als dat sy begeerig waren om eenige van de jongste Hollanders te willen sien: waer toe hy commandeerde Jeroen, Arnhour en Willem Kunst, welke ook aenstonts henen gingen met de Cappater, tot dat wy quamen by een grote poort/ daer deselve ons liet ingaen. Toen wy nu daer in waren/ scheen'et byna of wy t'Amsterdam in't Oude-mannen-huis waren geweest/ even op so een manier was het gemaekt; in 't midden met een groote plaets/ en daer rond om stonden kleine huysjes. Toen wy nu aldaer een weinig tijds hadden staen kijken/ quamen daer meenigte vande voornoemde Opperhoofst's Vrouwen by ons. Daer stonden wy toen gelijk doze staken onder een meenigte weeldzige bomen: d'eene greep ons by de neus/ d'andze streeken ons ober de wangen/ eeniger rukten ons onse rokjes open/ en streeken hare handen ober onse borsten. Ik geslobe datse 't deden/ om te konnen seggen/ datse Hollanders op het naekte lijf gevoelt hadden.

t Opper-
hoofst's
Vrouwen
komen
by haer.

De Cappater, ofte gelubde man/ ging uit; en wy volgden hem ter stond na/ tot dat wy weer by ons ander volk quamen/ die wy al eetende vonden; voegden ons daer by/ en aten met hen. Als wy nu wel gegeten hadden/ quam de Colk by ons/ en bragt ons aen de Markt by de huysen; alwaer wy's nachts souden slapen. 's Daegs daer aen was het Markt-dag. Als nu het volk te Markt quam/ zaten wy en het Opperhoofst in een huis/ 't welk aen de weg van de markt stond; alwaer een ieder met sijn koopmanschap voorby most passeeren. Toen wisselde 't Opperhoofst ons geld op/ en gaf ons kleine hoozertjes voor ons silver geld. Als wy dan iets zagen/ daer wy begeerig na waren/ stieten wy het Opperhoofst aen/ en bedulden hem/ dat wy't selve begeerden te kopen. Dan wenkte hy de kramers/ en gaf aen deselve so veel van onse hoozertjes/ als hem dacht het waerdig te zijn; dit deed hy om datse ons niet souden bedriegen. Toen nu de Markt gedaen was/ hadden wy byna alles opgekocht/ wat 'er te Markt was gekomen.

Doorts peurden wy aen 't kookken en aen 't braden; ieder scheen op die tijd een kok te zijn: het was een lust om aen te sien. Als het nu avond en donker was/ wierd'er met een steen ofte kluit geworpen/ en rachte onse Boekhouder: waer ober hy's anderen daegs aen het Opperhoofst ging klagen: dewelke dese boos-
heit

heit sijns volks seer qualijk opnam / en dede terstond eene van de selve by de kop vatten: en wierd voorts met een pyl dooz sijn neus gesteken / een trommel op sijn rug gebonden / en wierd ook een man by hem gestelt. Dit nu gedaen zijnde / quamen sy beide vooz ons huis / en sloegen deselve aldaer met een Zambok of lange zweep; en riep / tot een verbodt: Al wie de Hollanders weer eenig quaet aendoet, men sal haer noch strenger straffen: voorts wierd hy alsoo het Land uitgebannen. Enige dagen daer na souden wy vertrecken; ondertusschen quam ons tweede Blots-volk mede op dese plaets: waer ober wy / als ook sy lieden bobematen verblyd waren. Wy namen alsdoen ons afscheit van haer / en gingen naer Bolwae, maer het was vooz ons een droebige weg / want wy moesten den meesten tijd / dan tot de knipen / en dan tot de middel dooz het water henen gaen; daer by was het somtijds bitter hout / 't welk al eenige dagen duurde eer wy op Bolwoa quamen.

Doch sullen wy nu eerst spreken van het tweede blot; alwaer ik Frans Jans van der Heiden selfs op was: hoe treffelijk het Buffel vlesch en vel / 't welk wy onse Mackerers ontrooft hadden / ons te pas quam / en de behoudenis van ons leven was / gelijk uit het vervolg sal blijken. Daer en tegen was het hen tot geen nadeel / naer dien sy des anderen daegs met Waertuigen van het Eiland gehaelt wierden.

Wy stonden lang in ber aet en twijffel / of wy het selve wegh wilden nemen of niet: want so sy ons daer op betrapt / of namaels op dit Eiland gekregen hadden / wy souden 't gewisselijk met de doot hebben moeten bekopen: naer dien sy al 't geweer by sig hadden / en 16. tegens ons 8. waren; ja wanneer wy het al genomen hadden / kregen wy daer strax berouw af / en wilden eenigen het strax wederom gebzagt hebben; waer op d'andere seiden: Soo wanneer sy ons te sien krygen, sal het slimmer met ons afloopen. Dies wy daer ober seer bekommert waren; maer sulck een soeten buit te verlaten / daer wy soo verhongert waren / was niet wel doenlijk. Wy namen dan den roof / 't zy wat 'er van komen wilde / met ons / en verboegden ons met den selven na de plaetse / daer wy ons Buffels vel en vlesch gelaten hadden / en begaben ons te slapen tot omtrent / na gissing / een uur vooz dag: als wanneer wy met al ons goed opgepakt van daer (want het blijven aldaer was vooz ons gebarelijk) gezwint vertrocken / siende dikwils na ons volk om / of het ons ook volgde; en quamen aldus aen de Stebier / daer wy ons Blots-volk aen d'ober-zijde gelaten hadden. Het was toen hoog water: sulx wy sonder zwemmen niet ober konden; maer ons volk quam na ons toe / om het goed van ons te halen / dien wy eerst een partje Buffels vel en voorts de micken toe wierpen / en zwommen met de rest ober / en droegen het selve by het buur. Wy leiden het Buffels-vel / en weinig meegebzacht vlesch van malkanderen in acht deelen / en lieten eenen ieder / neffens ons / om de meeste vzeede / een deel toe-komen.

Dolgens 't verhael van mijn maet Willem Bastiaens, hadden sy een etmael na ons wederkomst moeten vasten / uitgesondert een hunner / die sijn vlesch op het Blot behouden had. Na ons vertrekt / versochten sy met groot blidden hem om een klein stuk vel of vlesch: naerdien sy de droge bladen niet alleen konden eten / maer konden van het minste niet verwerpen / en seide: Liever een goed vriend verlegen, als de man selve. Willem kreeg / dooz lang aenhouden / een klein stukje / vel / als een vinger groot / vooz anderhalve stuk van achten / om daer slechts aen te zuigen / en de bladeren des te beter in te krijgen. Over dese onbeleeftheid en

halssterrighheit berispten wy hem wel grotelijcs; en seiden/ dat zulx niet kristelijck gedaen was.

Wy uit vreesse van ons volck allen oogeblick te verwachten / naer dien wy hen de kost onthaeft hadden / vonden met malkanderen raedsaem / ons Dlot booz al niet te verlaten; maer het selve / ieder met een stok in de hand / te bewaren / en goede wacht op hen te houden / om niet in den slaep oberballen te worden. Daer en boven elkanderen trouwelyck by te staen: want het scheen / als of wy een moed op nieuw gektegen hadden. Wy vieren ondertusschen sagen de Swartin niet / dewelke wy aldaer incenden te vinden. Derhalven vzoegen wy ons ander volck / waer deselve mogte gebleven zijn? en kregen tot antwoort / dat sy haer een weinig na ons vertrek na den Buffel / gemist / en niet anders geweten hadden / of sy was ons na gegaen. Men wenschte toen wel na haer / dat sy nog eens sou weder komen / daer dan beter sou op gepast worden; nadien wy vast voorgenomen hadden haer te dooden / om haer vleesch t'eeten.

Een swar-
te Ver-
spieder
soekt 'er
tebesprin-
gen.

Wanneer het nu laet in den avond was geworden / en de slaep ons begon te bevangen / so vonden wy raedzaem eenen man by beurte op de wacht te stellen / om niet oberballen te worden. Na omtrent twee uren leggens / siet Egbert Teunisz die de Wacht had / eenen swarten Verspieder / met een groote stok in de hand op ons af-komen: waer op hy met luider stemme riep; Mannen, Mannen op, Onraet; Springt boozts ober-eluid / en slaet een stuur-riem op des selfs hooft aen stücken / dat hy ter aerde neer-balt. Op welk geroep d'andere Swarten / eer wy ter deeg daer by quamen / op de vlucht staken / die ons anders in onsen slaep ongewijffelt sochten te vermoorden. Na een stuk weegs geblycht te zyn / machten

Spullk een geraes en geroep / als of'er veele menschen op het Eiland waren geweest: daer nochtans niet meer als ten getale van acht beliepen. Dan daer keerden wy weer na de plaetse / daer Egbert Teunisz den Zwart geslagen had / en na sijn seggen / den kop in / en voozts doot. Hier over waren wy seer verblift / maekten der halven onse messen klaer / om daer stukken af te snijden / en deselve te branden / en dan t'ecten. Maer gekomen op de plaetse / vonden wy den selven daer niet; maer wel sijn stok en beide stukken van de Bangai of stuur riem. Der halven bezpde dit waken / op ons eigen volk / ons van het overvallen der Zwartten: het welk / ons bedunkens / dooz de Zwartin besleeken was. Want als wy des uchtens met ons vieren na de Buffel gingen / wiert de Zwartin by onse vier andere mackers gelaten / of in hun bewaring gestelt: dewelke listelijc tot haer ander volk over liep / en verwittigde: hoe ons volk slechts met hun vieren zich daer bevonden / en dien volgens kans was / om hen by nacht in den slaep te vermoorden / en dan meenen t'ecten. Dan in plaetse van vier Man slapende te binden / vernamen sp acht / en onder goede wacht. Wy waren eventwel in een gedulrige vreesse; en meenden dat ons ander volk / dat wy van hun Buffels-bel hadden berooft / met hun vijftienen op ons souden af-komen: maer hebben het noit vernomen.

Met het aenbyken van den dag pozden wy elkanderen aen / om klim-op en bast van boomen uit het Bosch te halen / en daer een ander tou van te slaen: het welk wy met grooten arbeid vaerdig kregen. Ook vulden wy drie kinnen zakjes met zant / en woelden de selve aen de schaft van de micken (de welke met bast aen malkanderen waren vast gehecht / waer aen het een eind van het Dreg tou vast gesteken wierd / en het ander op het blot. Maer het blot / dooz het lang op 't water leggen / was seer zwaer geworden / sulx wy geen moed hadden / met ons achten langer daer op te baren. Dies wy raetsaem vonden / de twee jongens / die by ons waren / weder na de Schipper en ons ander volk te zenden / die daer over seer bedroeft waren / en ongenegen derwaerts te gaen: doch lieten sich eindelijc seggen / op belosten van hen / als wy te Lande gekomen waren / met gehuurde vaertuigen te sullen af-halen.

Doozts bragten wy onse schep-riemtsjes en spijsse op het Blot / en staken met het selve af / om een stuk wegs buitewaerts te drijven / en aldaer tot vooz stroom te leggen / en dan met den eersten in Zee te steken. Gehomen aldaer / leiden wy het Blot vooz den Dreg / en met het achtergat tegen de Wal. Middelerwijse maakten wy aldaer een klein vuurjen / en bleven wachten na het kenteren des strooms.

Omtrent twee uren na Zonnen-ondergang / hoorde wy van bezre roepen / sonder te weten van wie het mochte zijn. Waer op wy weder riepen / en quamen te hoorzen / dat het twee van onse jongens waren / die wy eerst na den Schipper gesonden hadden. Dese quamen gants ontstelt by ons / en verhaelden: hoe de Schipper en al ons ander Volk by hen niet vernomen / en ongetwijffelt van het Eiland af was. Hier over waren seer verslagen / en / om des te beter te weten / hebben een vooz een te recht ondervraegt; maer quamen beide in hun seggen wel over een. Nu wisten wy niet wat ons te doen stond; maer vonden goet dien nacht noch op dit Eiland te blyben / en met den dag na des Schippers leger-plaetse te gaen / om na de gelegentheid van ons ander volk te vernemen.

Omtrent middernacht / wanneer de stroom aen het kenteren was / lichten wy de Dreg / om met het Blot langs de Wal te drijven / met voornemen van het

Vervallen
met het
Vlot op
eenen
Boom.

het Eiland om te baren / tot aen eene plaetse / daer wel eer droog hout was geweest; het welk wy van nooden hadden / om het Vlot op te boepen / uit oorzake wy met ons achten daer anders niet wel konden op baren. Na een halve uure om dypbens / kregen wy een grooten en uit gespreiden Boom in 't gezicht / die in 't baer-water lagh / daer wy recht met een harden voortgangh op aen dzeben. Komende by een boom / wilden eenige van het Vlot springen / om de Wal te bezwemmen; hoewel hen zulx by anderen sterk wierd afgeraden: want dooz de felle mael stroomen / die men aen de Wal bevonden had / was onmogelijck / en niet als met groot gebaer dien te bezwemmen. Dies onaengesien / sprongen uit vreesse eerst twee Man 't Vlot af en verlieten het selve na by den boom.

Doozts kenterden wy met een vliegenden stroom dwers met de eene kant van 't Vlot opwaerts / en met de andere kant neerwaerts tegen den boom aen; dooz welk kenteren ons Volk / naerdien ik alleen op den bobenkant bleef zitten / met opset van het Vlot niet eer te verlaten / booz het selve 't onderste boben was gekentert. Ik begaf my met gebeden tot God / en meinde anders niet / of mijne mackers waren dooz den mael-stroom onder gehaelt; maer een weinig daer na quam een Man / Karel Dobbels van Duinkerken, by het Vlot opbozen / die / het selve vernemende / begon ons toe te roepen. Waer op ik my bekent maekte / en seide: dat ik op het Vlot was blijven sitten. Het geen hy niet kon geloben; maer meinde dat het Vlot 't onderste boben had gelegen. Kozt daer na hoorde ik onsen jongen Assistent ons toe roepen: want dooz benauthheit meende ieder / dat hy alleen hulpeloos in den boom gezeten was. Nauwlyx konden wy den eenen wel bescheiden / of men hoorde aen een anderen kant ober kuit weer roepen: want sy hier en daer in de tacken waren gestroomt / dien ik ook toerlep; dat ik op het Vlot noch was gezeten / en sy sich spoijen souden / om by de tacken langh / naer en op het Vlot te komen: want sy konden het daer niet lang houden: dewyl de boom met sijn tacken al booz 't Vlot stont te buigen / en het Vlot sich meer en meer begon te regten. Verhalve quamen onse mackers by de tacken langh / en verboegden sich by my boven op den loef kant van 't Vlot: en sagen / tot hun groote verwondering / dat ik droog was / en geen water aen 't lijf had. Het welk / met blijven sitten op den kant / gelijk ik hen seide / toegelkomen was / met byvoegen: het vlot niet 't onderste boben gekentert was / gelijk in 't eerst geleekt.

Komen
daer over.

Wy dankten Godt booz dese behoudenis / en voegden ons boozts op 't vlot met ons achten dicht by een: (want het was bitterlyk hout) en geraekten ontrent / by gissing / na een uure ober gebracht te hebben / ober de boom; maer de Dreg / de welke van 't vlot in de boom gevallen was / raekte heel onklaer in de tacken. Wy meenden de selve / met drie of vier reizen stijf aen te halen / in te palmen; maer het tou brak dooz het vijlen aen de tacken / in 't midden dooz / dies wy de Dreg met het halve tou in den boom mosten laten sitten. Wanneer ondertussen de stroom veel had afgenomen / en meest still water was geworden / so zwommen twee van ons met het een eind van het tou / het welk wy nog behouden hadden / aen Land / ten eind het Vlot daer by aen den Wal te halen. Komende alsoo met het Vlot aen den Wal / wiert het selve wat opgehaelt.

Dewyl het nu bitterlyk hout / en geen vuur by der hand was; so sloegen wy booz / eenen man of twee uit te maken / en na de plaetse te zenden daer wy eerst afgesteken waren / om aldaer een weinig van het ober-gebleven vuur te halen; maer niemant toonde sich in 't eerste hier toe willig: want het was inden donkeren nacht / en de weg dooz / ruig en naer geboomte. Eindelyk verstoute sich Karel Dobbels

Dobbels met beide Jongens / dewijl zy het ratste te been waren / derwaerts te gaen. Wy ondertusschen klaegden elk anderen onsen noot en djoebig en rampzalig weder baren ; sonder te weten wat wy boorders nog hadden uit te staen / met hertelijk verlangen na de komste van onse makers ; die wy eindelijk hoorde roepen / en hen weer bescheid deden / om des te beter te weten / waer zy ons souden vinden mogen. Wy ons komende / klaegden sy seer / hoe sy in seer groote kullen waren gevallen ; maer verblijden ons daer en tegen grootelijc / over het brengen van vuur ; want de koude was anders onlijdelijk / die wy mosten uitstaen / na dien meest het geheele Bosch / doordien het Spring-ty waer geweest / had onder water gestaen : sulx wy naeuelijc een plaetse konden bekomen / om vuur aen te leggen.

Ook vertoefden wy aldaer niet langer ; maer dzeben langs het Ellant / tot aen een seer schoone blacke zand-strand ; alwaer wy met het Blot aenleiden / en een vuur maekten / en ons ter deege dzoogden. Na een weinig met elk anderen raed gepleegt te hebben / souden wy Karel Dobbels en Willem Bastiaensz van Maeslandfluis na de Leger-plaetse van onsen Schipper en ander volk / om recht bescheid te weten / of zy noch op het Ellant / dan of sy daer van afgehaeld waren. Doozts wierden sy versogt / so zy mogten weg zijn / wel ter deege na eenige stukken Buffels-vel of vleesch / die sy daer mogelijk nagelaten hadden / om te sien ; en ingevallen zy daer niet waren / een weinig buitenwaerts / om recht bescheid te weten / aen te gaen ; namelijk tot aen die plaetse / daer wy den eersten nacht huis gehouden hadden : naerdien ons geboelen was / dat sy slechts van Leger plaetse verhuist waren.

Na hun vertrek / hebben wy weer de twee jongens by ons geroepen / en gebragt met dzeigementen / of het wis en waer was / 't geen zy / nopende het vertrek van den Schipper en ons ander volk / geseyt hadden / 't geen zy eendzachtelijken noch bevestigden / en daer over wilden ter straffe staen / indien sulx niet waer was : gelijk ook ons volk / seiden sy sal getuigen / als sy daer gekomen zijn.

Dooz het verlies van de Dreg / en beschadig van het Dreg-tou / soo waren wy genootsaecht het Dreg-tou met jonge bast van boomen wel ter deege te bezorgen / en ook een andere Dreg te maken. Wy gingen dan weer in 't Bosch / en schilden meenigte bast van boomen : de welke wy aen het oude Dreg-tou wel dik te samen voegden. Toen hieuwen wy uit vier tacken / vier kromme micken / om tot een houte Dreg of Anker te dienen : dewelke wy wel ter deege met bast van boomen besogden / aen welker schaft drie linne zakjes met zant gewoelt wierden en doozts het Dreg-tou daer op gesteken / om also het met de derde Dreg te besaeken. Tegen den avont kregen wy onse twee makers / Karel Dobbels en Willem Bastiaens die wy met groot verlangen verwachten / weer in 't gesicht : met tijding / dat de Schipper en ons ander volk van 't Ellant afgehaeld waren. Ook bragten zy eenige stukken Buffels-vel uit hunne leger-plaetse met sich ; desgelijc eenige stukken ingewant van visch : beneffens een pot / en drie of vier bolletjes look / al het welk zy daer gebonden hadden. Sy hadden ook ter selver plaetse een hoender-ay gebonden : het welk de Disschers / gelijk wy daer na te hoorzen quamen / aldaer geoffert hadden. Wijders / dese Disschers waren de genen / die ons volk aen die plaetse van het Ellant gebonden / en ieder dooz vier Rijxdaelders van 't Ellant / na een verblijf van acht en twintig dagen op het selve / na het vast Lant van Bengale , buiten ons weten / overgeboert hadden. D'Inlanders / te weten / de Bengaelse Disschers / van het Dozyp Sondiep , komen ontrent dieu tijt onder

Dreg-tou
en Dreght
gemaakt.

Vervarelijke Schip-breuk

42

dit Eilandt te visschen: naerdien het alle ses Maenden aldaer goet om te visschen is.

Een dode uit her Graf gehaelt om t' eeren.

Onse twee mackers boornoemt/ verhaelden ons het gruwelijck/ het geen zy op hun uitgaen by na souden aengerecht hebben: te weten / sy waren by een graf gekomen / en hadden in het selve / wanneer zy het openden/ een doot Lichaem ontdekt / en gesien / daer de Wurmen dik uit en in kropen. Een van hun beide // Karel Dobbels wilde het Lijk uit het graf halen om een gedeelte / tot onse spijs // daer af te snijden: met te seggen aen synen maet Willem: dat het menschen vleesch veel soeter / beter en aengenameer sou zijn/ als dat van den stinkenden en verrotten Buffel; maer niet tegenstaende wy zulk grotelijck van node hadden / soo riedt evenwel Willem Bastiaens hem sulck af / en versocht den dooden weer te decken // en in den Heere te laten rusten. Doozts kernde en weende hy luitruchtig door 't bosch/ ober het vertreck van het ander volck. Eindelijck quamien zy ober een/ om het selve lichaem weer te decken / en onder d' aerde te stecken. Dit was toen de vierde / op dien het gemunt was / om van ons gegeten te worden; hoewel het noit/ Godt zy gedankt/ daer toe gekomen is: want so het slechts eens was aengegaen menschen-vleesch t' eeten/ gelijk het lang te voore was voorgeflaghen/ wy souden niet wel daer van opgehouden hebben. Hier ober mogt sich niemant op syn naesten Vrient betrouwen / en was ieder bevroest meenigmael des avonts slapen te gaen/ om dooz syn eigen volck vermoort te worden/ en syn vleesch tot spijs te gebzuiken. Als wy des morgens opstonden / waren wy veel tijts so slap en mager uitgeteert / dat wy geen gissinge op een halve dag levens konden maken/ veel min op een geheele.

Op het boven gemeld verhael van onse twee Mackers / noopende het afhalen van ons Volk / kregen wy moet / en tegen te werk / om wat warmes vooz ons toe te maken: het welck ons in lang niet hadde mogen gebeuren. Wy zetteden dan vooz eerst de aerde pot met Water / en het stinckende ingewand op het vuur / en kookten het selve met een partje syn gekurben bladen op: welke pottagie wy seer smakelijck met een Schelp van Strand gehackt / in plaetse van een Lepel / op aten / en met der haest ledig kregen: zettende toen weer ander water op / tot drie of vier reizen / tot dat wy van het warm water ten deele verzadigt waren.

Wort be-
raetslaegt
of men
op 't Ei-
land bly-
ven, of
vertrek-
ken sal.

Na wy toen noch een dagh op het Eiland obergebzagt hadden / gingen wy met malkanderen te rade / wat ons best te doen stond; maer konden in 't eerst niet wel met elckanderen ober een komen. Naerdien eenige op het Eiland wilden blyven: en andere daer en tegen niet den eersten geerne van het selve trecken; hoewel de meeste stemmen tot het blyven van een dagh of twee / en het weer aen te sien / gedroegen: want alsoo in 't hartje van Spring-ty was / soo kon men niet goet vinden met het harde weer in Zee te stecken: des wy malkanderen een lange wijle baden / om 't Spring-ty ober te blyven: want soodanigh in Zee te stecken / was qualijk geraden: dewyl wy alreeds twee Dreggen verloozen hadden; en by verlyck van dese Dreg / dooz hert weer of ander sints/ souden wy in 't laetste noch meer verlegen hebben gestaen. Seiden voozts/ naerdien onse Schipper met 'et ander Volk te recht is geraekt / soo sal missehlen om ons ook noch wel eenige weer gedaen / en Waertuigen afgezonden worden / om na de genen / die nagelaten mogen zijn te vernemen. Twee andere stelden zich daer tegen / en sochten de reize en 't vertreck van 't Eiland voort te setten / met te seggen: Zoo wy het hier noch twee of drie dagen aensien; en het selve weer niet anders verne-
men,

nemen, zoo zijn wy weer zoo veel aen onse mondkost ten achteren, en zullen dan met drooge bladen in Zee moeten gaen. Dan om eendracht onder ons te houden / is de zake / 't zy in 't blijven of vertrecken / aen de uitspraak van den oudsten / Egbert Teunis van Leeuwaerden, gestelt; die / aengesien op dit Eiland niet als de doot booz oogen stond / hoe eerder / hoe beter te vertrecken ried: Want zoo wy hier, seide hy / noch langer vertoeven, zoo zullen wy namaels de lust niet hebben, wanneer onstou mogt komen te breken, om een schep-riem te gebruiken. Wy / als door Gods ingeben aengepoort / luisterden na den raed van desen ouden man / en wilden ook niet langer als tot des anderen daeghs 's morgens vertoeven; maer dan in den name Gods in Zee te steken. Dan aengesien wy met ons achten op het Blot / door het zwaer op het water leggen / ons qualijk konden behelpen / soo waren wy genootsackt ons Blot hoger op te boepen / gelyk wy ook aldaer toe goede gelegentheit van bequame drooge boomen vonden / en het met deselve deftig ophaelden.

Acht man
belluiten
van het
Eiland te
vertrec-
ken.

Des avonds hielden wy ons laetste Mael met de Buffels-huit en bladen van boomen / daer wy noch groote smaek in vonden: want hoe meer de huit minder- de / hoe beter en grager smaek wy daer in kregen. Boorts begaben wy ons ter nacht-ruste: en byleden des ochtens het overige van de huit op kleine koolen / en plukten meenigte van bladen / tot spijs op de reise / en bragten ons goet met mal- kanderen op 't Blot / om also booz de derde reise van dit droevig Eiland te steken / daer wy een-en-dertig etmael op gebleven waren. Boorts setten wy ons zeiltje / gemaakt van hembden / op / en zeilden met een bakstage wind / den stroom dwers over / tot ons eigen lust en verwondering / dat het Blot het met sulx een ligt zeiltje doorhaelde. Wanneer wy aldus den dwarsel-stroom waren doorgezeilt / en den rechten stroom-baert gekregen hadden / wierd het kort daer na stil: sulx het zeiltje niet kon dragen / dies wy het selve neer streken. Nu waren wy so verre gekomen / dat men gissing op den stroom konde maken / wanneer die ons mogt tegen of mee loopen. Ons diep-loot was een sakje met zant / gebonden aen een tou van bast van boomen / daer wy by stil water den gront mee peilden.

Vertrec-
ken.

By gebrek van Compassen / namen wy by dage oogmerk aen de Son / en des nachts aen eenige Sterren: want het was ons ten naesten by bekend / op wat streeke wy den Wal moesten hebben. Op het vernemen van stil water / lieten wy de Dreg sacken / met uitbieren van tien of twaelf badem bodt; besorgden boorts het tou wel / en vierden om de uur of twee met groote suedigheid een weinig bodt uit / en besorgden dat weer hecht met bast. Leggende aldaer booz Dreg / deden wy ons maeltijd met bladen en Buffels-huid / en aten smakelyker / als wy oit op 't Eiland gedaen hadden / naerdien het water alles graeg maekt: en dronken een teug Zee-water daer op. Wy wierpen by wijle het diep-loot over boort / om te sien of wy ook doorzeben; maer de Dreg hield ons braef uit / tot ons eigen verwondering / ter oorsake van den sellen stroom. Als wy stil water / en het ver- loop des strooms vernamen / haelden wy de Dreg weer op / en setten het zeiltje / wanneer het baet kon doen / weer by.

In het dagen sagen wy het Eiland seer verre achter ons leggen / en konden het naeulijx bekenen: zeben het selve aldus uit het gesicht / en liepen de twee bo- ven-gemelde Eilanden hert in / en quamen deselve ook uit het gesicht te loopen: sulx wy een tijd van ses of seven uren zeben / sonder Land te sien / en sonder iets eigentlijk te besichtigen / als d'openbare Zee. Karel Dobbel, die aen 't stier-riem stond / was d'eerste / die sag / dat wy op Land aendzeben / en riep: Land, land.

Raken 't
Eiland uit
't gesicht.

Sien Land

Wp sprongen op / en quamen Land booz ons uit te sien / daer wy recht op aen dzeven; het welk ons seer verblyde / sonder eenige vzeese te hebben / van een Eiland te zijn: so het anders een Eiland mogt wesen. Want wy mosten / gelijck dem Schipper ons in 't eerst berechte / alleenlijck drie Ellanden daer ontrent hebben: en wat wy dan meerder opdzeven / most het vast Land zijn.

Maerdien wy nu stil water en tegen stroom verwachten / so quamen wy booz Dreg/en pasten wel op het vieren en op het bekleeden van het Dreg-tou met bladen: want wy nergens meer / als booz het begeven van ons Dreg-tou vzeesden: ja wanneer slechts een wintje / onder het leggen booz Dreg/ begon te waepen off op te steken / so beving een groote schrik ons. Hoewel het weer / na het Spruygtu was / sich seer wel opdeed: want sonder dat / al had het tou het eerste / het sou het tweede gety niet uitgehouwen hebben: naerdien reeds sulck een vliegende storm uit de Wal viel.

Hebbende de reize dus verre booz Gods genade gebragt / bonden eenige raetsaem het rantzoen te vergzoten: want wy hadden ons een wijle seer naeu behopen / en slechts twee of drie reizen in 't etmael een klein stukje Buffels-vel met een weinich bladen gekregen. Andere daer en tegen bonden dit ongeraden; met te seggen: by aldien het Dreg-tou in Zee quam te vzeken / so souden wy grootelijc om een Dreg verlegenzijn / en by gebreke van dien / langer op Zee moeten blijven / en dien volgens d'overgebleve spijse noch wel van noode hebben: schoon men by 't oud rantzoen bleef. Alc dese reden besloten wy gelijcker stemme by het oud rantzoen te blijven.

Maerdien wy nu by daeg de Zon / en by nacht de Sterren mosten ga slaen / om onsen koers te houden / soo waren wy genootsaekt / tegen het vallen van den about / en ondergang der Zon / de plaetse / daer de Zon onder ging / so veel in 't oog te houden / als mogelijck was / ter tijt toe wy een gekozen Ster bekomen hadden / om daer na gissing / des nachts / tot aen Sommen opgang te maken. Wanneer de rechte stroom verlopen was / konden wy in het varen het zwaepen van 't Wlot aen de gekozen Ster bemerken; van gelijcken als wy booz Dreg lagen. Als de stroom ons begon weer mee te loopen / soo lichten wy des ochtens onse Dreg / en dzeven alsoo met den stroom haetwaerts aen / en kregen toen een slappe koelster sulx het zeitje noch fraepe baet deed. De stroom diende ons van des morgens tot des abouts toe: daer men anders vier getyden in een etmael vernomen had: soo dat wy met dat lang gety na by de Wal liepen; maer konden daer niet aen komen: dies wy dat gety aldaer noch over mosten leggen. Wp sliepen dien nacht niet / uit oorzake van een vlegenden stroom / dien wy aldaer uit de Rivier van Bengale bernamen: dewelcke wy de Rivier van Sondiep noemde / na zeker Dozp Sondiep, een stuk weegs te landwaerts in / op sijne oever gelegen: daer wy na maels aen te recht quamen. Wp lagen aldaer in groote vzeese / en verwachten allen oogenblik het vzeken van het Dreg-tou: waer dooz wy t'zee waerts dooz den fellen stroom souden ingedzeven zijn / en alle verdzonken hebben / of van hunger vergaen sijn. Maer naelijc was de stroom half verlopen / of hy stilde merkelijck / en nam hant booz hant / dooz Gods genade / af. Dooz dien wy soo na aen den Wal waren gelegen / so scheenen wy misschien uit oorzake van het groot verlangen / en het geraes des strooms onse ooren soo dooz roerde / meenigte van menschen aen Landt te hoorzen praten: het welk so duidelijck in onse ooren klonk / dat op het laeste was / even als of de menschen ontrent ons waren; hoewel wy daer ten volle niet vast op konden gaen: naer dien de simpelheit ons meer en meer getroffen

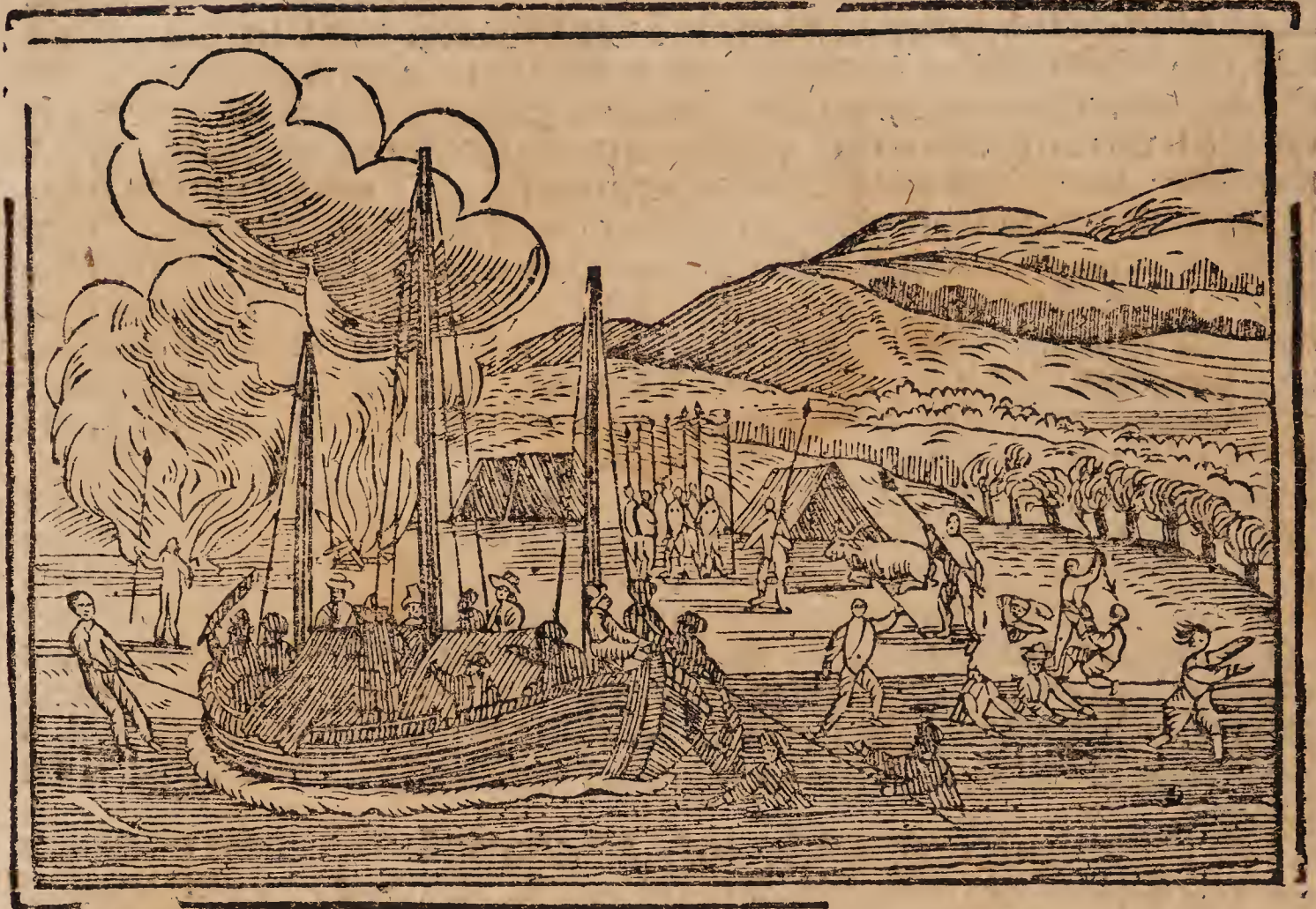
getroffen had. Nu begon men vooz te slaen / soo wanneer wy het vast Landt mogten komen te betreden / en de volheit van spijsse bequamen / hoe wy ons op 't beste van deselbe soudon mogen speenen en matigen : want naerdien wy in vijf of ses en twintig etmael weinig afgang hadden gehad / so was al onse vreesse / dat wy ons te bersten soudon eeten / soo wanneer ons spijsse wiert vooz geset. Want men seide : dat de spijsse ons seer soet in den mont sou zijn : ook dat wy van de selbe niet soudon kunnen afscheiden / vooz al eer sy ons qualijk bekomen was. Des wiert versocht / so wanneer den een sich meer van eeten sou speenen / als den ander : dat men na den selven / tot ons eigen best / moeste hooren en sich voegen : naer dien anders de Heidenen tot ons naddeel mogten dienen. Over desen voozslag most den ouden man Egbert Theunis noch lachen ; seggende met luider stemme : Niemandt onder ons sal soo kloek zijn , als wanneer hem spijsse wort voor geset , die sich foodanig sal raden laten.

Na wy dien nacht overgelegen hadden / hebben wy met 't aenbyken van den dag / de Dreg met stil water opgehaelt / en voozts het Vlot met schep-riemen aen de Wal geschept / en het selve aldaer vooz sijn Dreg geleit / om het / wanneer wy des weer van noode waren / weder te kunnen vinden. Want 't Landt was ons noch onbekent / en wy wisten niet ten volle / of wy het vooz het vast Landt mogten nemen : dooz dien wy meenigmael / gelijck te voore is verhaelt / bedrogen waren geweest. Wy dankten en loofde God / vooz sijne genadelijcke bewaring / die ons soo bezre gebzacht had : biddende dat hy ons voozders by goede menschen wilde brengen.

Wy hadden noch eenig gelt by ons / het geen wy ten deele onder de klederen om 't lijf gozden / en staken het ander in de sacken. Nu wisten wy niet / wat ons stont in te slaen / ter linker of ter regter hant : want daer liepen twee wegen : d'een strekte langs de zee kant ; en d' ander langs de Rivier / het Landt in. Maer dooz dien wy / dooz het lang in 't water sitten / seer bitterlijk kout en stijf waren ; en ieder eben wijs in die saken was / soo wiert goet gebonden / op de Son aen te gaen. Aldus kosen wy de Rivier kant / die ons ook in Bengale leide. Maerlijck konden wy / uit verkleumt en stijfheit van koude / voozt komen : maer kropen boetje vooz boetje : en quamen alsoo eerst boomen te sien / daer onlangs in gekapt was / en na een weinig vooztgaens / boetstappen van menschen / tot ons groote blijdschap / te besichtigen ; en kregen een weinig daer na een Vaertuig vooz ons uit in 't oog / op het welk wy recht aen gingen ; gelijck het ook na ons quam toeroepen ; waer in wy ons ten deele verblijden en ten deele bedroefden / en waren vol vreesen ; dewijl ons noch onbekent was / of het vrient of vyant sou wesen. Zelden voozts met droebig klagen / 't zy het vrient of blant is / so sy slechts in 't minste gelt by ons vernemen / wy sullen dooz het selve hier het soete leven laten / dat wy dus bezre dooz het suur gebzacht hebben. Wanneer wy het Vaertuig dwerz vooz ons hadden / wenkten wy het volk toe / om aen te leggen ; gelijck sy ook deden / en quamen alsoo / ten getale van vijf of ses / ieder met een Paring. (een slag van seker kapes / in de hant / naer ons toe / eben al eens / als of sy ons ten eerste wilden aenballen en om 't leven brengen. Wy / uit vreesse / toonden en ontbloten ons boven lijf vooz hen ; als of wy seggen wilden / daer was niet aen / als vel en been. Wy toonden hen ook eenige stukken van het Buffel-vel / daer sy de neus vooz toehielden : desgelijck wat bladen van boomen / die wy t'samen noch by malkanderen hadden / en wilden hen beduiden / (want wy konden elkanderen niet verstaen) dat deselbe ons in plaets van hoot geweest waren ; en wy daer

Komen
by een
Vaertuig

mee vier-en-dertig etmael het lijf soodanig by opgehouden hadden. Maer hoe meer sy ons aenzagen/ hoe meer sy sich over ons ontfermden; en sloegen ten leste met hun handen op de borsten/ en hieben hunne oogen ten Hemel. Egbert Theunis d'oude man/ bood hen een Kopstuk aen / indien sy met ons weder wilden oproepen/ om also by Hollanders te mogen komen. Hier op staken sy beide de handen uit / en weesen van tien Kopstukken/ die sy vooz het opboeren souden moeten hebben : want sy anders/ als bleek uit hun wijsen/ de Daertuigen vol hout/ daer hen meer aen gelegen was/ mosten kappen.

Onse jonge Assistent had drie losse Kopstukken in sijn sakt gehad / van dewelke Egbert Teuniseen had genomen / die weer op nieuw neffens een andere hen aengeboden wiert ; maer sy wilden ook de twee niet aennemen : eindelijk kreeg hi ook de derde uit de sakt / en haelde voozts sijne sacken vooz hun oogen uit/ om hen te doen sien / dat 'er niet meer was. Ten laetste maekten wy het met deselve drie Kopstukken noch af. Maer al hadden sy anders een of twee hondert guldens geëischt / wy souden daer gewilligh afgeschelden zijn ; soo wy ons slechts op hen hadden mogen verlaten : want wy toen ter tijdt om geen duisent gulden een uur / ja geen half uur / soo het slechts met gelt te bekomen was / van het eeten wilden versteeken zijn geweest. Volgens accoozt / stapten wy voozts in het Daertuig / met welk wy weer opwaerts wierden geroeit na de plaetse / van waer sy gekomen waren. Wy wesen hen voozts na de mont / als of sy niet wat t'eeten hadden : waer op sy na gelt weesen / dooz het welk sy ons maer gaende maekten / dewijl wy anders niet meenden / of sy moesten enige kost in 't Daertuig hebben/ die sy ons wilden verkoopen : dies wy genootsaekt waren ons geld een weinigh

t'onts

In't welk
zy na bo-
ven wor-
den ge-
voert.

t'ontbinden / en gaven een Kopstuk; het welk een hunner aennam / en bracht daer voer een stuk van een kleetje ontrent een hant vol rauwe Rijs / met een Pisang, als een gemene vinger groot. Wanneer in het overgeven / een ieder van ons eerst de hant daer aen wilde slaen / so trok de Zwart / siende het onder ons ongelijkelyk sou gedeelt worden / het weder te rug / en deilde selfde Rijs eerst in achten; het welk voer ieder een mont vol was; desgelijc brak hy de Pisang in acht stukken / en deilde de selve by den man om; maer doer de soetheit der selve in den mont / wiert men schier rasende / insonderheit doer dien daer niet meer van te bekomen was. De Zwartten sulck aen ons bespeurende en bemerkende hoe ons verlangen seer groot was / om voer te komen / soo wilden zy niet een slag meer roepen; voer al eer wy meer gelt uitrekten; gelijc wy hen ook weer een Kopstuk op nieu gaven / om lustig uit te roepen; als wanneer sy voer een korte stoot lustig uithielden; maer lieten het dan weer drijven; het welk soo veel te seggen was / als dat sy weer een Kopstuk mosten hebben. Verhalve mosten wy hen bidden en geduurig / om de slag tien of twintig / gelt toe steken; des niet tegenstaende waren sy eben traeg in 't roesen. Doer den grooten honger lag ons de smack van de Pisang en Rijs geduurig in den mont / en wenschten wel dat wy hondert Rijdaelders aen Rijs mogten vereeten hebben.

Krygen een weinig spys van de Zwartten.

De Zwartten willen niet oproeien, als voor gelt.

Na een stuk-weegs opgeroet te zijn / sagen wy noch twee Daertuigen / dewelke de Rivier Ganges af quamen roesen. By ons komende / preiden sy elkanderen in 't Bengaels, en hielden een lang gesprek / met ons geduurig aen te kyken. Na zy in de Daertuigen lang Berfaring hadden gehouden / gingen zy met de selve aen den Wal leggen; sloegen / staende op 't Landt in 't ronde / een langen raet / met de oogen gedurig op ons / en toonden elkanderen het gelt; waer uit wy niet anders besloten / als dat wy van wegen het gelt doer hen om 't leven souden gebragt worden.

Na een klein uurtje aen de Wal gelegen te hebben / soo stapten twee mannen van ons met een water-pot aen Landt / en wesen den Zwartten aen; of men daer geen versch water sou kunnen bekomen; alsoo wy oordeelden / naerdien wy sedert langen tyt geen versch water hadden bekomen / daer doer min of meer versading en versterking te sullen genieten; gelijc wy ook deden. Maer de Zwartten gaven ons in 't eerst sulck een wreet gesicht / en dzeven ons sulke bitse woorden toe / dat die ons zwache menschen scheenen doer 't herte te snijden. Dit deed ons des te vaster gelooven / dat hun raetplegen ober ons wiert gehouden. Doerz maekte het selve werk / doer soodanig wachten / ons so mistroostig / dat wy haest alsoo lief van hunne handen gestoven hadden / als in sulck een ellende en noot doer hen langer opgehouden te worden. Het scheen eben eens / als of de honger ons toen het hert wilde doersnijden / ja hadden alsoo slimmen stoot / als wy noch oit deurgestaen hadden. Na ontrent een uur raetplegens / schelden sy van malckanderen / treckende een ieder na sijn bescheiden Daertuig; het welk ons niet weinig verlichte. Dese Zwartten waren woonachtig in het Doorp Sondiep, in

Verfoekt soet water van de Zwartten.

Sondiep.

Wanneer d'Orangkay of Opperhoofst van dit Doorp van ons volk te weten had gekregen / dat wy / ten getale van acht man / met een Plotse van 't Ellant

in zee gesteken waren / sonder boozders eenig bescheit van ons te weten / zond hy hier op vier Daertuigen met lijfstoelt zeewaerts / om ieder sijns weegs bysonder op ons te kruiffen / en met de selve Daertuigen ons op te brengen. Mit oorzake dan misschien ons volk reeds aldaer gekomen / en het Opperhoofd der Swarten den onsen geheel toegedaen was / (gelijk wy sulx daer na quamen te vernemen / soo hebben de Swarten / ons bedunkens / hier om ons geen leet deden aen doen. De andere Swarten booznoemst staken boozts met hunne Daertuigen af / en roeiden neerwaerts aen.

Krygen
zoet wa-
ter te
drinken.

De Swarten van ons Daertuigh namen een kleine pot met sich op 't Land / en brachten ons deselve met water te koop / en kregen daer een kopstuk booz. Onbedenkelyk soet en aengenaem smaekte ons dit versch-water : ja beter als de beste Wijn / naerdien wy in den tijd van ses of seven-en-dertigh etmael niet als Zee-water gedronken hadden. Ook maekte het ons soodisk / dat wy om geen eeten dachten. Na het afstecken van dese raed-plaetse / maekten de Swarten ons dooz wijfen bekend / dat twintigh man booz ons uit waren / en een onderhen was / die by een kruik gong. Waer uit wy niet anders konden besuiten / of sy mosten ons Volk daer mee meenen ; want onse Boekhouder een kruik droeg / en aldaer by den Schipper was geweest. Hier over verblijden wy ons hertelijken / en gaven hen daer booz noch een kopstuk te meer / om ons gezwint aldaer te brengen. Kort daer na quamen wy huiften te zien : waer op wy uit blijdschap malkanderen om den hals vatten / en met de tranen in d'ooogen zoenden / ende Godt booz sulke genadelijke verlossinge dankten. Bekomen met de Daertuigen by de huiften / brachten twee Swarten van het Daertuig ons by den Orangkay, of Opperhoofd des Dorps / en leidden de drie kopstukken / die wy hen tot bracht Loon gegeven hadden / booz hem neer / en deden aen den selven na de Bengaelse of Moorse wijze eerbiedigheit : te weten / met de handen en 't hoost drie-mael op de bloote aerde te raken. Dese is de gewonelycke groetenis / en word in de Moorsche of Arabische tale Salama of Salamabeka genoemt / dat 's geseyt / Vrede zy met u. Dees Orangkay van 't Dorp scheen ons wonder toegedaen / en wilde drie kopstukken self niet aennemen ; maer heeft ons gewesen het geld wederom te nemen. Hy schudde sijn hoost / en begeerde het van ons ; hoewel wy het niet weer namen / en weesen dat sy het selve wel aen ons verdient hadden : waer over hy ten lesten het selve noch aenbaerde. Doozts bragten deselve twee Swarten / dooz sijn ordze / ons ter plaetse / daer onse twintigh man sich onthielden / die ons / van verre siende / te gemoet traden / en met groote blijdschap verwelkcomenden en ontfingen / en vijf dagen daer booz ons waren geweest. Menstonts sag men ieder hunner eben beesig met koken en braden. And're bragten d' Araks pot booz den dag / om hen des te meer te verheugen. Het was tot de halve merkt plaetse over met potten en pannen beset / die sy te vuur hadden. Ja men sou by na met de spijse / dewelke aldaer wiert toegemackt / het halve Dorp gespiest hebben. Het was een vzeugt om te sien / hoe ieder eben yberig in sijnen arbeit was. In plaets van met sijn twee en drie een pot te vuur te hebben / soo had een ieder by na drie of vier te vuur. Doozts wiert 'er lustig booz ons opgedischt : als gezoode en gebrade Hoenders / Offenbleesch / fruit / lepel-kost / kostelyke Honig / schoone Pisang. Ook lieten wy niets van al het geen / dat sy ons booz setten / over blyben ; maer keken ieder allen onmesien na meer. En hoe meer wy aten / hoe meer wy eeten wilden.

Beleef-
heit van
d' Orang-
kay aen
de onse.

Onse
worden
lustig
met spyse
onthaelt.

Deele onser / dooz de Honing en Hoender- soy en meentigte van Pisang, dewelke wy

wy gegeten hadden/ geraekten na wens aen den afgang en loop; ja konden niets van al het geen wy nuttigden/ in 't lijf houden: het welk tot ons boozdeel/ en oorzaak was/ dat wy soo veel kosts verstonden. En sonder sulck een gewenste plaetse aengetroffen te hebben / daer wy de volheit soo van Honig / Pisang en Hoenders kregen/ wy souden ongetwijfelt dooz het eeten van Rijs/ Vis of Beeste-blees/ of eenige andere spijs/ dewelke geen schielijken afgang kon veroorzaken/ gebozsten hebben. Hoe veel ook/ soo van Hoenderen/ als gekookte eperen/ beneffens warme Rijs en potten met poespas van Hoenderen/ beneffens Pisang, ons toegebragt wierd/ noch bleven wy even graeg en hongerig.

Zoo lang was ons volk met spijs ons toe te brengen beesig / tot dat hun tijd op een uur twee of drie verscheenen was. Als wanneer zy / dooz ordre van het Opperhoofst/ na een Stad / genaemt Boelwa, geleit wierden / om van daer in

Eenige van ons Volk worden landwaers ingevoert

een groote Stad Decka te komen / gelegen twee hondert mijlen Landwaerts in / alwaer de Neerlandsche Oost-Indische Compagnie een Logie of Kantoor heeft. Boorts had het Opperhoofst hen dooz sinen Portugeesen Tolk laten weten/ dat sy sich wel van lijfstoet hadden te boorzien: nadien sy vijf dagen mosten reisen / eer sy by een plaetse quamen / daer eenige spijs te bekomen was. Ook sou men daer op een stel en sprong niet veel te koop kunnen vinden. Ook hadden langer weinigh tijds om veel toe te maken. Men heeft 'er twee merk-dagen ter weeke / alwaer de Boeren van alle kanten uit 't Landt met hun goed te markt komen. Ons volk had sich daegs te booren/ als wanneer het merk-dag was geweest/ van allerley spijs wel verzoegt. Zy selfs waren noch ten volle niet versadigt: dies sy weinig gissing op hunne spijs konden maken: en smaekte hen ook het eeten by dag en nacht even soet. Daer en boven deelden sy ons noch van 't hunne mede.

Wijders / uit oorzaak in de Logie van de Compagnie groot verlangen na ons soude wesen / en niemant van ons wist / soe haeste hier om het Opperhoofst des te meer / om ons volk derwaerts te senden / en daer dan de wret te doen / wat volk en wat Schip gemist was. Wy dronken dan op de markt eerst onder malhanderen de soy met een warm Arakje/ tot eenige verquicking van onse zwache leden:

50

Vervarelijke Schip-breuk

leden: doch bequamen daer doo? / hoe sterk wy ook dronken / weinig kracht en
berquicking. Desgelijks kon / al wat wy aten / ons niet verzaden.

Wdaer bevonden sich ook by ons de vijf mannen van de seben / die met het eer-
ste klein Blotje van het Eiland afgebaren waren / en met den dertiensten dag aen
het vaste Land quamen / als blijkt uit het volgende verhael: het welk wy selfs uit
hun eigen mond verstaen hebben.

vijf man
kómen
aen een
Rif.

Wanneer sy vijf etmael gedreven hadden / sonder meer Lands / doo? het aflei-
den des strooms / te kunnen genaken / en middelerwijle de bladen / daer sy sich
tot lijfs onderhoud / op 't Eiland mee voorszien hadden / opgeraekt waren / soon
brachten zy het Blot / tot groot geluk / aen een seer groot Rif / daer geen geboom-
te / gras noch lober op groeide. Zy wandelden dit Rif rondom / lieken over all
om / of 'er ook iets mochte zijn / om hunne hongerige bukken te vullen; maer ver-
namen niets / als eenige hoopen drek van Buffels / die van 't eene Rif na 't an-
der / en so na d' Eilanden over zwemmen. Mit grooten hongers-nood hadden

zy eerst in Zee het groen en de vuilgheit van 't Blot / dat hier en daer doo? de Zee
was aengegroeit / gegeten; daer na op dit Rif / sich met Buffels-drek mochten er-
neeren / dewelke sy met grote smaake genuttigt hadden / wenschende slechts Buf-
fels-drek genoeg te mogen hebben.

Wanneer zy nu / na een verblijf van drie dagen op dit Rif / alle de Buffels-
drek hadden opgegeten / en geen meer wisten te vinden / soo waren zy doo? den
honger so flau en uitgeteert / dat zy geen stuk van een schep-riem konden rep-
pen / om het zware Blot te wegen: zulk sy met het selve / indien sy daer mee af-
gesteeken waren / nootwendig doo? den stroom t' Zeewaerts in souden gedreven
heb-

hebben. Terhalve sloegen zy eindelijk vooz/ en raetpleegden niet maskanderen/ om enen van allen aen te tasten en te dooden / ten einde sy niet t'eenemaal dooz honger souden vergaen. Vier hunner hadden hier niet tegen; maer bewilligden in dien voozslag / en pikten twee uit / als Adriaen Verbeek en Klaes Lamberts van Waveren, om den eenen of anderen/ 't zy dooz list of met geweld te dooden.

Voorflag
om eenige
rot
spyse te
doden.

Maer een der selven / Adriaen Raes van Middelburg, die wel de kloekste van allen was / soo van lijf / als ook van geest / en ook Godvreesend / wanneer hy hem ongedult van langer den honger te lijden / en hem opset van des abonis den moort aen te rechten / hoorde / nam hy sulx seer zwaer ter herte / en leide geweldig daer tegen in; met te seggen: zy behoorden op 't laeste geen zonde meer te plegen; maer sich bereiden / om op een andere heerlijker plaetse te komen / daer sy geene spijse van noode souden hebben. Waer op d' andere antwoorden dat sy wel hunne zwakheden bekenden / en beter souden doen / sich niet elkanderen aen den Heere op te offeren / om alsoo van die woeste en bedroefde plaetse verlost / en na 't Hemelsch Paradijs opgenomen te werden / daer men noit hongerde noch doosie. Ook wenschten sy hier in dooz den Heere versterkt te mogen worden; maer bevonden sich daer toe te zwak / en brachten tot hunne verschooning by / en zeiden / dat sy zeer weinig het geen te verantwoorden souden hebben / daer zy dooz sulken hongersnoot toe getrocken en gedwongen wierden. Dies de vieren / soo gedwongen / als ongedwongen / onder eene stemme bleven / en gesamentlijk beslooten dien Gruwel daer te bestaen. Maer als Adriaen Raes, die gants tot dit werk niet stemde / wel bemerkte / dat soo d'ra hy de rug sou maer gekeert hebben / de vier andere dan hunne kans soude waernemen / om de twee voozmoemde maets / d' een vooz en d' ander na / op wat maniere sy best konden / dooz een korten doot om hals te brengen; so trad hy heimelyk tot hen / en maekte hen beide bekent: hoe onder de vier anderen besloten was / hen by nacht of anders om 't leven te brengen. Waer over sy beide bitterlijken weenden / en baden Adriaen Raes met gebouwe handen: wat hen / sijns bedunkens / best daer in stont te doen / om sulx vooz eerst af te leggen en t'ontgaen / 't zy met woorden of werken: want het leven docht hen te soet te zijn / om dooz hunne handen soodanig te sterben.

Adriaen Raes hier over dooz medogen betwogen / ging met hen beyde / buiten weten van de vier anderen / (alsoo het in den vooz-abond was / na een bequame plaetse en gelegentheit / alwaer sy kuilen groeben / om sich dien nacht in de selve verbergen te houden: want by dage hadden sy soo veel noots niet: naerdien niemant van de vier / om Adriaen Raes halve / d' eerste de hant aen hen wilde slaen. Doozts onderrichte Adriaen Raes hen vieren geduurig met goede leere en vermaninge / om dien gruwel-daer uit hunne gedachten te verdrijven / en hunne herten hier dooz alsoo meer en meer te vermurven / seggende: dat sy hunne Zielen / het waerdigste en kostelijste pant / op het laeste niet moesten bezwaren. Dat hen toch geen twee of drie dagen lebens kon baten / so hen al eventwel opgeleit was / daer te sterben. Wel gaven sy in 't eerst eenig gehooz daer na; maer naeulijx had hy de rug gewent / of hadden het weer vergeten.

Daer na besloten drie deser vier / wanneer sy bemerkten dat Adriaen Raes vooz de twee andere sozge droeg / den vierden man / met name Hendrik Hendriks Verbeek, met d' eerste gelegentheit om te brengen: aen wien sy / soo Klaes Lamberts vooz gaf / soo veel souden hebben / als aen d' andere twee / dooz dien hy groot en lang was. Maer wanneer dese begost te bemerken / dat sy hem eens bedroeft aen keken / gaf hy hen een nieuwen moedt in 't lijf / met als vooz seker uit te stro-
pen;

pen: dat wel haest eenige Daertuigen daer voozby souden komen / en hen daer af halen; met byboegen: dat dan sijne Moorsche tale (want hy maekte hen diets op de kinst Koromandel, daer hy vooz Soldaet gelegen had / Moorsch geleert te hebben) hen wel te pas sou komen. Hier dooz kregen sy alle des te beter moed op hem: want een goede Tolk is meenigmael behoudentis van lijfen goet; insonderheit in sulke een gelegentheit / als toen. Dit wist hy hen met een grote stemmigkeit wijs te maken / om 't leven daer af te halen: alhoewel hy niet een woozt Moors verstaen noch spreken kon. Dan veel stijfde Adriaen Raes hem in het selve; seggende / dat hy een Tolk / in soo een gelegentheit voozgedzagen / so veel als sijn halve leven hield. Derhalve scheen hier dooz hun boos booznemen gestarkt te zijn. Wanneer eindelijck Adriaen Raes vernam / dat sy hun booznemen aen d' andere twee eerst willden te werk leggen en volbrengen / en hy het niet langer kon tegen houden; (want het was op 't uitterste) so sette Adriaen Raes een rechtbeerdig stuk in 't werk; te weten / hy sloeg vooz / dat het beter was / met een oprecht gemoed onder hunne seben Zielen te looten: op wien dan van de seben het droebig lot quam te vallen / dien sou het dan / als dooz Gode / beschoozen sijn; maer soo wy / boegde hy daer op / buiten het selve treden / so kunnen wy het niet wel verantwoozden / en sullen om een dach / of schoon twee eetens / onse arme Zielen bezwaren. Hier op had sich ieder te bedenken. Maer dewijl d' een sich wat meer meesters docht te zijn als d' ander / so wiert sijn voozslag niet goet gebonden; en lieten eenige sich verluiden / dat men soo lang daer geen werk meer behoozde af te maken: gelijk onder andere Klaes Lamberts van Waveren sich geliet d' eerste te willen sijn / om het mesch in den eenen of anderen loffelijck te setten. Het welck Adriaen Raes seer zwaer viel om 't selve langer af te leggen / en versocht met gzoote verflagentheit zulx te beletten.

Twee
steken
met een
Vlot in
Zee, na
't valte
Land.

Ma veel overlegs / wiert eindelijck onder hen beide besloten / vijf of ses houten van 't Vlot af te nemen / en daer een kleinder Vlot van te maken / om met het selve onder hun twee / op Gods gena / in zee te abonturen / en alsoo mogelijck Lant of Daertuigen op te drijven: want sy willden het met den Vloet aenbaerden / ieder met een schep riem in de hant / en hadden moedt het vast Landt alsoo te bekomen. Vooz het scheiden van elkanderen / hebben de geenen / die bleven / hun meeste gelt / tot een gewis teken / als aen hunne mackers overgegeven / op dat sy / wanneer God hen genadelijck aen het vast Lant quam te boeren / kunschap en bericht van hunne mackers souden doen / en vooz het gelt Daertuigen huuren / om hen daer mee van dit droebig Rif af te halen.

Komen
te Lande.

Op ernstig verzoek van Raes, beloofden d' overgeblevenen voozts in brede te leven / en op een goede uitkomst te hoopen. Sy raekten beide eindelijck behouden aen het vast Lant over / aen een plaetse / welck onder Bengale behoort; maer kenden de selve plaetse niet: noch konden d' inwoonders / noch d' inwoonders hen niet verstaen; maer de laesten kosten wel uit het wezen der onsen bemerken / dat sy van een schrale welde mosten gekomen zijn. Sy wierden beide kostelijck met spijse en dzank onthjaelt / en / na een verblijf van twee dagen / in een besloten Daertuig gebzacht; en drie hondert mijlen met het selve Landwaerts ingeboert / en aldaer tot een schenkaedje aen den Nabab; de Velt-oberste van den Gzoten Mogol, bereert: sonder iemant onser wist / waer sy verdzeven waren / vooz aler wy sels mee in 't selve Leger quamen: alwaer wy hen in 't reisen op een van des Nababs Schepen vonden: daer vier Engelschen het opsicht over had-

den. Wat belangt de vijf andere maets / die op het Rifs gebleven waren / deselve kregen / na een dwoevig verblijf van acht dagen / Daertuigen met Moorsche Disscher's in 't gesicht. Als toen meende een ieder / dat Hendrik Hendriks Verbeek, die sich had uitgegeven / goet Moorsch te kunnen sprekken / hen in 't Moorsch sou toeroepen. Zoo als hy sich booz aen boegde / wijsde of wenkte hy met de hoet om aen te komen: en riep al Pay Pay: het welk al het Moorsch was / dat hy kon. Waer op d' andere maets / die op zijde van hem af stonden / seiden: Hadden wy dat geweten, wy souden u dat Pay Pay wel verleert hebben: met daer op te boegen / dat sy in korten tijd veel Moorsch van hem geleert hadden / en nu ook wel Moorsch van hem geleert hadden / en nu ook wel Moorsch konden / en namen het hem seer qualijk af: want sy toen als verlegen stonden / en konden elkanderen van beide kanten niet verstaen. Eindelyk wierden zy / dooz lang wijsen en bidden / in de Daertuigen genomen: maer mosten eerst hunne messen quijt maken.

Vijf man
krijgen
Moorse
Vaertui-
gen op
een Ry in
t gesicht.

Wanneer zy nu om eenige vulligheid van visch en ook kleine vischjes / die in 't Daertuig lagen te spoelen / elkanderen om strijt om 't lijf vielen / pasten zy hier dooz niet wel op hun gelt; maer ontbloten het selve ten deele: zulk de Swarten het oog daer datelijken op sloten vallen / en nam ieder / na een kort beract / een Paring in de hant / en dwongen ons volk vijftien hondert kopstukken af: sodat niemant hunner een stukker kon behouden; en wierden toen alle op een ander Rifs gevoert, en de geenen / die niet bywillig uit het Daertuig wilden / buiten boort geworpen: seggende tot ons volk / als dat dat Rifs Bengale sou zijn. Aldus staken zy weer af / en zeilden weg. Maer naeulijc hadden d' onsen een etmael op dit Rifs geweest / of daer quamen andere Daertuigen / met honig geladen / aen te leggen: waer van 't volk met al wat sy hadden / d' onsen destig onthaclden / kookten gzoote potten rijs / en gaben hen de volheit van honig t' eeten: des niet tegenstaende waren zy bebreest / als dat zy hen niet mee souden boeren / waerom sy de mussen en hoeden steelstwijse vol honig staken. Maer des morgens / wanneer sy weg wilden baren / namen sy d' onsen mee in 't Daertuig / en boerdense na het Doorp Sondiep in Bengale. Ten selven dage / des achtermiddags / wiert aldaer ook onse Schipper / met noch veertien man in Disscher's Daertuigen van 't Elant gebracht.

De Moo-
ren dwin-
gen hen
gelt af.

Komen in
Bengale.

Den vijften dag daer na quamen wy met ons vijben daer by: zulk wy in alles aldaer met ons acht en twintig Persoonen by een waren.

28 Perso-
nen kom-
men by
elkander.

Wat aengaet d' andere seven en vijftig Persoonen / die met het eerste Blot weg gebaren waren en t' Zee waert in dzeven / daer af hebben wy noit gehoozt noch geweten / of oit iemant hunner daer van te recht gekomen is; maer ongetwijfelt zijn dese alle met het Blot gezonken en verdzonken: of van honger gestorven.

Boorts betrocken tegens den avont de twintig man booznoemt / met den Schipper / na een verblijf van vijf dagen in het Doorp Sondiep, namen afscheit van den Orang kay of Opperhoost / en bedankten hem booz alles goets. Hy was een Bengaelder, en een seer goet man (want onder de Bengaelders en Mooren bind men veel goet volk) en had ons sonderling sijnen gunst bewesen / op onse eerste komste uit Zee / met verberching aen ons boort te brengen; gelijk in 't begin verhaelt is. Over ons ongebal en ramp toonde hy groot leetwesen en meedogen met ons te hebben. Ook betoonde hy in 't laeste sijn milde jonste / in alles

was

wat ons mogt komen t'ontbreken. In 't scheiden liet hy den Schipper en ons ander volk dooz sijne Portugeesche Colk weten / als dat hy d'onfen niet nader binnen dooz kon zenden (om by Hollanders te komen) als op de Stad Decka : alwaer sy deselve soude vinden : dien zy aen dienen konden : hoe noch acht hunner aldaer nagelaten waren / die hy hen na sou senden / so dza zy weer wat in 't vlesch souden zijn. Na genomen afscheit / traden sy met de Zwarten in de Vaertuigen / en boeren na eene plaetse / genaemt Anam, en reisden van daer over Lant na de Stad Boelwa, om van daer na de Stad Decka te geraken.

Wy dzonken vooz de jongste reise noch eens met elkanderen om / en beloofden den Schipper / so dza wy slechts iets bequaem waren / te volgen : scheiden aldus vriendelijc / en wenschten hen veel geluks op de reise.

Ons eerste werk nu was klein gelt vooz kopsstukken te wisselen : derhalven haelden wy vooz drie kopsstukken aen Kouwers van 't Opperhoofst / die ons vooz ieder kopsstuk tachtentig pond leverde. De Kouwers zijn zekere kleine hoozutsjes / welker tachtentig vooz een pond worden gerekent. Men raekt niet deselve in dese Gewesten seer gerijfelijc te recht / en beter als op eenige plaetsen met ander gelt. Daer te Lande is alles seer goet koop / en in overbloed te bekomen. Twee hondert Eperen koopt men vooz de waerdpe van een Schelling / of hondert vooz drie stupbers : een Pisang vooz een Kouwer : dertig volwassen Hoenders vooz een Rijxdaelder : Desgelyc Boter / Honig en Ossen-vlesch na belang. Wy waren vooz des nachts vooz dag / tot des avonds beefig / met spijse toe te maken / koken en eeten ; hoewel wy in 'er daer in de twee eerste dagen / den ganschen dag dooz soo veel niet konden toe maken / als wy den ganschen langen nacht van doen hadden. Wy konden des nachts noch niet een oog van honger toe doen ; maer knabbelden den ganschen nacht over aen de raeuwwe Rijs / soep en d'Eieren raeu uit : en souden by nacht geerne te vuur gewilt hebben ; maer konden niet / uit oorzake wy geen vuur by nacht mogten stoken. Volk kon men in het gansche Dorp geen Broot bekomen : naerdien sy liever Rijs eeten : gelyc zy sich in het gansche Lant dooz meerendeels met Rijs behelpen.

Na wy ontrent vijf dagen aldaer ons verblijf hadden gehad / en reeds weer frael begonnen op te komen / en van dag tot dag nieuwe lust kregen / en lustig in 't vlesch aennemen / soo verhoogden wy ons by het Opperhoofst / en maekten aen 't selve bekent : hoe wy wel gesint waren / om aenstonts te vertrecken / op hope van ons eigen volk nog te belopen daer wy seer na verlangden. Derhalven versochten wy op hem / of hy ons met d'eerste gelegentheit / soo als hem des goet docht / geltefde weg te senden. In 't eerst wilde hy sulx qualijk toe staen : met ons vooz te wenden / van daer noch drie of vier dagen te blijven / ter tijt toe wy beter in 't vlesch waren. Maer op ons seggen / dat wy van dag tot dag souden aennemen / soo kregen wy het ja-woort. Doozts belaste hy ons dooz sijnen Colk : als dat wy ons wel van lijstocht hadden te voorszien ; naerdien wy vijf dagen moften reizen / sonder iet te koop te vinden. Derhalve versogden wy ons wel van spijse / en namen ons afscheit van den Orangkay, die ons drie Vaertuigen had toegeschikt ; een / om ons weg te boeren ; en de twee andere / om te gescheiden / ten einde sy ons van de Rackanse Koberg (also het aldaer Oozlog met de Rackanders was) te bevrijden.

Des volgenden nachts quamien wy aen een Dorp Anam ; hoewel dat gants verballen was / en konden daer niets te koop vinden. Wy versochten aen den Orangkay of Opperste ; of hy ons / naerdien wy noch zo zwak waren / en te

Goede
koop
spijse.

Krygen
verlof
van na
Bolwae
te ver-
trecken.

Komen
aen het
Dorp
Anam.

op 't herte leggen; zulk wy op 't laeste veel liever drooge Rys met een stuk soute
Visch souden gegeten hebben.

Vergade-
ring der
Mooren.

Wanneer wy daer vyf dagen verbleven waren / wiert dooz de Mooren vooz
het Hof een vergadering gehouden: dewelke seer groot begrepen was. Die ter
Vergadering verscheenen / quamen van verre wegen / soo uit Dorpen / als
Steden / soo verre des Prinsens gebied strekt / te Paerd; beneffens veel Lijf-
schutten / en gewapende met schilden / zwaerden pylen en bogen / en een buik-

snijder op zijde. Als nu de volle Raed by een vergadert was / quam den Prins
by hen in de Raed plaetse: en zaten aldaer met de beenen kruislings onder 't lijf
geslagen / als de Snijders / onder den bloten Hemel / van des morgens tot des
avonds toe. Na het scheiden van dien Raed / kregen wy uitspraak / van haest te
sullen vertrecken; daer wy seer na verlangden.

Kristenen
hoog
geacht.

Niets geschiede buiten of binnen 't Hof / of de Mooren, als ook de Bengael-
ders droegen het selve aen de zwarte Portugeesen over; die het dan aen anderen
weer over-bziefden. Sy wierden ook boven alle d'anderen geëert; selfs de Mo-
ren, die goude buiksniiders op sijde hadden / mosten hen onderdanig zijn. Het
welk ons vzeemt docht: naer dien het slechts zwarte Portugeesen waren. Wie
slechts den naem van een Christen mag hoeren; word aldaer volkomen vooz
een Soldaet erkent / en in die Gewesten / onder het gebied van den Prins van
Bolwae, als Heeren en Graven geëert: want de Christenen hoeren aldaer een
grooten naem. Na wy aldaer ses dagen vertoest hadden / soo wierden wy op
vaertuigen geschikt / om van daer recht dooz na Decka te varen / sonder cenige
plaetse

plaetse meer aen te doen / en waren met Lijffschutten / so Mooren, als Portu-
geesen, als oock met een goed gelep / dooz den Prins wel boozsien: en quamen
alsoo op Decka, twee hondert mijlen Landwaerts in gelegen. Seker Portu- Komen
te Decka
gees liep booz uit na onse Logie / om onse komste aen het Opperhoofst bekent te
maken. Nessens hem quam een Hollander mee / die van het hoofst tot de boe-
ten in 't Moorsch gekleed was; het welk ons wonder vzeemt booz quam: en
meenden niet anders of hy was besneden; hoewel sulx daer te Lande gemeen
onder d' Engelschen is. Men bzagt oock een Palakijn niet vier Swarten / om in
de selve onsen Boekhouder / die siek was / te dragen. Doozts trocken wy gesa-
mender hant na de Logie. Bp af zijn van ons Opperhoofst Zantvoort, die na
Ongely vertroocken was / soo heeft ons de tweede Persoon seer vziendelyk ont-
fangen / dien wy onsen Schipbreuk / deerlyke hongers-noot en al ons wederba-
ren vertelden.

Wydere / het ander Schip Weezop was aen d' Ananans Eilanden met ses
kisten Selt gebleven: waer van ober de veertig man dooz de Mensch-zeters wa-
ren om 't leven gebzagt.

Doozts leide ons de tweede Persoon boben op de Zael / daer hy aenstonts Worden
aldaer
lustig
onthaelt
bleffchen met drank deed bzingen / en beschonk ons alsoo in 't ronde: waer na
de Kok belast wierdt booz ons te vuur te gaen. Na wel onthaelte te zijn / heeft hy
ons in een Pakhuys laten bzingen / daer wy als Heeren gedient en wel oppedist
wierden / en den vyen uitgang hadden. Wy namen soo wel in 't koft in vleesch
aen / en wierden op 't laest soo lekker / dat wy de Rijis lieten / en Bzoot booz ons
eigen gelt kochten / het welk aldaer boben maten schoon is. Als te tweede Per-
soon vernam / dat ons het Bzoot beter smaehte / als de Rijis / bebal hy een seer
gzoote Kofz met Bzoot en Kaes booz ons in het Pakhuys te bzingen / meer als
wy in drie dagen op konden: so dat wy daer oock ten deele van verzaet wierden /
en het gesoden en gebzaden / 't geen dagelijx booz ons wierdt oppedischt / niet lan-
ger machtig waren te verteeren.

Ten seften dage van ons verblijf aldaer / deed de tweede Persoon een seer groot
Daertuig booz ons huuren / in het welk wy alle bequamelijk konden leggen /
om na Ongely, Hoofst-handel plaetse der Neerlantsche Oost-Indische Compag-
nie in Bengala, geboert te worden / en alsoo weer op Compagnies Schepen te
geraken. Tot onse reis kostt wierdt een schoon vet Beest geslacht en in 't Zout
geleit / en daer by Rijis / meenigte van Kitscery en Hoenders mee gegeven.

Maer als wy des anderen daegs meenden te vertrecken / soo quamen uit het
Moorsche Leger Brieven van den Nabab, de Welt-oberste des Gzooten Mogols,
waer by wy belast wierden / aenstonts in 't Leger te moeten komen: en waren
aldus van onse Ongelische reizje verstekten: het welk wy liever anders gesien had-
den. Maerdien wy dan weinig behagen in de Leger-reizje hadden / soo gingen
wy gelijker hant by den tweeden Persoon van de Logie / en versochten op hem
met veele klagten / of sulx niet anders kon afgemaekt worden / om des te beter
onse Reise na Compagnies Schepen te nemen. Waer op wy tot bescheit kregen:
dat by aldien de Heer van den Broek, die als Opperhoofst ober Compagnies
gantfchen Handel in Bengale is / aldaer self was / of oock verre in 't lant mogte
zijn / en dooz den Nabab in 't Leger ontboden wierdt / hy sou hem daer in moeten
gehoozsaem zijn / en die eere van by hem te komen / bewijfen. Hy boegde daer
by: hoe de Nabab den Heer van den Broek had doen verwittigen: als dat hy aen
de Compagnie om vier Hollanders had geschreven: en daer na om twee: en de

Vervarelijke Schip-breuk

58

Compagnie hem deselve weigerde; waer op de Nabab sou geselt hebben; Nu heb ik soo veel Hollanders in mijn Lant gekregen, die ik alle, als ik wilde, tot mijne Slaven kan maken, en alsoo by my houden. Hebbende dit ten deele verstaen / en siende hier niet anders in te doen viel / soo deden wy noch een noodig verzoek aen de tweede Persoon / te weten / om van dien tijt / naerdien wy reeds in Compagnies Logie waren / geboekt te mogen worden. Het welk hy aennam / na sijn beste vermoegen / te sullen uitwerken: en gaf ons voorts goeden moed; want hy seide: dat misschien de Nabab ons slechts sou willen bekijken / en dan weer weg zenden: als wanneer wy ons de Kiese niet souden bekilagen; want het was / so hy seide / een machtig Leger / waerdig om besien te worden; Alwaer den Nabab quam / liet hy het voort hem af branden; had ontelbare Daertuigen van Oorzlog / en oock twee Schepen met een Balsoot by sich / beneffens een zwydigen nasleep van kroopluiden / soo te Water als te Lande.

In het voort-treken des Legers / stroomen veele Daertuigen (door dien si de vliegende Rivier Ganges, die altijd snel afwatert / op moeten) onder door / voornamelyk als sy dwers komen te leggen / die dan met menschen met al onder de Bloet door-stroomen.

Hy had een schoone Kusterpe / en oock schoon licht en zwaer geschut / so Hollandisch, Engelsch, als Portugeesch. De Nabab selfs was een oud Man / die

van jongs af geoorlogt / en veele sterke Steden en groote Landen / ten dienste des Mogols, (die van negentien Koninkrijken Tribut trok) gedurende sijn leven veroverd had. Nolt had hy voort eenen Koning of Vorst het opgegeven; noch sijn Leger voort geene Steden / Kasteelen of Velt-legers geslagen of gepland / of was met Zege weer te rug gekeert. Ook kondt wy noit geen beter rust-plaetse nemen / als in 't Leger onder des Nababs Tente. Wanneer wy dit alles dus verstaen hadden / mosten wy ons klaer maken / om met het selfste Daertuig te vertrecken / dat ons anders naer Ongely sou geboert hebben.

Na genomen afscheit in de Logie / wierden wy met ons 25. (want onse Boekhouder was daer gestorven en begraven) in 't groot Daertuig gebragt.

25. Man
trekken
na den
Nabab in
't Leger.

Onse

Onse Schipper trad in een klein Vaertuig / by de Mooren, lijffschutten en wegwijfers / die ons in 't Leger souden brengen; Aldus wierden wy voort's landwaerts ingevoert / vooz by vele Dorpen / Steden en schone landoutwen; maer naeulijx was i van 20 huizen bewoont; uit oorzake het Leger van den Mogol; daer het dooz trekt / al mee sleept wat kan volgen / self tot koopliiden toe.

Ma wy een geheele maent / soo in 't vaertuig / als te voet gereist hadden / quam men wy aen een visscher's Dorp te leggen; alwaer wy op ons eigen onkoste lichte vaertuigen huurden / om des te beter voort te komen. Middelerwijle kicken wy dagelijx met groot verlangen na het Moorsche Leger uit / en vzoegen t elkens de Mooren: hoe verre het noch wel afgelegen was; waer op d'een selde; ontrent noch dertig Kos. Jeder Kos gerekent op een Duitche mijl' d'Andere antwoorde: tien. En de derde Oewa, dat 's in 't Moorsch geselt Daer, en wesen ons in de Lucht / en dat daer het Leger sou zyn: welk wijsen in de Lucht / op diergelyke vragen / by hen een gewoonte en maniere schijnt te zyn: want als wy verscheide reisen na Huizen of Dorpen vzoegen / die by wijle geen half uur van ons lagen / soo weesen sy in de Lucht. Anders is het seer goetaerdig volk; niet inhallig / noch bedrlegelijx / ook niet diefachtig; hoewel tot schelden genegen in al hun doen / en buil van spreken / wanneer zy haestig zyn; maer zwoeren weinig of niet: en by den Duivel heel niet. Een eedzwoeren wort by hen gebaen met het noemen van God en byten op de voozste vinger: waer by men hen wel geloven mag: het zy in wat sake het is; want sy liever ter doot souden gaen / als den naem Godes t' onrecht in den mont nemen.

Ma vijf dagen varen quam men wy by een Schip van den Nabab, dat tot het Leger behoorde / op het welk vier Engelschen, veel Mooren en Portugeesen waren: beneffens twee van ons Scheeps-volk / d'een Adriaen Raes van Middeburg: en d'ander Klaes Lamberts van Waveren, die gelyk te voore geselt is / met een klein Blotje van 't Rifs aen 't vast Lant gerackt waren / en also 't Lant ingevoert by den Nabab in 't Leger / sonder iemant ander van hen te weten / vooz zy in 't Leger quam men: daer zy toen tot nader bescheit / by d' Engelschen op dit Schip verordneert wierden. Sy beide trocken met ons na 't Leger / en quam men soo vooz aen een Stad Renghematy gebaren / alwaer wy de Vaertuigen lieten leggen / en reisden te voet na 't Leger; 't welk niet boven twee mijlen van daer lag. Gekomen in 't Leger / wierden wy dooz het selve gebragt tot des Nababs Cente / daer wy tot goet behulp een Hollantsche Barbier Gelmert Vosburg, vernamen / die dooz d' onsen vooz 2 jaren aen den Nabab, tot sijnen dienste was geleent / en sich reeds wel op de Moorsche Tale verstant. Wanneer wy een wijle vooz de Cente gestaen hadden / wierden wy by de Nabab binnen ontboden / aldaer wy gelyker hant onse eer biedigheit aen hem betwefen / en sloeten ons vooz's in een halve mane. Als hy onsen Proboost sonder eenen arm sag / liet hy hem dooz sijnen Volk vragen; hoe hy den selven verloren had; waer op hy den Nabab liet seggen; dooz een kogel van grof Geschut. De Nabab dit hoorende / sloeg met sijne hant op sijn borst. Toen wiert dooz last van de Nabab, een pot met sterke Olyfants Arak, dewelke vooz d' Olyfanten gebzant was / vooz ons gebragt; beneffens een groote houtte Doelang of Schotel met Oranje-appelen. Vooz's beval de Nabab, dat wy aen den pot souden vallen en eens omwringen; maer wy bonden deselve boven so hecht toegelinkt / dat wy de messen / om opening te krijgen / daer op stukken stieten / sonder iet uit te rechten. De Nabab keek het werk al mersmullende aen; en selde; dat hy wel geweten had / dat de

Komen
by een
Schip.

Komen
by den
Nabab in
't Leger.

Sterke
Arak ge-
dronken.

Hollanders daer om verlegen soude staen: want het was ten dien einde cypres gedaen/ om de Hollanders verlegen te maken/ het welk een eeuwige schande was geweest/ naerdien onse naem daer soo hoog gaet/ dat by hen vooz eenen Hollander geen ding onmogelijk gehouden wort/ om uit te voeren. Wanneer wy dan qualijk kans sagen/ om deselve pot van hoben in te bzeken/ of om van hoben by den drank te komen: soo namen wy aenstonts een mesch met een scher peepunt/ en dylden met de selve op zijde van de pot een gat/ waer uit d' Arak tegen onse neus aen sprong; maer ter vlug wiert een zwik in het selve gesteken. Dooztswiert in 't ronde op des Nababs gesonthet gedronken: het welk den ouden man seer aengenaem was/ die sijn hant op lichte/ als of hy wilde seggen; Lustig gedronken en lustig gevochten, gelijk wy ook uit een goet herte lustige teugen deden. Geen drank heeft ons te voore kunnen bevangen/ als des/ die ons dooz den Nabab geschoncken wiert. Ook wort in 't geheele Lant vooz menschen te dzinken/ geen Arak so sterk gebzant/ als alleen vooz Olyfanten van Oozlog/ die deselve als met menschen verstant dzinken.

Wanneer wy half dooz den drank verheugt waren geworden/ begonnen wy bymoedigheid van spraken by den Nabab te gebzuiken/ die op ons versocht/ om ses maenden by hem te blyven/ als wanneer hy ons weer by ons ander volck wilde zenden. Hier in waren wy hem te wil/ hoewel tegen onsen dank/ en kregen by buit van alles/ soo van Portugeesen, Swarten/ als Blanken/ die wy van den Dyant souden bekomen; te weten vooz ieder kop vijftig Ropien, de waerde van vijfen twintig Rijdaelders/ en vooz een ieder/ die wy levendig souden opbzengen/ hondert Ropien of vijftig Rijdaelders.

Zee wor-
den weer
na Bolwa
gefonden.

De Nabab seide/ den Schipper weer om te sullen zenden/ uit oorzake hy rekschap van sijn Schip sou moeten doen/ als ook onse Barbier/ beneffens drie jongens/ die hen noch te jong waren/ om met het Leger te zwerwen. De Stuurman versocht ook sijne verlossing aen den Nabab; maer kon geene ontslagging in 't eerst van hem bekomen. De Barbier Gelmert Vosburg sprack seer voozdeellig by den Nabab tot verlossing van den Stuurman/ voozgebende/ als dat hy gebzoken was. Waer op de Nabab antwoorde; dat hy en wy alle daer weinig hadden waer te nemen; en slechts behoesden t'eeten en te dzinken/ en met onse tegenwoozdigheit in 't Leger hem gzoeten dienst souden doen. Eindelyk na lang aenhouden verkreeg Vosburg des Stuurmans verlossing/ zulx sy met hun sessen waren/ die weer na de Compagnie gezonden wierden. Wanneer d' Arak pot ontrent ten halve uitgebeegt/ en de drank meer en meer ons in 't hooft gekomen was/ ontstont onder ons volck/ om d' Oranje-appelen enige spozreling/ en souden by na in de Cente met elkandere zyn hant gemeen geraekt/ naerdien eenige de selve in hunne sacken hadden gesteken/ en d' een daer meer van had gekregen/ als d' ander: want een ieder had'er trek in/ uit oorzake de selve zeer schoon en groot waren: ja gedenkt my niet in den tyd van dertien jaren en een half die ik in Indien dooz gebzagt/ noch hier in 't Vaderlandt oit schoonder gesien te hebben.

Wanneer de Nabab ons kraakeel op sijn hoogste zag gekomen/ heeft hy ons na de Cente van den Heel-meester laten bzingen/ wiens dienaar ons de Pot met Olyfants-Wrack na dzoeg/ om by den Heel-meester in bewaring genomen te worden.

Wanneer het laet in den avont was geworden/ begaben wy ons tot ruste/ en mosten ons sonder dek onder den bloten Hemel behelpen: niet tegenstaende het
bit

bitterlijk hout was: gelijk oock veel Swarten door koude neffens ons zijde wegh slozen. Des morgens wierden wy met ses hondert Ropien, dat zijn drie hondert Rijdaelders / uit name van den Nabab beschonken / en stapten toen door sijne ordze / op sekere Vaertuigen / met veertig riemen / die Goeraps worden genaemt / daer gemeenelyk twaelf of veertien Bassen op leggen / met een Piu-
 fen Stukje booz op. Op ieder Bas past een Moorsche Konstapel. Men heeft'er eenen Schipper / drie Stuurlieden en eenen Bootsman / en eenige Staet-
 houtwers: beneffens ver scheidt Koepers / ten getale in alles ontrent van tzeven-
 tig Eeters. Daer en boven zijn by ieder Goerap vier lichte / maer lange Vaer-
 tuigen Kossen genaemt / ieder met ontrent tsestig riemen te boozt / bescheiden /
 die de selve tegen stroom / de Rivier Ganges oproepen. Zy hebben drie of vier
 kleine Bassen booz op leggen / en worden door vier Stuur bozden / twee booz en
 twee achter / recht in't Vaerwater en op stroom gehouden / om niet door den
 selven / wanneer sy dwers quamen te drijven / omgeslagen te worden / gelijk
 meenigmael gebeurt / sonder sy elkanderen dan te hulp komen. Op ieder deser
 Vaertuigen sijn door den bank tachtig Koppen: bestaende in Stuurlieden / Kon-
 stapel / Soldaten en Wendzjbers: dies tot ieder Goerap ontrent drie hondert en
 tzeventig of tachtig Koppen behooren.

Goerap

Daer waren oock twee Schepen in dienst van den Nabab, die ieder vier Engeld-
 schen, als Opfinders / op hadden: als oock een Galjoet met veertien Stucken /
 geboert door veel Portugeesen, als Bevelhebers; maer die werden van het
 selve afgenomen en in plaets van hen / negen mannen van ons volk / als Op-
 finders /

sienders / daer op geset / en een / met name Klaes Lamberts van Waveren, als
hooft boven al gestelt. De Nabab scheen schoone moed op ons te dragen / en stel-
de ons al Meesters en Bevelhebbers ober alle: sulx wy onse voeten niet behoeft-
den nat te maken / sonder gedragen te worden. Soo tot het Galjoet / als tot de
twee Scheyen waren vijf hondert of vijf hondert en twintig kopperen bescheiden /
om ieder op te brengen; naerdien sy ses en ook wel acht lange Daertuigen met
tzeftig oft zeventig riemen / voor de boeg mosten hebben / om haer alsoo voort te
halen.

Daer waren ook meenigten van snedige Gallassen / die voor en achter plat
zijn / en veertig riemen te voort hebben / en twaelf of veertien Bassen voeren;
maer geene Masten. Zijn bemant met Kristenen en Swarten / gemeenelyk tot
festigh kopperen. Op deselve waren mee veele Portugeesen, als Opsienders /
bescheiden. Indien een Swart het Portugeesch slechts een weinig aengenomen
heeft / en sich voor een Kristen uitgeeft / die krijgt by den Nabab datelyken eenig
bevel met een goede inkomste / en wort gediend als een Heer.

Daer waren ook duisenden van Lossen, als mede veele Daertuigen / Korte
Battels genaemt / dat is te seggen / groote Vaertuigen, die 't Leger tot een
Waerburg veel Geschuts navoeren: want soo de Welt-Overste van sijn Ge-
schut quam afgeslagen te worden / soo heeft hy noch soo veel Geschuts te Was-
ter / als anders te Land. Men sagh 'er ook andere groote Daertuigen / daer
twee of drie Hupsen met een Galderp rondom op stonden / dewelke de Vrouwen
en bysitten der Gzooten op hebben / en mee voeren. Men seid dat de Nabab, die
Welt-Overste der vier Legers in een begrepen was / vijf hondert Staetjuffers
of Bywijven van den Gzooten Mogol had / die door Kappaters of ontmanden
seer nauw bewaert worden. Geen manspersoon mag by haer komen / als dient
haer mannelijkheit heel quijt gemaekt zijn / en door een zilver instrument haer
water moeten lozen. Haetspersonen en veele andere Gzooten / hebben ieder / na
sijn staet en vermogen / twee of drie hondert Bywijven.

Daer na volgt een zwijsdige nasleep van koopvaerdig-Scheyen / bestaende
in duisenden van Daertuigen / die alles na voeren / wat tot het Leger vereist
wort.

Wanneer het Leger op sal breeken om voort te trecken / en de Sibier kant /
langs den welken het sijnen wegh moet nemen / met ruigte en bosschaedje be-
wossen is / so worden arbeiders voor heen gesonden / om het selve af te branden:
het welk daer na door veele Olifanten betreden en tot een gelijken en effen wegh
getrapt wort.

Des vorigen avonds / als het Leger des uchtens op sal breeken / rijdt men
met Bazuinen en Ketel-Trommen op Olifanten en kemels om haer / om sulx
door het geluit deser Speeltuigen bekend te maken: waer op dan een ieder sich
verbaerdigt / om op te breeken en voort te trecken. Ik en d'onder Timmerman
Paulus Jacobsz van Schoonhoven, quamen beide in 't Leger te dwalen / en dool-
den geheele acht dagen / eer wy ons bescheiden Daertuig quamen op te brengen:
en sagen het Leger so te Water als te Lande / in sijn volle gewaet en omslag: het
welk in 't eerst een lust om te sien was. In het opbreken des Legers / siet men
een ieder sich gereet maken / om voort te trecken.

Dit Heir-leger / soo te Water als te Lande / dat opgetrocken was / om den
Koninck van Assam te beoerlogen / wiert begroot / gelijk in ver scheide reizen van
geloofwaerdige Luiden heb hoorzen seggen / op acht mael hondert duisent man;
zijnde

zijnde d' een schoonder als d' ander te Lande gemonteert en uit gestreken. De Kuitterpe was vzaef en uitnemend t'aenschouwen; deselve reed twee of drie hondert in een gelit seer p'achtig vooz / en opend haer vooz den optocht in twee zijden; daer de Nabab dan tusschen beide quam dooz rijden.

De Nabab uit sijn Tent komende / leide sijn hand slechts eben op het Peerd / en was voozt met een wip daer op / tot verwondering van veele menschen / ober sulck een raddigheit van dien ouden Man. Dooz hem uit rijden cenigen op Olifanten / en blasen op Bazuinen des selfs komste; desgelijks rijden eenige vooz hem uit met schrickelijke groote Ketel-trommen / die op Olifanten leggen / en dook / dooz het slaen op de selve een seer groot geluit geven. Dan komt een troep Olifanten van Oozlog / die ieder twee groote Bassen en haer toebehooren / met een Konstapel daer op / in een vierkante Embary of kas dragen. Op de nek zit een Karnak, die den Olifant met een kromme haek stuurt en mient.

Trein der
Legers.

Achter den Nabab volgen de Slaven / die blanke Russen zijn / te Paert; en voozts in 't doozrijden sluiten de Kuitterpe vervolgens hem achter en vooz. Daer na volght het voetvolck / bestaende in een groote macht van Soldaten / en gewapent / sommige met musketten / andere met pieken / ook met vuur-pieken / met hamers daer op vast; eenige met lanssen / schilt / houtwers / pijlen boog. Daer na volgen de groote Olifanten van Oozlog; als ook meenigte van Kemels / die een Bas met eenen Konstapel op den rug voeren. De Olifanten en Kemels zijn 'er ook vaerdig op den Oozlog afgericht. Men had 'er eenen Olifant onder / die alleen een geheele vastigheit verdelgt en vernielt had.

Daer na quamen duisenden van Kemels / die het reis-tuig der Kuitterpe na dragen. Daer na volgde een groot gesleep van alderhande koopluiden / en ook veelelele Ambachts-luiden en na hen duisenden van lichte Vrouwen / soo te Paert / als op Kemels gezeten. Eindelyk sloten de groote koopluiden den Troep / met vele goederen op Kemels en Paerden. Tegen den optocht worden alle Wendels en Vlaggen ingenomen / en vooz het Leger heene gedragen / en weder ter plaetse opgerecht / daer het Leger neer sal slaen; waer na een ieder staet weet te maken / waer sy hunne Tenten sullen oprichten.

In het vooztrecken van 't Leger worden dagelyx veele doot gedrongen / en komen ook meenigten dooz den grooten omtrek des Legers te verdwalen. Men seide / dat dit Leger maent vooz maent over de vyftig Tonnen Gouts koste; daer en tegen trekt de Weltheer weer zware Schattingen / sulx hem de twee derde deelen / soo van koopluiden / als van het zwydig gesleep van hoeren / alle weken in komen; sulx hy 't selve by na ront kan schieten; want als het Leger te Velde is / soo blijft alles in stilstant / en is in 't Lant niet te doen; so dat een ieder half gedwongen is het Leger te volgen. Niets is te bedenken / tot 's menschen behoefte / of men vind het in 't Leger te koop / uitgesondert sterke drank; want die mag onder hen / uit kracht van Mahomets Wet / niet verkocht noch gedronken worden. Alleenlyk mogen de Kristenen stercken drank van Rijs branden en onder hen verkopen en drincken. Het gebeurt beeltyds / dat de ryke Mooren hunne dienaers met drie dubbelt gelt om Wijn uitzenden; maer kunnen dien eventwel niet bekomen; want het is hen op den hals / of ten minste op verlies van de rechte hant verboden / eenige stercken drank te nuttigen; uit oorzake sy in hun drank / en by dronken hoofde seer moordadig vallen. De Nabab trok meerendeels het Lant Kosbia dooz / en vragt het selve / sonder hem veel wederstantz geboden wiert / ook onder het Gebiet des Grooten Mogols: hoewel wy weinig van het selve qua-

Land
Kosbia
by den
Nabab
veroverd

men

men te besichtigen; naerdien wy den Rivierkant langs mosten houden / derwaerts ook de Nabab sich ten uitterste spoede / om aldaer vooz het hoog water by de werken te zijn. Kosbia is gelegen tusschen Bengale en Afou.

Anders
AZO.

Treckende aldus hoger op / quamen wy in 't Land van Afou, wiens Koning en inwoonders sich op hunnen stercken oort en vastigheden schenen te betrouwen / meenende dat men het met geen Geschut kon deeren; dan wy maechten met 't selve hen soo naeuw / dat sy niet uit dorsten kijken; maer lieten hunne schone vastigheden en kasteelen onder uit graven / en voorts stormenderhand innemen; onder het selve wierden tien voozname Mooren ter neer geleit. De

Koning
van Afou
verwon-
nen.

Koning van Afou, die sich lang kloekmoedelijk had verdedigt / wierd gebangen genomen / hoewel 't leven noch geschoncken; anders geeft men daer te Lande heel geen Quartier; maer d' Overwinnaers doen den overwinningen bittere doden aen. Den selven Koning wierd een zware yser beugel om synen hals geklonken / met een diergelijke schrikkelijke zwaren keten daer aen vast / die daer en boven met twee sleepende bochten aen beide beenen gehecht was. De Nabab vergunde hem vier dienaers tot synen dienste. Voorts wierd den Nabab de plaetse aengedient / daer sijne schatten verborzen lagen / dewelke uyt bysondere kelders / die in 't geberghte in de klippen waren uitgehouwen / gehaelt wierden. Wy stelden ons oock schrap / om eenigen buit te bekommen; maer te vergeefs: doordien d' inwoonders al hunne Schat en goederen te voozen onder d' Aerde hadden begraven: en self hadden sy weinig aen 't lijf: want zy daer alle / zo Grotten als geringen / met het boven-lijf bloot gaen / en hebben slechts een kleetje om hun middel-lijf gegort / sonder kousen en schoenen. Voorts lieten

sp niet boven d' aerde / als slechts een potje met Rijns / en hunne Pisang-doos / daer hunne Betek-bladen en kalk in houden / die sp dagelijks om tyd-verdrijf en tot suivering van mond en tanden knauwen. Geen andere / als dees was de gemeene buit / die daer bekomen was. Uit oorsake der groote dierte van het geen in 't Leger was te bekomen / so konden wy van onse maent-gelden weinig overhouden: d' Een om d' ander van ons trok om d' acht en twintigh dagen twintigh Ropien of tien Rijxdaelders; hoewel ons opeygen kost: peder jongen twaelf Ropien: het welk niet verder / als tot kost-gelt kon strecken. Ons wierd soo weinigh Soldate toegeleit / uit oorsake wy geleent waren. Maer d' Engelschen en Portugeesen, die bypwilligh waren / genoten meer gelts: te weten d' Engelschen, d' een dooz d' ander / vijftigh Ropien of vyf en twintigh Rijxdaelders ter maent: en de blanke Portugeesen veertigh of vijftig; maer de Swarten slechts veertigh / twintigh en tien ter maent.

De Nabab deed noch in sijne oude dagen op onse twee Timmerluiden / Adriaen Raes van Middelburg, en Paulus Jacobsz van Schoonhoven versoeken / om een bzaef Schip booz hem te bouwen / als wanneer hy hen ten vollen ontfaen sou: daer sp beyde seer wel mee gedient waren / en schoone moedt op hadden. Hier op wierden sp weder na de Stadt Decka gesonden / en bouwden aldaer een Schip / het welk heel wel met des Nababs sin en ontwerp over-een quam: want d' een / Adriaen Raes verstand sich wonder wel op den Scheeps-bouw: en d' ander Paulus Jacobsz op den Huys-bouw: dies sp aldaer als Basen erkent wierden / en hadden Smits / Houtsagers / Timmerluiden en ander arbeids-volk / na welgeballen tot hunnen dienste.

Nabab doet een Schip door de onse bouwen.

Kort daer na deed ons de Nabab aendienen / of niemant onser gesint was / den Grooten Mogol als Stadhouder booz een goet stuck gelts jaerlijx te dienen / die wilde hy aen den selven zenden / om in de Stad of op 't Casteel van Agra, daer hy sijn Hof hout / als Heeren te leven en wonen; maer wy rieden elkander een sulx veel af: naerdien het booz ons leven lang / na het seggen / mogt zijn / sonder van daer te geraken: dies niemant onser het ja woort wilde geven; maer sloezen sulx gelijk stemmen ront af / en vonden beter daer noch een tijd te blijven / als booz al ons leven by de Mooren te wesen.

Boozders spoelde sich de Nabab, om den Koning van Assam by te komen / dien het Oorlog was aengeselt. Dees / verwittigt van des Nababs komste / sou pots wijse van des Nababs machtigh Heir-leger / ten getale van acht hondert duysent man / geseid hebben: wat den ouden Nabab mogt over komen / dat hy in sijne oude dagen sijn Slaef wilde komen wesen: naerdien hy d'zemaal machtiger Heir had afgekeert en uit gehongert: het welk ook eertijts in'er daet aen een leir van twintig hondert duysent man / schier sou over gekomen zijn. Wy sagen daer na d' uitsicht loopende aen de Wallen / daer sp meenden / op het vallen van 't water / over te leggen. En sonder sp by tijts den her tret genomen hadden / sp vonden alle twintig hondert duysent dooz honger hebben moeten vergaen. Derhalve de Koning van Assam den Nabab seer weinig achte / uit oorsake hy seer machtigh was / en een vasten Oort besat: want hy had alle ses maenden het water te haet / het welk al het lage over bloeit / daer hy dan booz ses maenden sonder toevoer vast sit / als aen een Oort met psere grendelen bewaert.

Spottelijc seggen van den Koning van Assam op den Nabab.

Sterkte des Koninkrijks van Assam

Grootelijc nam de Nabab het spottelijc seggen des Konings van Assam, op sijnen Persoon / ter herte / en sou / had hy op eenen dagh by hem kunnen komen / geen twee daer toe genomen hebben. Ook spoelde hy sich / van wegen het vasten des waters / om booz dien tijt nog wat uit te rechten.

J Op

Op onse komste en invallen in Assam, namen meest alle de menschen vooz ons heen de blucht; hoewel ook vzele Assammers in de Dorpen bleben / en met Vrouwen en kinderen / Daertulgen / Beesten en al wat sy hadden: ons toe quammen ballen: want meenigten waren ons toegedaen: want als sy van ons volk gebangen kregen / dien trocken sy klederen aen / en zonden hen weder te rug. Maer daer na ging het heel anders ter weder-zijde toe; sulx wy wel hondert mael rou-koop kregen / van niet ons leven het Lant gesien te hebben.

Galjoot
laet om.)

Ondertusschen sagen wy een hart weer op komen / daer tegen wy de Daertulgen wel besogden; gelijk ook d' Engelschen hunne Schepen deden / en de stenigen streken. Het Galjoot daer ons volk op bescheiden was / en veertien Stucken voerde / wiert dooz den stercken wint / die tegen de stroom quam aensetten / het onderste boven / met de kiel om hoog gesmeeten: want het was gansch niet geballast / om des te beter den stroom op te komen. Dit omstaen ontstont meereendeels dooz reukeloosheit van sekeren Matroos / die als Hoost op het selve gestelt was: want dees / om de stijfste van het Galjoot te beproeben / en te siem wat het sou mogen verdragen / beval al de zeilen / tot het top-zeil toe / in top by te setten. Al wat in het selve was / ging verloozen: beneffens twee van ons volk / en ses en twintig soo Mooren als Bengaelders, die dooz den mael-stroom den oever niet konden genaken. Van duisenden geen een / die elkanderen in zulk en gelegentheit te hulpe sullen komen; maer laten elkanderen vergaen: ja zullen hunne naeste bloet-vrienden / 't zy Broeder / Suster of Vader / niet by staen. Zeker vrouw-mensch / die met twee Zwarten in een klein vaertuig was / wanneer zy eenige van ons ander volk in 't water sag leggen drijven / en vooz Hollanders bekiende / roeide zy op hen aen; maer de twee Zwarte roeiden tegen haer aen / daer zy haer weer tegen te werk zette / en bracht het by ons volk aen / en haelde em hoolp vijf van d' onse / als mede 't gezeide vaertuig / so moeder-naekt als sy stont / tegen dank van d' andere twee Zwarten die in 't vaertuig waren.

De Rivier Ganges is aldaer boven op eenige plaetse een halve / oock wel een heele / ja anderhalve myle wyd: sulx by herde wind het water zich als een Zee verheft.

Twee
Hollan-
ders van
d' Engelse
gebergt.

Du waren daer noch vier Hollanders wegh / van 't om gezellide Galjoot: te weten / Jan Rodrigo verdronk / en Hankocken zonck vooz mijn voeten neer; want hy verscheide mael na my greep. Doen zwom ik na de wal / maer dooz de mael-stroom en kon ik daer noit aen komen; en dreef (na giffing) wel vier uren lang. Doen sag ik een Schip daer Engelse op waren / en sprak doen al mijn Engelsch dat ik kon; en riep: Bredder kom hedder. Doe de Engelsche hoorde / dat ik een Hollander was / stuerden zy terstont een Vaertuig na my toe / daer wel 70. of 80. Mooren op roeiden / en quamen by my / en haelden my uit het water. Coen leiden de Mooren al haer kieren op mijn lijf / en daer gingen twee Mooren boven op leggen / om dat ik weer verwarmen zou: want ick by na van koude doot was; en brachten my alsoo aen het Engelsch Schip / alwaer ik noch een van ons Volk bond / dewelke my welkom heeten / en seyde: Willem Kunst, hebt gy 't noch soo lange in 't water gehouden? ick seyde / ja Pieter; hoe zijt gy hierin dit Schip gekomen? hy seyde; Ik ben aen Land geswommen, en ben alsoo in dit Schip geraekt; daer sy my drooge klederen gegeven hebben. Gelijk sy my ook deden / en wy bleben aldaer de geheele nacht; en de Engelsche onthaelden ons heel wel. 's Morgens namen wy ons afscheft van de Engelsche, en wenschten haer een goeden dag toe; gelijk zy ons ook deden.

den. Toen gingen wy henen / om ons ander volck op te soeken / en bonden die omtrent de Vaertuigen; dewelke ons blijdelijk welkom heeten: want zy niet beter wisten / of wy waren ook verdronken. Mensionts hielden wy raet met malhanderen / wat ons te doen stont: en bonden goet / als dat wy nae de Nabab (de Maesmachaen genaemt) souden gaen / welke toen Prins van 't Leger was / en hoozen hem spreken. Wy quamen daer in over een) en gingen naer de Prins toe met ons 7 Man. Het was nu avont geworden / ter wy in 't Leger quamen. Wy gingen noch aen sijn Tent / en vragden / of wy den Prins niet spreken konden? De oppassers seiden / neen; maer komt morgen; gelijk wy deden / en slepen dien nacht in 't Leger.

's Morgens gingen wy na de Prins sijn Tent / by de welke wy bonden duisen den van kuiters / op haer Paerden sittende: want het Leger al aen 't opbreken was: en dit was sijn Guarden, die na hem wachten / tot dat hy uit sijn Tent quam. Wy gingen recht voor de deur van de Tent staen / aldaer hy moest uyt komen. Toen wy daer een weinig gestaen hadden / quam hy uit sijn tent / met een groote Abdeldom by hem hebbende. Wy spraken hem aen / en seiden / dat wy ons Galjoet hadden verloozen / met al het geen wy by ons hadden; en daer en boven noch twee Hollanders, en meest al de Mooren die daer mede gebaren hadden. Hy wiert seer toornig / niet alleen om het Galjoet / maer oock om het metale Geschut dat daer op lagh: want hy een liefhebber van 't Geschut was. Op het laetsten seide hy: Wegh, hier van daen, en gaet op wat Vaertuigen dat je wilt: want de vyant staet alle uren te water by onse te komen. Wy en stonden daer niet lang; want wy vreesden voor de Chambok, of lange Sweep / die voor sijn Tent hing / om daer mede geslagen te worden: maer het quam 'er niet toe; en daer is oock noit een Chyften met de Chambok, of Sweep / geslagen.

Spreken
de Prins
aen.

Cham-
bok ofte
lange
Sweep.

Toen gingen wy na de Vaertuigen toe / en sochten onse gading / 't welk ons best aenstont / daer uit. Vier van onse maets kosen een Goerap, daer meer Hollanders en Mooren op hoeren: en wy met ons drie mannen kosen een Sloep / daer zes Prinsse metale Stuckjens / en twee Haeks oplagen. Het was by na een Sloep / of Zeyl-schuyt / gelijk 'er van de Haring packers Tooren op Sardam baren. Daer hoeren noch vyf Hollanders, en twaelf Mooren op / en wy quamen daer met ons drie Hollanders by; doen waren wy acht Hollanders, en twaelf Mooren op deselve Sloep.

Niet lang daer na / maecte de Admirael sich mede klaer / om opwaerts aen te baren: en sulks deed ook de geheele Bloot als sy sagen dat den Admirael t'zeil ging: wy met ons vaertuig maecten ons oock klaer / en gingen mede t'zeil. Toen wy / en de geheele Bloot / in optocht waren / hoorde wy in 't optrecken / het volck van den Vpant (voor uyt zijnde) seer sterck / slagh op slagh / schieten; derhalven wy niets anders wisten / of de Nabab soude te Lande slaegs geweest zijn. De Vpandt lagh met ses hondert kloecke Oorlogs-vaertuygen voor ons uyt.

d^e Admi-
rael ma-
ket sich
klaer.

De Admirael en Vice-Admirael aen onse Bloot / waren seer dapper in de weer / met het schicken van onse vaertuigen / die van geen Oorlog waren / uyt de Bloot achter aen te brengen. De Barbier Gelmert Vosburg, (alsoo hy sijn eygen vaer-tuigen had) wiert ook uyt de Bloot geschikt; die d'onse tot vechten / ter eeren van de Neerlantse Oost-Indische Compagnie, aenmoedighde.

Wy konden nauwelijx gelooven dat de vpant ons so naby was / door dien wy noyt geen vpant te water gesien hadden. Wy seiden tegen malkander: Kom, laet

laet ons al de zeylen daer by zetten, en zeylen voor uyt, en besien hoe 't daer mede gelegen is (want onse Sloep seer sneedig zeylde.) Toen wy onder zeyl waren / liepen wy onse Bloot seer hart uyt: Doch het begon heel stijf te wapen; maer wy lieten 't al boort-staen / tot omtrent de klok twee uren 's namiddags; als doen raekten wy tegen de lager wal aen / en verlooren ons Boer; doch wy kregen 't selve noch wederom / en maekten het weder klaer. Als het selve nu klaer en vaerdigh was / gingen wy weer t' zeyl / en zeylden omtrent twee of drie uren lang de wal; als doen quamen wy op een hoek / alwaer onse Opandemiet omtrent ses of seven hondert Vaertuigen achter lagen. Toen was vooz onse goede raed duuc / en seyden tegen malkanderen: Wat sullen wy doen? 't is in de wint; loopen en kunnen wy niet: Doch wy hadden eenen Cornelis Kat met ons / dewelke seyde: Mannen, de Dregh moet in de gront; want den Vyandt naderd: die ons spreken wil, moet ons aen Boort komen. Ook moeten wy malkander belooven, niet op te geven soo langh als wy staen kunnen: Want wy wetten dat alhier geen Quartier voor ons wesen sal. 't Welk wy malkanderen beloofden naer te sullen komen. Aenstonds maekten wy ons klaer / en verwachten onsen Opand / die vast op ons aen quam / en begonden seer heftig op ons te schieten. De eerste schoot / die sy deden / raekten onse Bak met bles / dat seer

stoof; maer niemant van ons werd daer van beschadigt. Toen was het tijd om met het eeten uyt te schepden. Ons Schut wel klaer zijnde / begonnen wy ook / en bleven haer niet schuldigh. Toen liep des Opands geheele Bloot vooz ons over / en ging aen Bak boord van ons leggen / aen het Land / en dat malkanderen op zijde: toen begonden die Vaertuigen / die vijf of ses Stebens hadden / en op yder Steben een Kamer-stuk / wacker op ons te schieten. Ook had

hadden sy eenige Bassen op Polders staen / daer sy insgelijks dapper mede scho-
ten. Maer dat Schut / 't welk in haer Stevens lag / 't selve lag waterpas / dog
sy konden het niet lichten noch dompen / noch baksten ; maer moesten haer geheele
baertuggen omdraeyen / als sy naer ons schieten wilden.

Dit schieten duurde tot middernacht toe ; doe begon de Vyand op te houden /
desgelijks deden wy mede : wy kreeken altemets eens upt / of 'er geen ontset
booz ons en quam ; maer sagen niemant. Toen het ontrent een uur geleden
was / sagen wy een Baertug naer ons toe-komen : waer op een van ons riep ;
Gobberdaer ? Wy kregen tot antwoord / dat het de Menorchaen was ; 't welk
een Moor was / die de Prins uit liefde diende : hy hadde by hem dertig baertug-
gen / dewelke sijn eygen waren / op deselve boeren ontrent vijf of ses en twintig
hondert man / die hy selfs upt sijn Beurse betaelde : daer booz genoot hy al het
geene / 't welk hy met sijn eygen volk en baertuggen van den Vyandt koude be-
komen. Dese Moor, of Menorchaen, seide tegen ons / dat wy hooger op moesten
zeylen : waer op wy tot antwoord gaven ; dat het te stil was, en dat wy de stroom
niet en konden doot zeylen. Waer op hy wederom seyde : Eight u Dregh, en
geef een Tou over : gelijk wy aenstonds deden. Doe boucheerde hy ons met sijn
baertug boben de gantsche vloot van den vyandt ; en seyde : Laet nu uwe Dregh
vallen, en houd van dese nacht goede wacht ; dat gy niet overrompelt en wordt ;
morgen met den dagh fullen wy met de gantsche Vloot by u komen. Nam alsoo
affschelt van ons. Wy sliepen dien nacht seer weynigh. Ontrent een uur of twee
daer na / dat de Moor vertroocken was / sagen wy ses baertuggen op ons afko-
men / die ons meenden te enteren ; maer 't selve mislukte haer : want d'cene dreef
ons dwars booz de Boegh ; en d'andere vijf raekten ons / door de stroom / heel
niet ; daer wy niet seer droebigh om waren. Die ons booz de Boegh lag / quam
ons met 'er tijd op zijde : wy sprongen met onse Hollanders, als meede eenige
Mooren, aenstonds in 't baertuig / en kregen 't selve in ons gewelt ; niet wetende
hoe sterck dat sy waren. Sy sprongen meest alle ober boozt / die 't ontkomen kon-
de : want sy wel-wisten dat 'er geen Quartier booz haer en was. Dit was het
eerste Oozlogs-baertuig / dat by ons genomen wierd. Wy namen upt het selve
baertug / alles dat ons aen stond / en lieten het soo henen drijven / om dat het ons
niet belemmert ofte verlegen soude maken.

Niet lang daer na / quamen daer weder acht of negen baertuigen op ons af-
sacken ; wy lichten terstond onse Dregh / en lieten het henen drijven / tot dat wy
onder de Brand-wagt quamen / 't welk Hollanders en Portugeesen waren ; toen
verlieten sy ons. Midlerwijl begon den dag aen te komen. Wy zagen achter uit /
en bonden onse geheele Vloot leggen ontrent een halve myl van ons.

Sy waren louter doende / om de Vloot in order te schicken ; en quamen ook
kloekmoedigh de Sibler op-roepen. De Hollanders en Portugeesen waren booz
aen. Wy lichten toen oock onse Dreg / en maekten oock zepl ; maer konden de
stroom qualijk doot zeylen. Doe zeyden wy aen de stuer-boozts wal / en lieten
onse Mooren aen Land gaen / met een touw / om de Sloep alsoo tegen stroom
op te trecken. Niet lang daer na quamen 10 a 12 Gupters na ons toe / soo veel
als de Paerden loopen konden / en hadden een Trompetter by haer. By ons
gekomen zijnde / riepen sy. Sauwas, sauwas, Hollandees ; dat is te segghen :
Lustigh Hollanders. Dese Gupters waren uptgesonden van den Prins, om te
sien of onse Vloot gestagen was ofte niet : want die selve nacht had 'er een Moor
by den Prins geweest / en aen deselve bekend gemaakt / als dat sijn geheele Vloot
gesla-

Schieten
hevig op
malkan-
deren.

De Me-
norchaen
geeft ons
order.

Een van
's Vyanda
Vaertui-
gen ver-
over.

gestagen was. Ober dese quade tijdinge / was den Prins de gantsche nacht seer onrustigh geweest. Doch sijne Raets-heeren troosteden hem / en sepden: Ghy hebt soo veel Hollanders, Engelsche en Portugeesen in uw Bloot; wy konnen niet gelooven / dat sy het soo licht opgegeven sullen hebben / sonder grooten afbzeukt eerst aen den Vyant gedaen te hebben.

Wy trocken al by de Wal langhs / en doe ons docht dat wy hoogh genoegh waren / namen wy onse Mooren t' Scheep / en staken ober naer den Vyand / van meeninge / om boven deselve Bloot te zeplen; maer dzeben met de stroom te veel neerwaerts: raekten ebenwel boven dze hondert van des Vyants Daertuigen. Coen lieten wy onse Dreg dicht by den Vyand vallen / en peurden als doen weer heftigh aen 't schieten. Als onse andere Hollanders, Engelsche, en Portugeesen dit sagen / repten sy haer / om daer mede by te komen / 't welk oock niet langh duurde / of waren by ons / en gingen oock kloekmoedig tegen den Vyand aen. Coen nu de Opper-hoofden van onse Bloot gepassjaert hadden / quamen sy met sulken geweld op den Vyand aensetten / dat het schriklijk om te sien was; ja het scheen byna als of Hemel en Werde scheurde / so geweldig als de Mooren schreeuwden / dat sy by den Vyand quamen; en schooten oock niet weynigh. Dit schieten duurde ontrent dze of vier uren.

Schip
strijd.

De Vyand
vlugt aen
Land.

Wy vol-
gen haer.

Coen begonnen de Vyanden uyt hare Daertuigen te bluchten / en begaben haer naer Land. D' Onse niet luy zijnde quamen haest by haer op het Landt. Coen ging de slagh eerst ter degen aen / en houwen en kerben was 'er geen gebzek; sulks dat wy den Vyand aen 't wijken / en op de vlugt kregen / en vervolgden haer ontrent een halve uur. Doch sy quamen booz een hooge zandige Dijk / op dewelke sy niet konden komen / booz dien sy van d' onse te hoort vervolgt wierden; en aldaer alle ter neder gemaeckt: want daer was booz haer geen Quartier te bekomen; ja ik geloof / dat 'er van de dze hondert Daertuigen / die wy genomen hadden / geen vijftigh mannen te rechte zijn gekomen: hoewel yder Daertuigh 70/80/90. ja oock ober de hondert Mannen geboert hadden.

Dit nu alles gedaen zijnde / quamen de Moorste Jongens / en rechten die gene / die noch levendig en gequest waren aen staken om hoog / en vast gemaeckt zijnde / schooten met Dyl en Boog na deselve haer mond ofte oogen / om het correkteste; en quamen alle also ellendig aen haer eynde.

Admirael
des Assam-
mers ge-
vangen.

Den Admirael van den Grooten Assam, had sich in een Daertuygh verbozgen / maer wierd echter gebangen; doch verwoz op 't laetste noch lysgena van den Nabab

Dese voorszeyde Moor, welke de valsche tijdinge aen den Nabab gebzacht hadde / dat des Nababs Bloot gestagen was / wierd op de goede tijdingh van dese Ruyters / dewelke den Nabab gesonden hadde om het rechte beschept aen hem te bzingen / of dese Moor hem de waerheit geseght hadde / ofte niet / by de kop gegrepen / met een Chambok ofte lange Sweep vzeesselijk gestagen / ende daer na de Tong uyt de mond gesneden. Alder slag / die met dese Chambok word gegeven / gaet booz bel en vleesch / niet anders als of het met een mes gesneden was geweest.

Wy bequamen anders geen bunt / als kreut en loot / daer wy ons wel van versagen: als oock eenige metale Bases / die ons wel aenstonden. Daerdien wy bybult van alles bedongen hadden / so namen wy 't selve booz buit oock aen / sonder dat een onder de Mooren het ons derfde beletten. D' Admirael der Assam-

mers

Van het Oost-Indisch Jacht ter Schelling.

71

mers was dooz den Koning van Assam met dese 600. Daertuygen van Gozlogh
 uitgesonden / na een Plaetse / beneden de Stad Goetay gelegen / om aldaer in
 een spzuit van de Ribler of van ons Daer-water / seven of acht mijlen van onse
 Bloot af te blyven leggen / ter tijd toe de Nabab dooz het wassend water op sou
 moeten leggen / om als dan de Koopvaert en onsen toevoer steeds het Conbop
 af te snijden / om ons alsoo in sijn Land te beknellen en vast te houden / sonder
 toevoer te mogen genieten / en boorts van honger te laten vergaen. Dan den
 Admirael nam sijne ordze niet wel waer; maer openbaerden sich booz ons /
 buiten's Konings last / op hope van met sijn grof schieten ons de breefe aen te
 sagen / en te rug drijven; waer in hy sig seer leelijk heeft bedrogen gebonden. De
 Koning self nam oock groot misbehagen in sijn doen / en liet / ten teeken van sijn
 ongenoegen / al de geenen / die ons ontblucht waren / sonder gena onthalsen.

Zyn mis-
slag.

Wanneer de Nabab, die toen ter tijt vier of vijf mijlen in 't Land was / de tij-
 ding van het ontbluchten der gemelde drie hondert vaertuygen kreeg / deed hy ter
 plien of twaelf hondert Ossen booz een partye Geschut spannen / en het selve
 boben of tegen ober's Dpants Vaertuygen trecken: waer upt de Constapels
 toen op haer buur gaben / en veele te gronde boozden: met sneubelen van veel
 volks. Sommige staken met de vaertuygen na de oberwal / en bluchten uit de-
 selve te Landwaerts in; hoewel veele hunner achterhaelt en ter neder gemast
 wierden. Andere / die het met bluchten ontlopen waren / wierde van de Mooren
 gewenkt / en van verre gewijst / met toe-roepen en beloben van goet quartier;

Gevlugte
Schepen
achter-
haelt.

maer als sy by hen quamen / wierden sy in stukken gekapt / en met groote mar-
 telerpe om 't leven gebragt. Zeker het was droevig om te sien / soo moordadig
 als sy met de verwonnelingen omsprongen. Wan

of Guern.
Vaertui-
gen by de
Vyand ge-
noen.

Wanneer wy des Vyants Bloot gansch verobert hadden / boeren wy opwaerts aen / en trocken voozby een brave vesting / dewelke / dooz sijne gelegentheit op eenen Berg / onwinbaer scheen ; maer wiert by hen al willens verlaten / om den Nabab des te verder in 't Lant te locken. Komende daer na verder / tot aen een Stad * Geraghan, daer de Koning van Assam uit geblucht was / ging onsen Admirael / genaemt Embenyse, alsoo het water hoog geworden was / met eenige macht van Kuyterpe / aen seker plaetse / Lockwae genaemt / ses mijlen beneden de Stad Geraghan, leggen / daer de Nabab den tijt van ses maenden sou opleggen / tot dat het water weer begon af te nemen en te zacken. Als toen ontbood de Nabab eenige schatten van ons / die wy by ons hadden / als ook lijftocht vooz 't Leger te zenden. Derhalven wierden vier Vaertuigen met Silber / en twee met Gout afgebaerdigt / onder sterck geley / om opwaerts dese Schatten aen den Nabab te brengen. Maer wanneer dese Vaertuigen onderwegen des avonds een plaetse aen deden / om Rijs te koken / wierden sy dooz den vyand verrascht / en veel van het volck vermoort. De Kristenen / die in 't eerst by het leven waren gebleven / wierden met veel kruits en stroo / onder de armen gebonden / dooz den Vyand in den brandt gesteken / onder het dansen rontom hen : het welk t' elkens geduurigh met versch kruut en stroo wiert vernieuwt / ter tijt toe sy den geest gaben.

Enige Portugeesen van de Conbopers waren in 't Bosch geblucht / die sich des daegs verschoolen / en by nacht reisden / en eindelijk dooz sodanige voozsichtigheit noch behouden by den Nabab in 't Leger quamen.

De Nabab was nu reeds dapper benauidt geworden / en dooz den Vyand soodigt en hegt belegert / dat hy ter nauwer noot geen toevoer kon bekomen : noch van wegen het water / voozverloop van ses volle maenden / ergens henen komen.

Vrucht-
baerheit
des Lands
van Assam

De doort of plaetse / daer wy lagen / was seer schoon landt / en rijk van vruchtboomen / als Manghesen en Soorlacken : en het lage land al meest met Rijs bewassen. Maer in het Gebergte / naer men selde / groepen kostelijke gewassen / als Peper en oberbloet Zandelhout / Algerhout / treffelijke Artzeny-wortelen / die tegen Gout worden opgewogen / en meer andere dierbare Gewassen / daer wy geen rechte uitspraak konden van krijgen. Gout is 'er oberbloedelyk : als ook miljoenen van Olifanten / die aldaer so talryk aen teelen / dat sy qualijk aen de kost kunnen geraken : waer ober sy ook gansch mager zijn / en eenige de heu-
pen hebben uitsteken.

Straffe
der gevan-
gen Af-
samers.

Wy sterkten ons aldaer wel vast met geschut / en kaptten / om een vyen uytzicht te hebben / bupten onse vastigheit het geboomte en alle ruigte schoon af / en lieten deselve dooz meenigte van Olifanten slecht trappen. Doch reed onse Kuyterpe alle daegs by troepen uit / om kuintschap van des vyants toestand te bekomen / en ober al om en by het Boschaedje schoon te houden. Sy brachten ook vele reisen Assammers op / die dan vooz den Admirael wierden gestelt / en met een Chambok ofte zweep van ander halve vadem lang / om de bloote lendenen upter mate geslagen / dat ieder slaghet vel doozsneed / als of het met een mes doozkoben was / tot dat sy by na doot waren : dan wierden de hoofden afgehouden / en de selve in manden aen de boomen / tot een schyld en spiegel / te pronk gehangen.

Wijders / wanneer de Kuyters eenen troey beliepen / die hen te sterck scheen om lebendig op te brengen / so sloegen sy veel in 't bosch het hooft af / en lieten so veel
hunner

hunner in 't leven blijven / dat een ieder twee koppes te dragen had / die sy met een dunne snoer om den hals droegen / sonder de handen aen de selve te mogen slaen. Tot draeg-loon wierden sy eindelijck ook by na met de Chambok ter doodt geslagen / en dan de hoofden afgehoutwen / die insgelijcks in manden aen bomen te pronck opgehangen wierden. Eenigen wierden oock met het eersgat op een scherpe pael geset / dewelcke / dooz het sijf aendzyben / by de schouderen quam uitsteken : sonder daer meer wercks van te maken; sommige leefden daer na noch een uur of twee : andere wel een halven dagh. Anderen wiert een seer psselijck werktuig van achteren met kracht so lang in gesteken / tot dat het selve van binnen in 't lichaem opening had : het welck dan met vier weerhaken van malkanderen sprong. In die pijn en deerlijken staet wierden dan d' Assammers met haertuggen na de plaetse geboert / daer de Nabab vermoede de Dyant te zijn : alwaer zy by hun volck noch een dag twee of drie in 't leven bleben.

Wrede
straffe.

Den geenen / die den Nabab van self quamen toeballen / geschiede geen leet : gelijk dagelijc met heele huisgesinnen en al wat sy hadden / hem quamen toeballen / sonder hen iet afgenomen te worden.

Hyt oorsake d' Assammers so sterck tot den Nabab ober quamen / so quom oock een Ambassadeur van den Koning der Mensch-eeters by den selven / die den Nabab van wegen sijnen Meester verwittigde : hoe hy met sijn geheele maght gereet stont / om hem toe te vallen : of sijnen dienst in andere gelegentheden aenbood. Maer de Mooren hadden gansch geen behagen in dat volck / en betrouwen hen gansch niet met allen : en lieten den Gezant weten; dat zy in hun ergen doen souden schicken te blijven / en oock van hunnen kant geen noot te verwachten hadden.

Ambassa-
deurs des
Mensch-
eters by
den Na-
bab.

Dit was een wonderlijck wilt slag van menschen : hoewel seer lebendigh en radt / met een wilt en woest gesicht : zulk de Mooren booz hun ter zijde wcken. Het scheen niet anders als of zy de menschen vlicgende wilden op eeten : gelijk sy sich ook meest met menschen vleesch spijzen. Zy begraven gene dooden / maer so dooden als half dooden / en boozs die slechts iets tot leven onbequaem zijn / strecken hen tot spijse. Hun geloof hout gemeenschap van alle goederen : het welck den Moorschen Koopluiden mis-haegde : waer ober sy aen al het geen / daer sy slechts sin toe kregen / de handen sloegen / en namen het alsoo na hen. Niemand van de Mooren kon hen dit anders beduyden; maer sy stonden aldus vast op hun geloof : want in hun Lant worden geene goederen verkocht; maer alles is onder hen gemeen. Dan de Mooren wisten weinig tegen hen in te brengen / en hadden hun leven zulk slag van menschen niet gesien. De Nabab had oock veele Staenders in sijn Leger / die oock veel na dese Mensch-eeters zweemden en aerden. Zy hebben oock een wreeden gang ober sich / en zijn niet minder wreet van gesicht / als de Mensch-eeters : sulx een ieder booz hen / daer sy slechts komen / ter zyde gaen staen / om hen alsoo booz by te laten gaen. Hyt kragt van hun Geloof mogen zy niet een voet breeet booz den Dyant / hoedanigh sy oock aen den selven mogen komen / ober stier gaen noch wijcken; maer moeten blijven staen / tot dat zy onder of daer boven zijn : waerom zy by d' onsen niet t' onrecht Staenders worden gendemt. Die sich aldus komt doot te verhten / wort gehouden buyten twijffel zaligh te zijn : maer die tegen sijne machtiger te zwak valt / en komt te wijcken / die wort booz verdoemt gehouden. Dese Staenders waren ons in 't eest onbekent / dewyl wy daer doch breeemt waren. Wy Hollanders hadden daer veele Privilegien / en hadden de Mooren sich niet als losselij-

Aert der
Mensch-
eters.

Staenders

ke daden van ons ingezent: ja meenen noch ten huidigegen dage / als dat eerste Hollander de menschen voor sijne knipen kan breeken. Ook stonden wy / ter eere van de Compagnie, so wel op onse reputatie / tot den minsten jongen toe / dat geen Moor, hoe kloek hy zy / tegen ons derfde aengaen; maer maekten over all plaetse voor ons open. Desgelijc liepen d'Assammers, die den Mooren dagelijks quamen toevallen / voor ons schuyl / so dya zy ons gesicht maer bekenden: want de Nabab had ons so hoog voor gedragen / en ook by den Spanand so hoog geroemt / dat onse namen meer bochten / als anders een groote macht door hem te veldere gebracht. Verhalven wy ons / so geene Portugeesen op weg waren geweest / die ons den aert / eysenschap en geloof deser Staenders beduyt hadden / volkomen ook als Staenders souden moeten getoont hebben. Dies het ons vzeemt voor quam / als wy dese Staenders op den wegh ontmoeten / daer sy sich mee niet / neffens d'andere / aen eene zijde schickten; maer bot op ons staen bleven / so wy den weg niet ten vollen mijden.

Armenische Ruiters.

De Nabab had ook veele Armenische Ruiters in sijn Leger / die mee / nadien zy ook Chriстенen zijn / seer wel geëert wierden / en sich / neffens de Persiaense Ruiters / die ook by duisenden in 't Leger waren / schoon en fraey op-deden.

D'Admirael socht ons met soetigheid aen Land by het grof Geschut te leggen: daer wy ons beleefdelijc en op 't beste van ontschuldigden: naerdien wy noch te onkundig in de sprake waren / om de Mooren van eenigh werck / nopende hett Geschut / t'onderrechten. Dies wierden daer eenige blanke Portugeesen toe genomen / die de Mooren langh gedient hadden / en ervaren in de Moorsche Taleen waren.

Mooren vieren de nieuwe Maen.

Wanneer het nieuwe Maen by de Mooren is / soo wordt te water en te lande het Geschut rontom los gebracht: want de nieuwe Maen doen zy veele eere aen. Als dan is ook het maend-geld der Soldaten verschenen: want met de nieuwe Maen worden zy afbetaelt / als het wel gaet: en wort voor eerst 't selve de meeste macht der Ruiters met schalen toegewogen. Een Ruiters trekt gemenelijc hem voor hem en voor vder Paert, het een door 't ander / vijftig Ropien, dat zijn vijftien twintigh Rijdaelers ter maent. Enige hebben vder over de hondert Paerden / andere vijftig / dertig / twintig / tien / en ook wel minder: daer zy alle maenden soo veel gelts van trecken. Daer en tegen trekt het arme Doet-volk slechts vier of vijf Ropien ter maent / ten hoogsten: en een Koustapel te water / ses of seven Ropien.

Soldye der Moorsche Ruiters.

Sterfte der Jentiven.

De Roepers / die een groot gesleep / en by na een onepndelijc getal upt maekten / en den gantschen dagh aerde na de vastigheid mosten boeren / en 't zwaer ste werk doen: of anders den geheelen dag roepen / kregen vder te mets een Ropie / en dikwils niet met allen: daer zy dan drooge Rijs voor kochten; hoewel de selve geen acht dagen kon strecken: dies zy de rest van de maent op de bedel-sak mosten leven / of hunger lijden.

De meeste deser Roepers waren Jentiven, of Indiaensche Heydenen, die / uitskrachte van hun geloof / noyt van het geen eten / dat leven ontfangen heeft. Verhalven / schoon daer Roe-beesten upt de Dorpen wierden gebracht en geslagt / of eenige gebangen Dissen hen voor gelept / so wilden zy daer niet van proeven. Hier door / als ook door het lang leggen / ontstont een groote sterfte onder de Jentiven: zulk zy by duysenden in de vaertuygen wierden doot gebonden / ja eenige vaertuygen storven gansch upt / die te voren niet vijftig tseftig en tseventigh rieden plegen te gaen. Op ons vaertuyg waren twee Jentiven, die ook tot het ge-

beent

beente uytgeteert waren: dies wy meedogen met hen hadden/ en hen by ons riepen/ en seiden: dat zy geenen dienst meer behoeften te doen/ als slechts nu en dan een hout onder te steken/ als wy spijse te buur hadden: waer over niemant hen sedert eenigh ander werk mocht komen te gebieden. Wy wilden hen rijs langen/ en andere klederen aen 't lijf koopen; maer zy waren met geen ding gedient/ het geen hen tot hongers of lijfs nootdrift mocht strecken: gevende ten antwoort/ dat het Zaligh sou zijn/ van honger te sterben. Te weten/ dese Jentiven haten het menschen bloet vergieten: en waren door last van den Grooten Mogol geprest/ en uyt hun Land gesleept/ om het Leger te volgen.

Desgelijx d' Assammers, die tot ons waren komen over-loopen/ en veele koe-beesten by sich hadden/ souden niet een daer van gedoot/ veel min gegeten hebben:

schoon sy van honger vergaen souden: want een koe-beest is hun God / daer zy aen geloben. Ook bind men in hunne Tempel / daer zy offeren en bidden / niet als een bloot beelt van een koe-beest/ 't zy van koper/ silber of gout.

Die mijlen opwaerts / tusschen Lockwae en Geraghan, vonden wy in een Vestinge/ dewelke wy verobert hadden / een kostelijken Tempel / met een schonen Tooren / (want anders heeft men daer weynigh Toorens) en in den selven Tempel een uytnemend groot koe-beest van klink klaer gout/ tot buyt. Wanneer wy ook koe-beesten van hen souden koopen / so moesten wy hen altijd vooz uyt beloven / de selve niet te sullen dooden. Men kon aldaer een seer schoone koe vooz vier schellingen bekomen: maer had daer toe wel vier Rijdaelders aen zout van doen; want het zout was 'er seer dier. Wat frust belangt: als Zoor-

sacken, Pisang, en Limoenen, deselve hadden wy daer half te geef: dies wy het beel beter als de Jentiven konden stellen.

Wijders / hoedanigh het met den Nabab te dier tijde stond geschapen / konden wy niet recht te weten krijgen; maer wel half vermoeden / als dat onder sijn volk een groote sterfte moest zijn: want de doode lijken quamen alle daegs / tot vier maenden lang / de Rivier Ganges so menigbuldig afdryven / dat zy het water ontfaken en onsuiver maekten: waer dooz veele onser van 't water in 't eerst te sterben quamen / die het niet opkookten.

Des Nababs gevangen volk wredelijk gehandelt.

Die van des Nababs volk in een gevecht by den Byand gevangen / of anders dooz verrassing gekregen wserden / deselve wserden met wreede pijn gemartelt en doot geslagen / en dan met een staek ober eind op klepne Blotjes van Pisang-boomen, met uytgestrekte armen geset / eben eens als of zy daer levendig op gestaen hadden / en soo neerwaerts den stroom af na ons volk toe gezonden. Wy meenden in 't eerst / dat zy levendig op de blotjes stonden; maer bevonden in 't aenhalen wel anders. Doozts namen wy de lijken / om geen meerder schrik te maken / van de blotjes.

Da de Nabab onttrent drie maenden had opgelepd / begon de Koningh van Assam, die des Nababs macht als uytgehongert meende te zijn / sich te verstoffen / en besloot met sijn Heerleger op dat van den Nabab in te bzeken / die het selve met drie Pagers, of Wallen / en rontom met Doet-angels wel besozght had. Wel was ook in 'er daet een groote hongers-noot in 't Leger: want die nog by den lijbe waren gebleben / mosten sig met doode krengen van Olifanten / Kemels en Paerden / seer naeuw / behelpen.

Neerlaeg der Assammers.

Wanneer d' Assammer na by gekomen was / wilde de Nabab, also hy voorzichtigliken met hen wilde te werk gaen / niet een scheut geschooten hebben: en beval een ieder sich stil te houden. Maer als d' Assammer met macht van volk van booze begost in te bzeken / soo beval de Nabab van den anderen kant van binnen uyt te bzeken / en kregen een bzaef gat: waer dooz toen de Guiterp uytspatte / en viel met een woede op d' Assammers in / en matsie ober de vijf en twintig duysent manter neer / sonder tien van onse zijde gequets te worden. Dese neerlaeg bzaegt in den Coning groote bzeese / en benam hem den moet van den Nabab weer in sijn boozdeel aen te tasten. Reeds begon nu de tijd van het vallen des waters te genaken / als wanneer de Nabab ook gelegentheyt sou krijgen / om met het Leger uit sijne beschansing te bzeken / om den Koning slag te leveren.

Lijst van den Nabab.

Wijders / hoe groot ook de hongers-noot in 't Leger / en gebzeek van Spijse was / so zond dies niet tegenstaende de Nabab eenige lijstogt dooz Gezanten aen den Koning / quansuys als om te toonen / dat zy noch niet waren uit gehongert: en met een te seggen / dat de Nabab noch voozses maenden spijse genoeg vooz sijn / en ook vooz des Conings Leger had. Dies de Nabab den Coning het schoonste socht vooz te leggen / en met lijst te verschalken / om tot hem te doen overkomen en toe te vallen: want de Coning was ook in groote benauwtheit / en kon nergens heenen bluchten / als eygentlijk in 't Gebergte: daer hy sich moeste behelpen: uyt oorzake hy sijn laeg Land meerendeels had verlaten en overgegeven. Van d' Assammer betrouwde den Nabab gantsch niet toe: en liet den Gezanten aenseggen; dat hy hem alles wilde toestaen / uytgesepd sijn lijf: derhalven hy geerne een eisch van den Nabab wilde gedaen hebben: dien ook de Nabab, om de groote sterfte dagelijks / ten laetsten dooz sijne Raedsheeren gedwongen wserd te doen / want anders had hy voozgenomen / tot den jongsten Man toe daer te blijven / tot soo lang hy den Koning selve te sien sou komen. Maer seec

Her Heer / Lely Chàn genaemt / springt uyt den Raed ober-eind / en neemt den Nabab by de hand / en sprak tot hem : Wy waren in 't begin vier schoone Legers sterk ; maer souden nu met sieken en gefonden geen een uyt maken. Tza, wel aen, laet ons, eer wy hier langer leggen, sonder eisch aen den Koning te doen, na hem heene trecken, en ons dood vechten. Dat wil ons beter eere zyn, als hier langer te leggen, en sonder iet uit te rechten, door honger te vergaen. Dooz dit seggen / liet zich de Nabab ober staeg werpen / die anders ook geen eisch gedaen soude hebben. Zeer zwaer was desen eisch / dies niet tegenstaende wierd hem de selve / naerdien de Nabab den Koning dooz sijn listigh schryven meest t'onder gekregen had / ten volle toegestaen ; te weten ; De Koning van Assam soude sijn halve Rijk afstaen, en sijn jongste Dochter, oud zeven jaren, aen den Nabab tot een Byzit geven. Daer en boven veele Schatten, en eenige duisenden van Olifanten, beneffens alle de sware Vaertuygen, geladen met schyven van Wortelen in kisten, overleveren. Zulckie boozdeelige Doozwaerden wist de Nabab, alhoewel hy machteloos / en so geweldig in het nauw was / dooz list en schalkheyt te bedingen ; ende was ons also in die groote verlegentheyt en noot / een brave Beschut-heer. Wyders / de Nabab had in Geraghan ses maenden ober gelegen.

Eisch des Nababs aen den Koning van Assam tot Vrede.

In Geraghan, wierden veel Spelonken en Graf-kelders van boozname Personen gebonden / die na lands gebruik met grote schatten in deselve begraven lagen ; want als onder de Jentiven, d'een of d'ander groot Heer komt t'overlijden / die wort dan met grote Schatten in een Kelder gebragt / en neffens hem sijne slaven en Dienaers lebendigh / en in vollen gewaet ; waer na men de kelder boven toe met selt / en laet hen soo stikken ; die sich des blijdelijk troosten / op hoope van ten derden dage in veel heerlijcker staet in een andere Wereld te staen. Den Nabab deed veele kelders opdoelven / en uyt deselve onbereeckelijke Schatten halen /

Rykdom uyt gepende Graf-kelders gehackt.

halen / als te bespeuren is upt de nagelatene Rijkdommen van negen-en-dertig hondert Tonnen Gouts / die hy na sijne doot / dewelke kort daer na in 't wederom keeren quam te volgen / ten voordeele van den Grooten Mogol na-liet : gelijk al het goet van eenen pegelijk / na sijne doot / aen den Grooten Mogol komt te verballen.

Des Nababs Rijkdom was ook den Heer van den Broek wel bekendt / die meenigen barmhertigen Bief aen hem / om onse Verlossingh / geschreven heeft : want d'oude Domine , dien hy seer beminde / had deselve zom in sijn Journael aengeteekent.

Na 't Water gevallen was / quam de Nabab weer neerwaerts na ons toetrecken. Het scheen als of d'Assammers d'oogen waren verdupstert en verblindt : dat zy het overgeschooten volk van ons / 't welck soo deerlijken met 'et Water / Scheurbuyk en Zucht gequelt was / zelf tot den gesondsten toe / sodanigh lieten voort-trecken / daer sy onse geheele macht met buysten hadden kunnen dood slaen : gelijk ook veel sich niet toe-leyden / oit weder een voet levendigh uit het Land te zetten ; insonderheyt naerdien het sulck een Land vol Volks was ; en blugge / lustige en gaeuwe kerels waren. Het Man-volk is seer glat en vet / hebben d'oogen een weynigh onder 't vel of oog leden getrocken / en een ingevallen Neuse / al-hoe-wel de Vrouw-luyden noch meerder als de Mannen. Veel waren blank / anders upt den geelen : en zwymen en aerden seer na den Sinesen.

Het sal niet ongeboegelijk zijn / maer seer ter sake dienen / hier by te boegen / het geen F. Bernier , geboortig van Montpellers , die den Grooten Mogol lange jaren voor Arts heeft gedient / noyende desen Veld-togt tegen den Koningh van Assam (by hem Acham genoemt) heeft geschreven.

Ma dat dees Nabab (by den selven Bernier Emir , of Vorst Jemla genoemt) veel hooge aanslagen volbragt had / en Sultan Sujagh , broeder van den Grooten Mogol Aurengzeb , upt Bengale tot aen den Zee-kant op de vlugt gedreven had / versocht hy aen Aurengzeb , dat hy sijn Huisgezin / Vrouw en Kinderen / na Bengale , alwaer hy sich bevond / wilde toelaten komen / naerdien sijn voornemen was / nu den Oorlog (want dees Aurengzeb had tegen sijne Broeders / nae's Vaders overlijden / groote Oorlogen geboert) ten eynde was / het overschot van sijnen hoogen ouderdom / met sijne Vrouw en Kinderen in rust en vrede over te brengen. Maer Aurengzeb wiste wel in wat hooge achtting Emir Jemla was / en dat hy voor een verstandigh / stichtbaer en rijken Man gehouden wierd. Daer en boven kende hy van langer hand / hoedanigh sijne Staetsucht was / en sagh genoegh te boezen / dat hy / by aldien hy sijnen Soon Mahmeth Emirkan by sich had / na de Kroone sou staen / en sich tot Koning over Bengale op-werpen ; daer hy toen slechts Gouverneur over was.

Hier en tusschen sag hy ook wel / dat het gevarelijk sou zijn / hem sijn verzoek te wepgeren. Derhalve sond hy hem sijne Vrouw en alle sijn's Soons Kinderen toe / en maekte hem Mir-Ul Omragh , de welke in dien Staet de Opperste Trap van Eere is / daer een gunsteling kan toe verheven worden. Wat belangt sijnen Soon Mahmeth Emirkan , dien maekte hy Groot Bakchis , het geen seer na by met onsen Groot Meester van de Ruyterij over een komt / en het is het tweede of derde Ampt van Staet / die middelwyle sich geduurigh aen het Hof moet houden / sonder sich dan bezwarelijk van den Persoon des Koninghs te kunnen ontrecken. De Emir , die aen sijne zyde wel sagh / dat Aurengzeb zijne slagh

wel wiste waer te nemen: en dat het ydel en vergeefs sou sijn / om sijnen Soou wederom t' eyffchen: maer het bepligste booz hem sou sijn / sich met alle dese teekenien van vrientschap en eere / en de Heer schapppe van Bengale te ver genoege: en sich hier en tusschen gedurig so wel op sijne hoede en in sodanigen staet te houden / dat / schoon hy niet tegen Aurengzeb kon ondernemen / Aurengzeb ook niet tegen hem sou kunnen in 't werk stellen. Aldus sagh men dese twee groote Ver soonagien d' een met den ander handelen: en bleben de saken in desen staet by na een jaer. Maer als eindelijk Aurengzeb wel sagh / dat sulck een groote Krypshcer sich niet langh in rust sou kunnen houden / en ten leste / so men hem niet geene vzeemde Oorlog belemmert hield / het een of ander / so hem des doene-lyck viel / in het Rijk self sou opwecken en brouwen / so stelde hy hem booz / om den Oorlogh den rijken en machtigen Raja, of Koning van Assam, aen te doen: wiens Lant ten Noorde van Daka is / dat op de Golf van Bengale leyt. Emir Jemla, die veeligt reeds te dooren desen boozslagh had gedaen: en ver trouwden dat het veroveren van dit Lant / hem een wegh tot een eeuwige glorie zou banen / en den klank van sijne Wapenen / en 't gerugt van sijnen naem tot in Sina doen overwapen / vond sich aenstondts gereet tot desen aenslagh. Hy trad dan te Scheep in Diaka, met een machtigh Heer / op eene Hebler / die uyt deselve gewesten komt / en quam / na omtrent iestigh mijlen langhs deselve Noort-Oostwaerts opgebaren te sijn / aen een Kasteel / Azo genaemt / het welck de Raja van Acham den Koningrijke van Bengale, had afhandigh gemaekt / en sedert langen tijd bezeten. Hy besprong dese plaetse / en veroverde deselve in minder als vijftien dagen.

Casteel
Azo ver-
overt.

Daer na nam hy sijnen wegh na Chamdara: het welck d' ingangh en poozte des Landts van den Raja van Assam is / alwaer hy na 28. dagreysens te lande / geduurigh noortwaerts op / aen quam. Aldaer wierd slaggh geleverd / daer in de

Koning van Assam het quaetste had / en was genootsackt te vluchten na * Guer- * anders
guon, de Hoost-stadt van sijn Koningrijk / vier en twintigh mijlen van Cham- Geraghan
dara gelegen. Emir Jemla volgde hem so hoort op de hieken / dat hy geen tijd had /
om

Guerguon ver-
overt en
geplon-
dert.

om sich in Guerguon, gelijk sijn booznemen was/ te versterken: want hy quam in het gesicht der Stadt / binnen vyf dagen tijts. Het geen den Raja dwong / wanneer hy Emirs Krijghs-heyr sagh / in de Bergen des Koninkrijks van Lassa te vluchten / en Guerguon te verlaten / het welk geplondert wiert / gelijk Chamdara gedaen was. Men vond' er seer groote rijkdommen.

te Heyr
van den
Nabab in
grooten
kommer.

Guerguon is een seer fraye Stadt / en heeft boven gemeen schoon vrouwe volk. Middelerwijle ontstont (tot des Emirs ongeluk) het Regen-saisoen meer als gemeen vzoeg. En gelijk de regen in die Gewesten seer groot is / en het gausche Lant ober den tijt van drie maenden bedekt / behalve de Dozpen / die op hoogte zijn gelegen / soo bond d' Emir sich hier dooz seer belemmert en verlegen. Want roen deed de Raja sijn volk uit de Bergen van alle kanten af komen / die het Lant kenden / en in wepnig tijts de lijstocht van het belt wisten te halen: sulx het Krijghs-heyr met alle sijn rijkdommen / eer de Regen tijt ober was / sich in seer groote bekommering bebont / en sonder te kunnen verder boozt trecken / of te rug keeren. Verder kon het niet boozt trecken / ter oorzake van de Bergen / die seer bekommerlijck zijn / en daer zware regen viel. Het kon niet weer te rug trecken / om de selfste regen / en ter oorzake van de slijk: als ook upt oorzake de Raja den weg op veel plaetsen had doen doorsznyden; dewelke een Dijk is die tot aen Chamdera is opgetwozen. Dies hy genootsaecht was op de plaetse in sulck een ellende / den gauschen Regen tijt ober te blijven. Na den welken / wanneer hy sagh dat sijn Heyr vermoeyt / afgemat / en half van honger gestorven was / soo vind hy sich genootsaecht sijn booznemen van verder te trecken te staken / en weder na sijn boozige plaetse te keeren. Maer dit geschiede niet sonder verworsheyt en groote ongemacken / ter oorzake van de slijk / en om vervolgen in den steert / dooz den Raja.

Dan niet tegenstaende alle dese ongemacken / soo keerde hy eventwel met veel glorie / en seer groote rijkdommen weer te rug.

Sijn booznemen was / des volgenden Jaers wederom te keeren / om sijnen aenslagh te vervolgen / naerdien Azo, het welk hy versterkt / en aldaer een sterke Garnisoen in gelaten had / de rest van het Jaer tegen den Raja van Assam kon uithouden. Maer hy was so dra niet in Bengale weer gekomen / of de kroodeloop begon in sijn Leger te ontstaen / die hem en veel duizenden uit dit leven weg rukte.

Met het overlijden van desen Emir Jemla, wert de Mogol Aurengzeb groote lijks van vzeese ontslagen / daer hy mee tegen hem was ingenomen. Ook kon hy sich selven niet bedwingen / van let daer van te doen bliken; want hy seyde vzeelijck in 't openbaer aen Mahomet Emirkan uit: Ghy hebt eenen Vader verlooren, en ik den grootsten en gevaerlijcksten Vriend die ik heb. Dus verre Bernier.

Alfoo wy vele spijsse booz de Mooren opgehouden hadden / ging 't leger daer lustig op te gast. Maer wanneer ieder sijn Cent by ons op soude slaen / so ging het ober al op een kermen en krijten / om den genen / die men miste.

Op 't laetste had de Nabab noch eenen Brieef van den Heer Generael Johan Maerzuiker ontfangen / met verzoek van onse verlossing: gelijk wy ook / na wy den Nabab vijftien maenden in 't Leger gedient hadden / ten laetsten een Waspoort van hem kregen. Wy roeiden dan met de vaertulgen self af / also de meeste Roepers uitgestorven waren / en quamen de vijftienden dagh op Decka, alwaer wy onse twee Timmerluyden vonden / die ons een schoon Schip toonden / dat booz

booz den Nabab gemaekt stont / en acht en twintigh Stucken kon voeren. Zy
 mosten noch een Schip maken / dat vijftien voeten langer kiels had / en daer
 reeds de steven van gerecht was. Zy onthaclden ons seer deftig met al het geen /
 wat sy by konden brengen / en wenschten wel met ons te mogen trecken. Na
 genomen afscheit / traden wy na onse Logge / daer wy seer welkome waren ;
 hoe wel wy daer niet langh mosten blijven / dooz dien de tyt van het vertrek der
 Compagnies Schepen van Ongely, genaecten. Wy vertroocken na een wep-
 nig vertoebens / en dzeven hondert en twintig mijlen baetwaerts aen / en waren
 in het booz by varen te Kashimababar aen / daer Zyde valt. Komende t' Ongely,
 't Hoofst kantooz in Bengale, bonden wy aldaer de Fluit Loosduinen booz ons
 klaer leggen. De Heer van den Broek, schoon het in der nacht was / liet de kolk
 noch eerlijck booz ons opschaffen. Wy bonden daer ook eenige van ons Schuit
 volk / die al over 't jaer weer in dienst waren geweest / en ons hun abontuur ver-
 haelden / hoe sy vier etmael in Zee gezworven hadden / en op 't laetst van de Ra-
 kanders in Zee genomen waren / die hen weder aen de Compagnie leverden. Dese
 Reise / so ter Zee als te Lande / heeft geduurt van 't jaer 1661. tot 1663. in 't laest
 van April.

In 't jaer 1673. ben ick uit Indien, over Engelant (want wy wierden aen 't
 Cilant St. Helena dooz d' Engelse genomen) in Hollant t'huis gekomen.

E Y N D E.

Het Koninkrijk van A R R A K A N.

Het Koninkrijk van Arrakan wort by Niclaes Pimenta Orrakan, by de Portugeefe Arrakaon, by Coesar Fredrik Rachim, en by andere in 't kozt Rakan genoemt / na den naem van sijne Hoofst-**st**ad / en anders ook Mog. Het vaelt ten Weste aen 't Koninkrijk van Bengale, ten Ooste op de kust aen dat van Pegu, en ten Noorde aen dat van Aua. Het strekt sich niet verder langs de kust / dan tot aen de Kaep Nigraës, also by de Portugeesen genaemt; waer na het Koninkrijk van Pegu volgt; maer springt bezre Landewaerts in.

De Hoofststadt is Arrakan, gelegen volgens Maginus, op den Bliet Chaberis, omtrent dertien mylen van Zee / en voorzien met een seer sterck Kasteel. d'Andere plaetsen op de Zee-kusten van Koromoria, Chubobe, Sedoa, Xara, na by de Kaep van Nigraës, en de Haven van Majaeni. Behalven dese Plaetsen heeft men veele Steden te Landewaerts in / en insonderheyt twaelf met seer schoone Paleisen.

Anau.
Tr. 2.
Merold.

Jarrik maekt Arrakan Volk-rijker / als Lissabon. In Arrakan is ook een Plaetse Diange genaemt.

Het Gewest van Arrakan heeft grooten overbloed van Granen / insonderheit van Rijs; beneffens veelerley aert en boom-gewassen; en wijkt in vruchtbaerheid en zoetheit van Lucht voor Bengale niet; de lijftocht is 'er redelijk koop. Men heeft 'er / als ook in het Koninkrijk van Pegu, eenen Dyank van Rijs gemaeckt / Pamplis genaemt. d'Inwoonders gaen met het boben lijf tot aen den middelbloot / en hebben het onder-lijf met een katoen en sijde kleed bedekt / en dragen over al aen 't lichaem veele sier aedsen van Gout en edele Besteenten.

Volgens Od. Barbosa heeft de Koningh van Arrakan veel Silvers: hout een groot getal van krijgsknegten / en bezit meenigte van Peerden en Olifanten / die hem uit het Rijk van Pegu worden toegebragt. Hy hout eenige Gebuur-volken met geweld onder gehoorzaamheyt en schatting; leeft boben maten wellustig; en heeft in alle sijne Steden Paleisen; maer onder andere twaelf voornamen / gestoffeert met Doelen / Tuinen / Boongaerden / Vrucht-boomen en Bloemen van allerley slag: beneffens meenigte van Vrouwen in ieder / dewelke hem in sijne geilheit ten dienste staen. Des Jaers sestien hondert en dyle / verbrande in Arrakan des Konings Hof en Vrouwen-timmer / met dyle hondert Sp-wijven: als ook veelerley Oorloghs-tuigh. Ieder Stedehouder of Stadt-voogt kiest alle Jaers twaelf dochters / geboren in een selven jaer / en doet haer op 's Konings koste in de selve Paleisen tot aen het twaelfste jaer opboeden / en in singen / danffen en spelen op speeltuigen onder wijfen. Aldus heeft men 'er altyt Vrouwen van allen onderdom.

Op het einde van ieder jaer brengh een legelijck Stedehouder sijne 12 maegden by den Koning. Dan doet de Koning haer wasschen: daer na in seer wit katoen gewaet kleden / waer op men den naem van ieder / met dien van haren Vader en geboorte plaetse / schrijft. Eindelijck doet men haer des uchtens vroeg / met nuchteren mage op een plat / in de Sonne - schijne stijgen / en aldaer tot op den middag blijven: zulkis haer door de hitte der Sonne 't zweet by den lijbe neer loopt /

loopt / en door de klederen dzingt. Voorts verandert men haer van kleding / en brengt de bezwete aen den Koning / die de selve d'een na d'andere rieht / en de gene / dewelke qualijk riehen / aen sijne tegenwoordige Edelen geeft / tot een teeken dat de Dochteren hen toekomen. Maer hy hout de greenen voor hem selve / welker kledingen wel riehen. Men wil dat dese proeve de gene doet uytmonsteren / dewelke gesont zijn. Aldus brengt men den Koning alle Jaers uit de 12 Steden hondert en vier en veertig Dochters. Daer sijn veel andere Paleysen / dewelke om de nabijheit tot den Jagt gemaekt zijn: en andere / daer men verscheide spelen en prachtige Gastmalen met maetzang aenregeet.

Soo Willem Merold getuigt / trouwt men daer gewonelijken met sijn eegen Suster; naerdien in den beginne der werelt d'eerste mens en sijne kinderen aldus souden gedaen hebben. De Koning en Inwoonders sijn Afgodisten / en hebben groote kerken / gewijd aen hunne Afgoden; dies niet tegenstaende mogen Perlianen, Mooren en Arabieren, aldaer ook hunnen Godsdienst plegen. De Lijken / na de wijze der Indianen, verbrandense.

Des Jaers sestien hondert ses en veertig / overleed d'oude Koning van Arrakan, als wanneer de Gemeente tot verkiefsingh van een anderen Koningh opstond / en wilde d'een desen / d'andere genen tot Koning opwerpen. Men wierd eindelijk eens / en maekte des overleden Koninks natuurlijken Soon Koning / en droeg dien 't Rijk op. Het Rijk des ouden Konings wierd na 's Lands wijze ten vuure gebragt / en met et'ijke duysent ponden Sandelhout verbrant. Seker zwarte Sikje bemoelde zich te dier tijde meest met alle dagelykse voorvallende Rechtsplegingen / die alle by den selven wierden afgedaen. Zangma was de derde Persoon in 't Rijk; nam het Tresorierschap waer / had het Opper-gezag over de Mooren en Moorsche Bandellen of Havenen; en was Ondersoeker der aenkomende en afvarende Schepen.

Omtrent des jaers sestien hondert vijf en vijftig wierd het Rijk / gedurende des Conings minder-jarigheid / voornamelijk door de Grooten bestiert. Seker Karengeri was de tweede Persoon in 't Rijk.

Dolgens Jarrich, noemt en tijtelt de Coning sig selven in sekere blyef aen een Jesuit; De Magtigste en Grootste Koning van Arrakan, Tipara, Chacomas, Jangoma en Bengale, Heer van Pegu. Hy besit ook 't Eiland van Sundiva, ligt onder het vaste Land van Bengale gelegen. Des Conings Gom / die des Jaers sestien hondert en vijf Regeerde / was Korangarim genaemt / de voornaemste Prins van alle de Grooten.

Des Jaers sestien hondert twee en vijftig / wierd de jonge Coning gekroont. Hy ontfloeg alle d'Onderfaten / den tijt van drie jaren / van alle tollou / schattingen en raderpen; uit oorzaak sy door de schattingen sijns Vaders seer verarmt waren geworden. d'Opperste Secretaris des Conings is Roefepaly genaemt / een Persoon van groot aensien.

In Arrakan hebben d'onzen een Logie / en houden aldaer eenen Opper- en Onder-koopman / twee Assistenten / twee Colken / een in de Bengaelle, en een in de Moorse Tale; beneffens verscheide andere dienaers. De Swarten dienen voor Koelys of dragers. d'Inwoonders self bebaren de Cust van Koromandel, en andere plaetsen.

Sedert veele Jaren herwaerts heeft d'Oost-Indische Maetschappye op Arrakan, met 's Conings bewilliging / op sekere voorwaerden en beding / handel gezeven / en aldaer een Cantoor en Logie gehad; hoewel die by wijle door 't een

en ander kraakel en geschil is gestoozt en verhindert: Insonderheit omtrent des jaers sestien hondert drie en vijftig: als wanneer de Hooge Raden van Indiën op Baravia te rade wierden / met den Koning / onder voordelijke voorwaerden / weder in een nieuw Bredde verbond te treden / en dien volgens / gelijk voor heene / aldaer een Cantoozen Logie op te rechten / ten einde alleenlijk en insonderheit / uit dit overvloedelijk Rijs land / sich als van een seker Magazijn te kunnen dienen; als ook om meenigte van Slaven / Wasch en andere koop-waren / voor de Gewesten van Molucka, Amboyna, Banda, en andere te bemachtigen. Dies sp derwaerts sekeren Persoon afvaerdigden / die de Bredde op matelijke en volgende voorwaerden met desen Dozt volkomentlijk des selven Jaers quam te treffen.

I. Eerstelijken: alle vorige zaken, die haer wederzydelinx hebben toegedragen, te vergeten en uit de gedachten te roejen, als of zy noit geschiet waren.

II. Te herstellen de Nederlanderen, ten getale van zeven, die ontrent Ongely op den Ganges onverziens zijn overrompelt: beneffens een Sloep, na Arrakan vervoert. Dies souden drie hunner aldaer by de Logie verblyven, tot dat de Koning de rest van sijn volk sal bekomen hebben.

III. Een scherp verbod op hooge straffe aen des Konings Vloot of Krijgs-heir te doen, dat men onse Sloepen en Vaertuigen, soo wanneer sy aldaer ter Reede liepen, of op den stroom Ganges, of op andere plaetsen ontmoeten, vry en onbekommert sal laten varen.

IV. Onse Schepen ter eerster aenkomste met ervaren Lootsen, om deselve binnen te krygen, en met Galiassen om op te boegseeren, te sullen voorsien.

V. De Brieven van den Hoogen Raet op Baravie, aen haer Majesteit houdende, door onsen Kapitein datelijken te mogen overhandigen, sonder drie of vier weken, of eenigen tijd in de Logie te bewaren, als of daer niet sonderlings aen gelegen, en 't selve by den Koning aengenaem was.

VI. Wanneer ook de Kapitein midlerwyle den Koning voor te dragen of te verfoeken heeft, sal den selven altijt gehoor verleent worden, om hem sulks mondelings bekent te maken, het zy by gehoor verleening in 't openbaer, of, soo hare Majesteit geen openbaer gehoor geeft, te mogen in de binnen Pas verschynen, en gehoord werden.

VII. In alle des Konings Landen, soo in Arrakan, als in Bengale, te Water en te Lande, nergens uitgesondert, een vredigen en onbekommerden Handel te genieten: in alle soodanige goederen en koop-waren, als Slaven, Rijs, Wasch en andere, die op ieder Plaetse komen te vallen, en den onsen oirbaer te zyn, geene uytgesondert, van wat natuur deselve ook mogten zyn. Daer en boven noit gehouden te zyn eenige Schiltwachten en Verspieders omtrent de Logie te gedogen.

VIII. Te mogen handelen en onderhandelen, met alle Persoon, 't zy van hogen of lagen staet, als den onsen sal goed dunken en te rade worden, zonder, gelijk voor dezen meermael ten tijde van Loscorosy en andere Grooten is geschiet hen op te dringen eenige goederen, en ten diersten prijse uyt hunne handen alleen, na hun welgevallen te mogen kopen, daerse anders by gemeene personen tot minder prijse kunnen bekomen worden.

IX. Niet alleenlyk op alle plaetsen en met alle goederen vryelijk te mogen handelen; maer ook vry en buyten lasten van Tollen, Raderyen, of Sionkans, 't zy hoe men die noemen mag, soo wel van d'aenbrengende goederen en koopman-

schappen.

schappen, als van Inlandsche, dewelke d'onse in Bengale en Arrakan, of op eenige andere plaetsen, onder 't gebied van hare Majesteit zouden komen handelen en vervoeren.

X. Onse Schepen naer ons welgevallen te mogen lossen en laden, sonder eenige befoeking of oppassing te gedogen, noch onderworpen te zyn, inzonderheit op Schepen der Slaven; maer deselve te mogen inkopen en afschepen, gelijk tot den Jare sestien hondert acht en dertig in gebruyk is geweest. Dat is alleenlijk wanneer de Slaven ingescheept zijn geworden, deselve nu weder besogt sullen worden, door 't volk des Koutewaels Roos, Zangua; en dat om gene Manquijns of die d'Inlandsche tale spreken konden, en omtrent de seven Jaer in uwe Majesteits Rijk geweest zijn, te vervoeren. De sulke vindende, sullen datelijk weer andere in des selfs plaetse gegeven worden.

XI. Ons geld, volgens waerdye, zoo in wisseling van aldaer gangbare munte, als tegen verruiling van koopmanschappen, zonder daer op te verliezen, te sullen aengenomen worden.

XII. Den onsen een bequame, ruyme en wel-gelege plaetse, om de Logie, pak en slaven huys te stellen, te verlenen: alwaer zy genen brant van andere wooningen daer ontrent onderworpen zijn.

XIII. Wanneer d'onfen binnen by hare Majesteit verschijnen, altijd hunnen eygen Taelman of Tolk dicht by hen te hebben, om door den selven haer, 't geen zy te verfoeken hebben, bekend te maken.

XIV. By verschyning voor den Koning, de behoorlijke eerbiedigheit, volgens gewoonte te doen, sonder door den Koutewael en andere, na hun welgevallen, en den onsen tot groote ongewoonte en walging in spot van eenen iegelijk tot voor den Troon, getrocken en gesleurt te worden.

XV. De Koning, tot verssekering van den vryen en onbekommerden Handel, soo in Arrakan, als in Bengale, sal bondige en vaste Firmannen verlenen, en te gelijk datelijken door tromslag over het geheele Landt laten verkondigen en uytroepen.

XVI. De Koning sal den onsen mee ter hand stellen alle de Kinderen, die door hen sullen aangewesen worden, en voorhene by Inlandsche Vrouwen van tijd tot tijd geteelt zijn: te weten: het Kind van Adriaen vander Stel; het Kind van Bastiaen Jacobs, twee Dochters van Jan d'Engelsman; een Dochter van Klaes Hermans Bisschop. In 't Paleys der Koninglijke Stadt Arrakan, den twee en twintigsten van Lentemaent 1653.

Doozts wierd d' Opper-koopman David Verdonk, tot Opper-hoofst van 't Cantoor gestelt: en neffens hem als tweede Persoon / tot Onder-koopman Gerrit van Voorburg. Men boegde daer by / ten dienste van de Maetschappye / twee Assistenten: twee Tolken / een in de Bengaelsche, en een in de Moorsche Tale: beneffens eenen Onder-Barbier en Soldaet / om met een als Botteller gebruykt te worden.

De koopwaren / dewelke d'onfen in Arrakan bekomen / bestaen voornamelyken in Ryjs / Wasch en Slaven / die na Banda, Molucka, Amboyna, Batavia, en andere Gewesten / ten dienste der Maetschappye / verboert worden. d'Onsen / om meerder Slaven en Wasch te bekomen / als in Arrakan self valt / doen jaerlijks een Besending (onder behoorzijken Firman van den Coningh) na Diange, die zy tegen koopmanschappen bezurplen / ofte met gereede penningen in-kopen. By na gene bysondere koopmanschappen worden by d'onfen in Arrakan

Koopwaren van Arrakan.

rakan geboert / en by d' Inwoonders getrocken: dies men daer meerendeels met gereet gelt / als insonderheit Provintie-daelders / moet te merkt gaen. Alleenlyk zend men derwaerts eenige Catoene-lywaten / Peker / Kori / Kust-pzer / rond en geen Claveftael / Amfoen de Parnam, in Bengale gekocht / Sandelhout / hoewel weynig / goutleere Boek-Spiegels / grove Porceleine kopjes / daer de Sinesen uit eeten / en Vermiljoen.

Omtrent des jaers seftien hondert vijf en seftig / had de Maetschapppe de Vogle heimelyk gelicht / uit vreesse van dooz den Prins van Bengale of Grooten Mogol berooft te worden / die het selve Ryk met Oorlog dreigde : en daer toe bystant van Batavia versocht.

Sedert lange jaren herwaerts / heeft men altijt in het Koninkrijk van Arrakan, of Mog, eenige Portugeesen gehad / en neffens hen een groot getal van Mefticen, of Chyften slaven / en andere Eranken, uit alle Oorden by een geraept. Aldaer was de her tret en toevlugt der vluchtelingen en ballingen van Goa, Ceilon, Cochin, Malacka, en van andere plaetsen / die eertijds de Portugeesen in Indiën bezaten. Luiden / die hun Clooster verlaten hadden / die twee of drie-mael getrouwt waren / dieben / robers en moordenaers waren aldaer het meeste geagt: die aldaer een verfoepelyk leven / en geheel en al onwaerdigh vooz een Chyften / lepden; ja zy verbleven eindelyk so vrez / dat sy elkanderen dooden en vergaben / sonder daer ober gestraft te worden; en matsten hunne eygen Kercken-leeraers ter neer / hoewel die by wijle niet beter waren / als zy zelfs.

De Coningh van Arrakan, upt een gestadige vreesse vooz den Mogol, hield hen tot bewaernis van sijne Grens-plaetse / een Haven / Charigan geheten: gaf hen Lant / en liet hen leven en omspringen / na hun eigen welgeballen. Hun gewoonlyke hanteering en ambacht was roben en kapen / met sekere kleine ligte Galepen / anders Galeassen genoemd. Sy dede niet anders / als de zee van dien kant op roof ober en weer kruiffen: voeren in alle de Rivieren / Canalen en Scheuten van den Ganges; en tusschen alle de Eplanden van Neer Bengale; en boozden dikwils tot twintig en dertig mijlen te landwaerts op: plonderden / beroofden en vernielden geheele Dorpen; maekten mannen en vrouwen / so grooten / als geringen / tot Slaven; en verbranden al het geen / dat sy niet konden mee krijgen. Te deser oorzake siet men heden in den Mont van den Ganges soo veele fraye Eplanden woest / die eertijds seer volk-ryk waren: alwaer men nu niet vind / als wilde Beesten / en insonderhept Cppers / in plaets van Inwoonders. Met dese groote meenigte van Slaven / die sy aldus van aller wegen gevangen kregen / gingen sy aldus te werk. Sy hadden de stout en onberfaegtheit / d'oude lypden / daer sy niet mee wisten te doen / te komen in het selfste Landt verkopen. Alle d'oberlge bewaerden zy tot hunnen dienst / en om daer Roepers en Chystenen van te maken / gelijk sy zelfs waren / doende hen groote martelarye en pijn aen. Sy verkochten hen ook aen de Portugeesen van Gou, Ceilan, Sint Thomé, en aen andere / en self aen den geenen / die in Bengale te Ogouli gebleven waren / die sich aldaer met der woon quamen neerslaen / met toestaen en believen van den Grooten Mogol Jehan Guyre, Grootbader van den tegenwoozdigen Mogol Aurengzeb, die hen gedoogde / om den koophandel / en upt oorzake by de Chystenen niet hate: en dooz dien sy beloofden den Golf van Bengale van alle zee-roberpe te supberen.

Dese Zee-robers waren ook d'oorzaecke / waerom de Mogol Chah-Jehan, by de Chystenen van Ogouli werd vertoont: want als hy bemerkte / dat sy met

met de Zee-robers hielden / om den naem der Franken verbarelijk te maken / en hun huyfen met Slaven vol te proppen / die sijne eppen Onderdanen waren / soo verwoefte en verdelgde hy hen geheel en al / en perste het eerst met schoone woorzen en dreygementen soo veel gelds af / als hy kon. Dan als sy halssteyrig hem sijn eyfch begonnen te weygeren / soo deed hy hen belegeren / en alle / tot het minste kind / en Priesters en Geestelijken / na de Stadt Agra, daer de Mogol sijn Hof houd / verboeren : het geen deerlijk om sien was. Al- daer wierden sy alle tot Slaven gemaekt ; maer fraepe Vrouwen en Dochters in het Serrail, of Vrouwen-timmer opgesloten : en d'oude / en andere / onder verschepde Omrahs verdelst / en klepne knechjes Hof-dienaers gemaekt / en besneden. De meeste oude Luyden verlochenden hun Geloof / upt schryck van de dreygementen / die men hen dagelijx deed / van hen onder de Olifanten te werpen : of wierden dooz schone beloften verleyt.

Dese selfde Zee-robers hebben / kort vooz het verwoefsten van Ogouli, den Onder-Koning van Goa aengeboden / hem vooz den Koning van Portugael, het gantsch Koninkrijk van Arrakan in handen te willen leveren ; hoewel die / naer men seyt / dese aenbieding / upt vermetelheyt en jaloersheyt / affloeg / en wilde hen geen hulpe toefenden : dewelke seker Bastiaen Consalves, (die ter dier tijd als Overste over dese Volken gebood / en soo machtigh en aensienlijk was geworden / dat hy een van de Dochters des Konings van Arrakan ten Wyve nam) hier toe verfocht : want dees kon in sijn gemoet niet krijgen / dat een man van sulken geringen geboozte / als dees Bastiaen Consalves was / soo groot een aenslag en werk sou uitrechten.

Dese selve Zee-robers hebben sedert veele jaren / geduuriglijk den Grooten Mogol veele moeite in Bengale g'vrouwen / en gedwongen aldaer althids meenigte van Krijgs-besettingen aen alle Dozden op de wegen te houden : als oock meenigte van Krijgsvolck / en een klepne Bloote van Galeassen / om hunne Zee-roberpen te dempen. Dies niet tegenslaende hebben sy noyt het roben en stroopen / tot diep te Landwaerts in / gestaect ; ja lachten met dit gantsche Krijgsheyt des Mogols : want sy waren soo stout en vaerdigh op de Wapenen / en op het bestier der Galeassen bedreven / dat vier of vijf van hunne Galeassen / sich niet ontsagen veertien of vijftien van des Mogols Schepen aen te tasten / dewelke sy oock vermeersterden / verdelgden / en namen / of in de grond boozden. Chah-Hestan dan liet het oog / op sijne komste in Bengale, over dese Zee-robers gaen / en nam een besluyt / om het Land van dese Pest der Volken / die het selve zedert langen tijdt verwoeft hadden / te verlossen. Sijn booznemen was / na dit bezicht te hebben / verder te trecken / en den Koning van Arrakan aen te tasten en te beooslogen / volgens d'ordze van den Grooten Mogol, die / het koste wat het wilde / sich over het bloet van Sultan Sujah sijn Broeder / en over sijn gansch geslacht wilde wreken : het welk dooz de Koningh van Arrakan seer trouweloos en wreedelijk gehandelt was : wanneer Suja upt Bengale in den Oozlog / over het besit des Rijks / tegen sijnen Broeder-Aurengzeb, na Arrakan geblucht was. Maer dewijl Chah-Heskan wel wiste dat het onmogelijk was / de Ruyterpe / ja selfs het Voetvolck niet / van Bengale en Arrakan te Lande te doen trecken / upt oorzake van de meenigte der Canalen en Riblieren / die op de Gzenfen leggen : en ten anderen / dat de Zee-robers van Chatigan machtigh genoeg waren / om het oberboeren der selve te beletten / soo bond hy raedsaem / de Hollanders in sijnen aenslagh tot bystant te verfoecken / en sond
een

een Ambassadeur na Batavia, met volkomen macht / van op sekerere Condi-
 tien met den Generael / de Heer Johan Maetsuiker te handelen / om sich gesa-
 menderhand van het gantsch Koninkrijk van Arrakan Meester te maken. De
 Generael / die dit werk niet voor onmogelijk aensag / en dat men door dit mid-
 del geduurigh meer en meer den naem der Portugeesen in Indien soude vernietig-
 gen / en de Compagnie daer groot voordeel sou by vinden / sond twee Oorlog-
 Schepen na Bengale af / om de Krijgs-troepen in het overboeren tegen de Zee-
 robers te beschermen. Dan voor d' aenkomste van dese Schepen / ging Chah-
 Hestkan aldus te werk. Hy deed een groot getal van dese Galeassen verbaerdig-
 gen / om het Krijgs-heer over te boeren / en dreygde de Zee-robers te verdel-
 gen / en geheelijc upt te roepen; en maecte hen den aanslag bekent / die Au-
 rengzeb op Arrakan had; als ook dat een sterck Krijgs-heer van Hollanders na
 by was. Dies / soo sp wijs waren / moesten sp op hun eygen behoudenis den-
 ken. Voorts boegde hy daer by: Indien sp den dienst des Konings van Arra-
 kan wilden verlaten / en den Grooten Mogol Aurengzeb komen dienen / hy
 soude hen soo veel Landts in Bengale geben / als sp souden willen hebben / en
 daer en boven eens soo veel Soldye / als sp by den Konig van Arrakan gehad
 hadden.

Dese Zee-robers / 't zy krowogen door dese dreygementen / of verleyt door de
 groote beloften / of upt dreefe voor straffe / die zy van den Koningh van Arra-
 kan, over het ter neer matsen van eenen voornamen Bevelhebber / te verwach-
 ten hadden / begaven sich in veertig of vijftig Galeassen / en staken na Bengale
 over / en quamen Chah-Hestkan toeballen. Dit geschiede met sulck een haesten
 en plen / dat zy naeuelijc sich tijt gaven / om hun Vrouwen en kinderen / en het
 kostelijcste dat sp hadden / in te schepen. Chah-Hestkan ontfingh hen met open
 armen / bewees hen dupsentder ley lief koserpen / plaetste hunne huysgesinnen in
 Daka, en deed aen hen groote Soldyen geben. Voorts deed hy hen t' effens met
 sijn Krijgsheer het Eiland van Sondiva, dat in handen des Konings van Arra-
 kan was gevallen aen tasten en veroveren / en van daer met het gantsch Krijgs-
 heer van Ruyterpe en Doet-volk na Chatigan trecken.

Ter selver tijt quamen aldaer de twee Hollantsche Oorlog-schepen van Bata-
 via aen. Maer Chah-Hestkan, die geloofde / dat hy voortaan lichtelijc sijn voor-
 nemen / sonder deselve sou kunnen volboeren / bedankte de Opperhoofden der
 selve; die hier over niet wel in hunne schik waren. Wat de Zee-robers belangt:
 wanneer nu Chah-Hestkan hen en hunne huysgesinnen had / sonder hoope van
 sig oit weer in Chatigan te kunnen herstellen: en als hy sag dat sp niet meer kon-
 den uitwerken / so dreef hy met alle de groote beloften / die hy hen gedaen had / de
 spot / en handelde hen gelijk zy verdient hadden / en liet hen geheele maenden na
 lopen / sonder te betalen / of aenschouw op hen te nemen. Voorts veroverde
 Chah-Hestkan het Lant van Arrakan, en bracht het onder gehoorzaamheit van
 den Grooten Mogol.

Het Koningrijk van
MARTAVAN of MARTABAN.

Het Koningrijk van Martavan of Martaban, alsoo na sijne Hoofst-stadt gesnoemt/ grenst ten weste aen dat van Pegu: ten ooste aen het Koningrijk van Tanassery, te landwaerts in aen dat van Jagoma en Tanu; sulx Jagoma aen d'eene sijde het naeste van allen ten ooste is: en spoelt aen d'andere sijde de Golf of Zee-boesem van Bengale vooz by het selve.

De vooznaemste Zee-haven en Hoofst-stad is Martavan, gelijknamigh met het gansch Koningrijk / gelegen drie of vier dagh reizens te water over Zee van de Stadt Pegu, op sesten / of / volgens Herbert, of vijftien graden Noorder bzeete / die de selve vooz d'aloude Stad Triglypton van Ptolomeus wil gehouden hebben: hoewel Kastala Pegu vooz Triglypton houd. Zy strekt west en oost/ en is seer fraep en volk-rijk.

Volgens Linschooten is Martavan het einde van Pegu, en het begin van Siam. De plaetsen Re, Tagala en Tauay, dewelke by Barros onder Pegu worden gebragt / behooren onder Martavan.

De lucht is 'er getempert en gesont / en geboelt noit daer semant hoofst-pijn. Ook weten d' inwoonders van gene Artzen: want sy dier niet van noode hebben. Het Lant was 'er voozheene so vruchtbaer / dat men alle jaers dziemaet den oogst versamelde / en vijftien Schepen met Rijs alleen na Cochín, en vijftien na Malacka versond. Ook wort 'er veel Oly van Sesamos of Jujoline geslagen / en van daer verboert. Men heeft 'er wonder veel vrugt-bomen / als Citroen / Limoen / Orangje / Vijgen / Peeren / Kastanien / en meer andere Bomen / in Europe onbekent. By na alle de krupden en heesters zijn 'er welriekend en heelsaem. Daer zijn veelerlep Roosen / en de hier lantsche seer ongelijk: ook meenigte van Pijn-bomen / die om hare fraepheyt en hooghte boven alle de kroone spannen: want eenige zijn schier 20 ellen hoog. Ook is 'er insonderheit seker onvergankelijck hout / Teka in de tale des Lants genoemt / dat by d' Inwoonders hoogh wort geacht. Hout / dienstig tot den Scheeps-bouw / is 'er mede geen gebrek: sulx jaerlijx daer 20 Schepen kunnen gemaakt worden. Martavan geeft oock veel Kokus-noten en Zupker-riet; en het geheel jaer dooz Koren / Peul vruchten en Moes-krupden. De Boffchen voeden Hertten / Wilde Swijnen / en Ossen: en de Stroomen en Beeken leveren Fisch in overbloet upt. Men heeft 'er rijke Mijnen / niet alleenlijck van Loot / Stael en Koper; maer oock van Silver en Gout. Ook worden 'er veele Kobijnen gegraven. Daer valt oock sijn Lak / by de Persianen en Indianen Laco Martabani genoemt.

In Martavan worden zekere groote Potten of aerde Daten gemaakt / Martavanen genaemt: welker eenige twee Dypen houden. Men gebrupkt deselve seer veel dooz geheel Indien, om water / olve en wijn in te doen / wacr over sy oock seer in Portugael begeert sijn / om op de Schepen te gebrupken / die na Indien gaen. Soo Barbosa schryft / zijn deselve van Porcelein gemaakt / en zwart vernist / en hoogh geacht by de Mooren, die deselve vooz de beste koopmanschap / die sy bekomen kunnen / van daer verboeren. Dooz de bequacm en veilsaheit der Haven / is op dit Gewest een groote Schipvaert en Koophandel; als van Kochin,

Het Koningrijk van MARTAVAN.

chin, Negapatan, Sint Thomé, Mussalapatan, Bengala, Reytava, Tanassary, Junealao, Achem, Malacka, en van andere oorden.

Martavan stont boozhene onder den Koning van Pegu; hoe wel het by ouds een wettigen Coning had / met name Benhalay. Te dier tijde was het een seer bloeyend en rijk Gewest. Maer na de doodt des Conings van Pegu, heeft den Koning van Siam het ten upterste / benessens dat van Pegu, door den oorlog berdelgt. Hier door quamen de meeste Inwoonders te sneubelen: d'overige ten getale van ober de twee hondert dupsent / namen hun schupl-plaetsen in de Boschen / of hun wooningen / als wilde beesten / om 't lijf te behouden / op 't Ge-

bergte. Dies niet te min besat de Coning / met name Benhalay, een man / hoog op sijne dagen / des jaers vijftien hondert negen en tnegentig / op de Zee- / kust twee Steden: derwaerts hy met synen Hebe geblucht was.

Het Koninkrijk van

T A N A S S E R Y.

Dit Gewest of Coningrijk wort by eenigen / als Juan de Barros, Od Barbosa, Willem Merold, en Barthema Ternassery of Ternassari, by Linschooten Tanassarin, en by Jarrich Tanassery geheeten / na den naem van sijne Hoofst stad / of lieber na eene Zee-haven in dit Coningrijk van Martavan: en ook aen Pegu.

Dolgens Merold is Tanassery de naem alleen van een Haven in dit Koninkrijk. Zou Od. Barbosa schrijft / is dese d'eerste Plaetse / de welke men vind / naest aen het Coningrijk van Pegu, of lieber van Martavan. Na welke Plaetse / een streke langs de kust van 6 mijlen zuidwaerts / daer na seven en een halve oost zuid oostwaert aen strekt de kust tusschen twee Eilanden inwaert tegen eenen zee-boesem aen / alwaer de Stad Tanassary is: aen welken oort het Lant niet boven ses mijlen breete heeft; dese Stadt leyt 175 mijlen van Bengale. Dit Lant geeft veel diergelijke granen en vruchten / als in Europa vallen / als Oranje-appelen / Limoenen / Citroenen / Citrullen / en andere: als Appelen / Peeren / en veel Cokos-noten Wijn / volgens Linschooten, by d' Inwoonders Nype, of Wijn van Tanasserin genoemd / die soo krachtig is / als onse Brandewijn. Daer valt veel Boom-wol en Sijde. Men heeft 'er groote meenigte van Koepen / Schapen / Gelten / Wilde Swijnen / Rheen / Hertten / Hazen / Wolven / Civet-katten / Leeuwen / Pauwen / Valken / Rengers / witte en andere Perketten / van seunderlepe kleuren / Hoenderenen Kalkoenen.

Men heeft in dit Gewest ontallijke veel Zwijnen / dewelke voort teelen / sonder men daer eenig beer of mannetje vind: gelijk ook d'onzen door erbarens hebben bevonden: want eenige van de moer afgenomen / en in 't Schip geset / hebben / na verloop van ses maenden / jongen geworpen: sonder daer een beer of mannetje by was geweest. d'Inwoonders zijn half blank. De Hepdensche Indianen eeten allerlepe vleesch / uytgesondert koepen vleesch. Sy drincken seer geerne gesuikert water: slapen op seer fraeye bedden / van katoen of sijde: draagen katoene of zijde klederen / slapers gewijse / en aen d'oozen edele Gesteenten. Zy schrijven op papier / en niet op bladen van boomen / gelijk meest alle d'andere Indianen. De vrouwen worden 'er verbrant na de mans doot. Maer de Mooren begraven de Lijken der overledenen. Dese Plaetse is als de Merkt en Stapel van het geen dat van Pegu en Siam wort gebracht. De Portugeesen hadden eertijts op dese plaetse grooten handel. Heden hebben d'onzen aldaer een Faktorie. Men vind 'er veele menschen uyt verschepde oorden van 't Ooste / ten koophandel van allerlepe waren.

De Coning van Tanassery, so Linschooten getuygt / bracht eertijts hondert Olifanten / en hondert dupsent man te belde / soo hoos als Doetvolk. Dolgens Barthema was dit Coningrijk eertijts schatbaer aen den Coning van Siam: daer na op sich self: raekte namaels onder den Coning van Pegu, als te voore is verhaelt / en wiert eyndelijck weer gebracht onder gehoorzaamheit des Conings van Siam. Wat belangt den Godtsdienst: sommige zijn Mahometanen: andere Hepdensche Indianen.

Het Koninkrijk van

B E N G A L A.

Het Koninkrijk van Bengala, also na sijne Hoofst-**st**ad genoemt/ is gelegen in Indien, buyten den stroom de Ganges, en paelt aen het Koninkrijk van Orixa, na by den Ganges, en aen dat van Verma, Arrakan en Golkonda. Des selfs zee-kust/ volgens Juan de Baros, begint aen de Caep van Segogora, of de Caep dal Palmas, en eyndigt aen de Stad van Chatiguan, gelegen op de Noor-**der** bzeete van twee-en-twintig graden. De selve kuste strekt in de lengte tot tue-**gentig** mijlen.

De Indische Zee maekt een grooten Boesem of Inham in dit Land/ dewelke gemeenlijk de Golf van Bengala wordt genoemt/ en streckt van de Caep van Kommorin of Siecapura, gelegen op acht graden Noor**der** bzeete tot aen de Stad Chatiguan. Op dese kust/ dewelke met veele klepne stroomen doorsneden wort/ leggen de Koninkrijken van Bisnagar, Golkanda, Bengala, Arrakan, Pegu en Tanassery.

Het Koninkrijk van Bengala wort by eenigen in drie deelen verdeelt: te weten/ in Prur**op**, welk binnen den Ganges leyt: in Patan, buyten den Ganges gelegen: en in Bengala, eigentlijk en in 't besonder also genoemt: by de welke van eenigen het Koninkrijks Mogos wort geboegt.

De Hoofststadt des Koninkrijks is Bengala, gelegen op een lustigen oort: niet aen de zee kant; maer op den Ganges twee dag reizens van synen mondt/ en is vooz**sien** met een bzabe Haven. d'Andere Steden zijn Chandekan, Siripur, Bakala, eertijds Hoofst-steden van so veele Koninkrijken. De Coning van Bakala was des jaers 1600. acht jaer out/ en sou trouwen de dochter des Conings van Chandekan. Daka is de upterste Stad van Bengale, op den oever der zee. Chatigan leyt aen den Bliet Kosmin, in een der Koninkrijken van Bengale, genaemt Mogos. Chatigan stont eertijts onder den Coning van Arrakan, en had aldaer een Kasteel onder bewaring van eenen Onder-Koning. Dianga is eene Stadt in de Haven van Chatigan: alwaer de Schepen uyt Indiën aenkomen.

Men heeft 'er ook de Stad Duracka, Gullo, of Goli, of Golin, met een Haven/ gelegen ontrent dertig mijlen van den mont des Ganges: hoewel op des selfs o**er**. d'Andere Steden zijn Cernouen, Mazziza Halabassa, Gourum, Battana, Banara, veertig dupsent schzedes Noor**tw**aerts van Gour, en ontrent 100. van Halabassa, als ook Tanda, Patana: Janganat, gelegen op den zee-boezem van Bengala, Raiemahoe, of Ragiemahol: alwaer vooz eenige jaren Hylus Chasausa, des Mogols zoon/ zijn verblijf had. De Portugeesen hebben aldacr wel eer een Colonpe of Volkplanting gehad/ en een Kerke/ gewijd aen de Maegt Marye.

De wegh van Bakala, na Chandekan is seer lustigh en aengenaem in 't oogh. De oevers van verscheide en bzede stromen/ die men langs moet varen/ en kudde van kroepen ter weyde gaen: ginder wyd-streckende Rijs-velden: Ja zijn de Slooten en Beken der wijse met geboomte obergroeit/ dat de Son op 't heetste naeulijx met sijne stralen daer dooz kan spelen. Men siet 'er zwermen van Bpen aen de tacken der boomen hangen: en Apen van den eenen boom op den ande-**ren** spzingen. Ook zijn de Landstreken o**er**al wonder bzuchtbaer van Supker-**riet**/

et / en seer lustigh en plaissant : in welcker Bosschen Rinosfers en ander Wilt sich houden.

Herbert gedenkt ook een Stad in Bengala , Oudée, of Oudjea, gelegen op den Rivier Ganges . Gader andere aloutheden / dewelke men daer siet / is het gedenkwaerdigste / een seker oud Casteel van Banichand , alsoo genaemt na den Stichter / een Benjaen of Indiaensche Heyden. Het wordt geseyt gebouwt te zijn / na de Tijd-rekening der Benjanen , vooz negen hondert vier en tnegentig dupsent en vijf hondert jaren. Sedert welke tijd de Benjanen deselbe geduurigh onderhouden hebben / om aldaer hunne offerhanden te doen / en hunne zonden in den stroom Ganges af te wasschen.

De stroom Ganges of Ganga by d' inwoonders / vloeyt dooz 't Lant van Bengala in Zee. De Ganges neemt sijnen oorsprong uyt den Bergh Imaus , of uyt de Bergen Ufontes, of / so eenige willen / uyt den Berg Dalanguer, op de Grenz scheidinge van Tartarie, en in het gewest Kakakes geheten. Hy loopt seer snel gedurig na 't zuyde / is groter dan de Rivier Indus , en ontfangt op weg het water van dertig gzoote Rivieren waer dooz hy seer water rijk en groot wort / en sig op sommige plaetsen tot de bzeete van twee mijlen en een halve uytbreyt : hoewel hy niet boden de acht bademen diep is. Plinius stelt slegts een getal van negentien Dlieten / die in den selven hun water stozten. Eenige deser Dlieten zijn genaemt Kanda , Perselium , Semena en Tziotza. Peruschi gedenkt een vooznamen Dliet Tamone , die sich in den Ganges stozt / na den Dliet Chambel ontfangen te hebben. Eindelijck / na een langen loop / valt hy dooz veele monden in de Indische Zee , of in den Golf of Zee boezem van Bengala : waer van twee de vooznamenste zijn / die ontrent 80 Spaense mijlen van elkanderen leggen / d' Een de Wester / wort genoemt Satigan , uyt oorsake van eene Stadt / op sijnen oever gelegen : d' ander / de Ooster / leit na by de vermaerde Stadt Chatigan , en wort oock na de selve alsoo genaemt. Ptolomeus stelt dese monden op de Noozder bzeete van 18 of 19 gzaeden ; maer volgens Juan de Barros en Linschooten , zijn deselbe gelegen op twee en twintig / en op twee en twintig en een halve graet. De Ganges valt oock inet een tak by Goa , in het Lant van Salfete in zee.

Die van Bengala willen / dat de Ganges uyt het Aertsch Paradijs sijnen oorsprong neme. Ook wort by hen des zelfs water vooz Heylig gehouden : en trecken d' Indianen uyt alle oozden derwaerts / om van het selve te hebben / of sich daer in te wasschen. De stroom Ganges voed niet alleenlijck gemeene Dissen ; maer oock geliyk de Nijl, verbarelijke Krokodillen / die niet alleenlijck de menschen onberhoets opslocken ; maer oock klepne Daertulgen / ten roof aentasten. Men sijnen oever worden oock seer wzeede Cygers gesien / die op de menschen seer gebeten zijn. De Cyger is een seer snel Dier / heeft de gzoote ontrent van een klepnen Esel / en geliyk wonder wel in de gestalte der ledematen na een Kat. Men de lippen heeft hy langachtelge hairen / die men dooz erbarens b: bonden heeft so vergiftig te zijn / dat so iemant / 't sy een mensch of oock het beest zelf / slechts een eenig hair onberhoets in 't lijf kreeg / hy sou in 't kozt daer aen sterben. Waerom / wanneer de Cyger / geliyk de Bengaelders hebben aengemerckt in den Ganges , of in een anderen Dliet wil dzinken / so doet hy sulks met den mont na voozstroom te keeren / en nooit tegen stroom / op dat het water / zijnde met het vergif der hairen besmet geworden / hem de doot niet sou veroorzaken. Ter selfster oorsake dzinkt de Cyger nooit uit poelen / grachten of stil-staende wateren. Verhalben magh niemant / dooz verbodt des Konings / sodanigh hair van eenen dooden

Tyger by sich behouden; maer sy worden alle / oppene van het leven / na het Hof van den Grooten Mogol versonden: alwaer des Konings Artzen seer vergiftige Pillen van deselve maken / die gewoonelyken den genen / die de Koning heimelyke wil dooden / ingegeven worden.

Het is een boven mate lustig en vermakelyk Gewest. In gansch Bengala, by na een streke van sestig mijlen in de lengte / ter weder-zijde van den stroom Ganges, van Raje-mehale, tot aen de zee / heeft men niet dan groote Canalen of Vaerten en Grachten / die met een ongelooffelyken arbeit eertyts gegraven en geleit zijn / uit den Ganges diep te landwaerts in / om des te gemakelyker de koopwaren en het water van den Ganges, dat d' Indianen vooz het beste van de Werelt houden / te verboeren. Dese Vaerten zijn ter weder-zijde geboort met Dorpen en Gehuchten / seer rijk bevolkt met Edelen. Ook heeft men aen beide oevers grote Rijs velden / bewassen met Rijs / Supker / Carruw / dyle of vlerderlepe slag van Pluk-granen / Mostaert en Zefamos, om olie uit te slaen: beneffens mserbezie-boomen van 2 of 3 voet hoog / tot voedsel vooz de Zy-wurmen. Het geeft ook meenigte van Gember / lange Peper / die d' Inwoonders / als zy groen is / in sulker leggen: desgelijc Citroenen / Oranje-appelen / seer goede Lak / Nard, Opium of Amfion, Civet / seer groten overbloet / van Salpeter / Kalambak of Aloës hout / veel Suiker / Honig en Wasch / dat in de Boschen gevonden wort. Het geeft Rijs in sulken overbloet / dat het niet alleenlyk sijn eigen Landaert en gebuuren spijst; maer ook verre gelegen volken: want sy wort by d' onsen dooz geheel Indien verboert: sulks Bengale met recht hun Doedster moeder is. Soo de schepen van Bengale, die Rijs halen / wat lang uitblyven / de Rijs staet aenstonts ober al in pryisen op; maer met de komste der Schepen / weer af. Men heeft 'er de volheyt van veelerlepe vruchten: als Limoenen / Citroenen / Oranje-appelen / Queen / seer schoone kleyne Mirabolanen, Ananassen, Ambas; maer geene Kokos-noten of Bananas.

Men maekt 'er oock wel riekende olie / van een sekeren graen en van sekere bloemen / daer sich alle d' Indianen, na het baden / van dienen. Daer groeit oock Carruwe; maer niet in seer grooten overbloet: hoewel meer dooz nalatigheit der Inwoonders / die weinig groot en veel Rijs eeten / als dooz d' onbequaemheyt des lants: en nochtans soo veel / als sy van node hebben: en de Hollanders, Engelschen en Portugeesen, om Scheeps-beschuit van te backen. Daer wast oock seker kruut of gras: het welk sich / gelijk vlasch / spinnen en weben laet. Het groeit op een stengel of steel van een vinger dik / en is in 't aent asten als gebult wech riet. Daer valt ongemeen veel katoen of boom-wol en zijde / daer d' Inwoonders veelerlepe kleden en stoffen van weben: en in sulken meenigte / dat Bengale, soo te seggen / daer een algemeine spijker of pakhuyt van is / niet alleen vooz Hindostan, of het Keiserryk van den Grooten Mogol; maer oock vooz alle de Gebuur Koninkrijken: en self vooz Europe. De kuste onder Bengale is rijk van Visschen / insonderheit van seker slag / als grote karpers / die uut de keele een blase schieten / als die men vint in de karpers / met wint opgeblasen en op het eynd root.

Men heeft op dese kust / in den zee-boesem van Bengala, een der wonderlykste dingen van de Werelt / en wort by d' Inwoonders genaemt Makarao; te weten / de groote op en afstopping des waters / in een oogenblik / vermengt met een pffelyke aertbeeving en groot geluit / dat dooz de Makarao; daer het komt / ontstaet.

De Backen / die van Martavan na Pegu varen / met het oplopend water / schieten.

schieten so snel voort / als een pijl uit een boog / so lang het gety met haer loopt. Wanneer nu het water op haer hoogste is / dan halen sy de selve uyt 't Canael / op eenige Banken / en komen daer ten Anker ; en als het water is afgeloopen / dan leggen de Barken op d'hoog lant / en soo hoog van den bodem des kanaels / als de top van het hoogste huis boven den gront is.

d' Inwoonders d'ryben met 's Lants waren grooten handel op Masulipatan. Dese waren bestaen in rijs / boter / suiker / wasch / honig / gommen lak / lange peper / allerley slag van katoene stoffe / Mocha , welck van sekeren boom wort gemaekt. Men heeft 'er oock meenigte van tapijten en behangfels / gemaekt van dese Mocha. De vaertuygen zijn kleyn / ontrent 20. of meer tonnen groot. De planken deser vaertuygen sijn te samen genaelt / met Cairo, welk is een seker slag van touwen / gemaekt van de wortelen des Kokos-boom / sonder het minste stuk van yser-werk daer aen komt.

Het Koninkrijk van Bengale is een der voornaemste Cantoren van geheel Indien, vooz de Nederlantsche Maetschappye. De hooft-plaets en 't voornaemste Cantoor is 't Plek Ougly, of Ongeli, of Ougli : daer aen volgen Beliesoor, Kassu nabasaer, Pattenā, Decka, Ceerpour, Pipli en Jujeli aende Zee-kant. Den Ganges op hebben d' onsen de Handel-plaetsen Audiens. Kasmakar, Rose-mol, Decka : en hoog opwaerts Parna of Patua, In Tsjöepare, het vermakelijck Paradijs van Indien, ses mijlen van Patna, houden de Dienaers der Nederlantsche Maetschappye den meesten tijt huis. De gemelde Maetschappye koopt 'er jaerlijks meenichte van sijde stoffen : vooz salpeter / katoene lijdwater / of kleeden van allerley slag / suiker / hennip / muscus / rijs / tarruwe / boter / wasch / Amfoen en komijn. Daer en tegen verkoopt sy daer weinig goederen : sulks daer meest met gereede penningen of silber wort te merkt gegaen. 't Welk dooz de Maetschappye seer lastig valt : eensdeels naer dien men bezwarelijck so veel silber en gereede penningen kan bekomen : vooznamelijck dewijl in verscheide andere Gewesten / sonder deselve niet kan worden gehandelt : ten andere / uyt oorzake op 't selve geen of weynig winst valt / en de koopmanschappen doozgaens met goede voozdeelen worden omgezet. Waer ober aldaer vooz de Maetschappye weynig verborzert wort. De waren die by d' onsen in tamelijke meenigte vertiert worden / zijn Peper / Nagelen / Nooten of Rompen / Folle / Caneel / Malax Tin / Japans Staeskoper / Spiljauter / Sappan-hout / Sandel-hout / Areek, Siamkos, Loot / Vermissoen / Quiksilver / Hollantsche Lakenen / en andere Waren.

De Inboozlingen des Lants zijn die van Seylan, seer gelijk : hoewel een weinig blanker : zijn wel gestelt van leden / en de vrouwen fraep van leest. Men heeft 'er veele vreemdelingen / insonderhept van Arabie, Perse, en Abyssinie, die sich met d' Inwoonders vermengt hebben : en self oock veel Portugeesen : hoewel de laetste meest ballingen zijn : want de Portugeesen, die gedwongen worden hun Lant te verlaten / begeven sich na dese Gewesten / en leven daer als ballingen / sonder Regeering / Wetten en oeffeninge van Godsdienst. De Lantsaten zijn minsaem en heusch ; maer bedziegers / logenoers / robers en dieven : ja d' ondeugenste en snootste van geheel Indien. Het Drouw volk is boven mate geyl en ontuchtig.

Het Koninkrijk van Bengala staet heden onder het Gebiet van den Grooten Mogol.

P A T A N S.

De Patans sijn sekere Volken / also genoemt / volgens Terry, na seker Vantschap of Koninkrijk Parao, in het Koninkrijk van Bengale: dewijl zy upt diem oort / aen den Ganges, na de zijde van Bengale, herkomstig sijn.

De Patans, vooz het invallen der Mogols in Indien, hebben sich in vele oordem seer machtig weten te maken / insonderheit in Deli, en vele Rajas of Koningem daer ontrent sich in het stuk van schattinge onderwozpen. De Patans willen in onbersaegtheit / kloekheit en manhaftigheit ten Oozloge / niemant toegeben :: waerom sy oock by d' andere volken gezeest en ontsien worden: sijn trots en strijbaer / en tot de minste onder hen / schoon knechts en water-dragers / onge-meen hoog van hert: seggen dikwils tot een Eedt; Ik moet nooit Coning van Deli sijn, is dit niet soo.

Sy stellen sich om geringe oorzaken in het gebegt en gebaer / en geben sich niet lichtelijk / ja schier nooit overwannen: achten niemant: laten sig voozstaen daer een pegelijk hen behoort t' ontsien / en niemant als hen eenige eere of waerdigheit toekomt. Sy hangen de Leere van Mahomet aen. Sy misprysen d' Indianen, Heydenen, en Mogols, en haten de laeste doodelijken: want sy geduuriglyken gedenken aen het geen / wat sy geweest sijn / eer sy hun upt hunne gröote Bozstenvommen hadden verdzeben / en gedwongen hier en daer sich te vertrecken / bezre van Dely en Agra in de Bergen / daer sy woonen / en eenige klepne Opper-bozsten gebleven sijn / als Rajas; maer met klepne macht. Dese Volken schijnen een en de selve te sijn / die by de onsen / om hunne strijbaerheyt en hart-neckigheit / Staenders worden genoemt / gelijk hier voozen gemelt is.

E Y N D E.

